

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på
www.tekniskkulturarv.dk/about

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

Johan Daniel

Herholdt

og hans Værker.

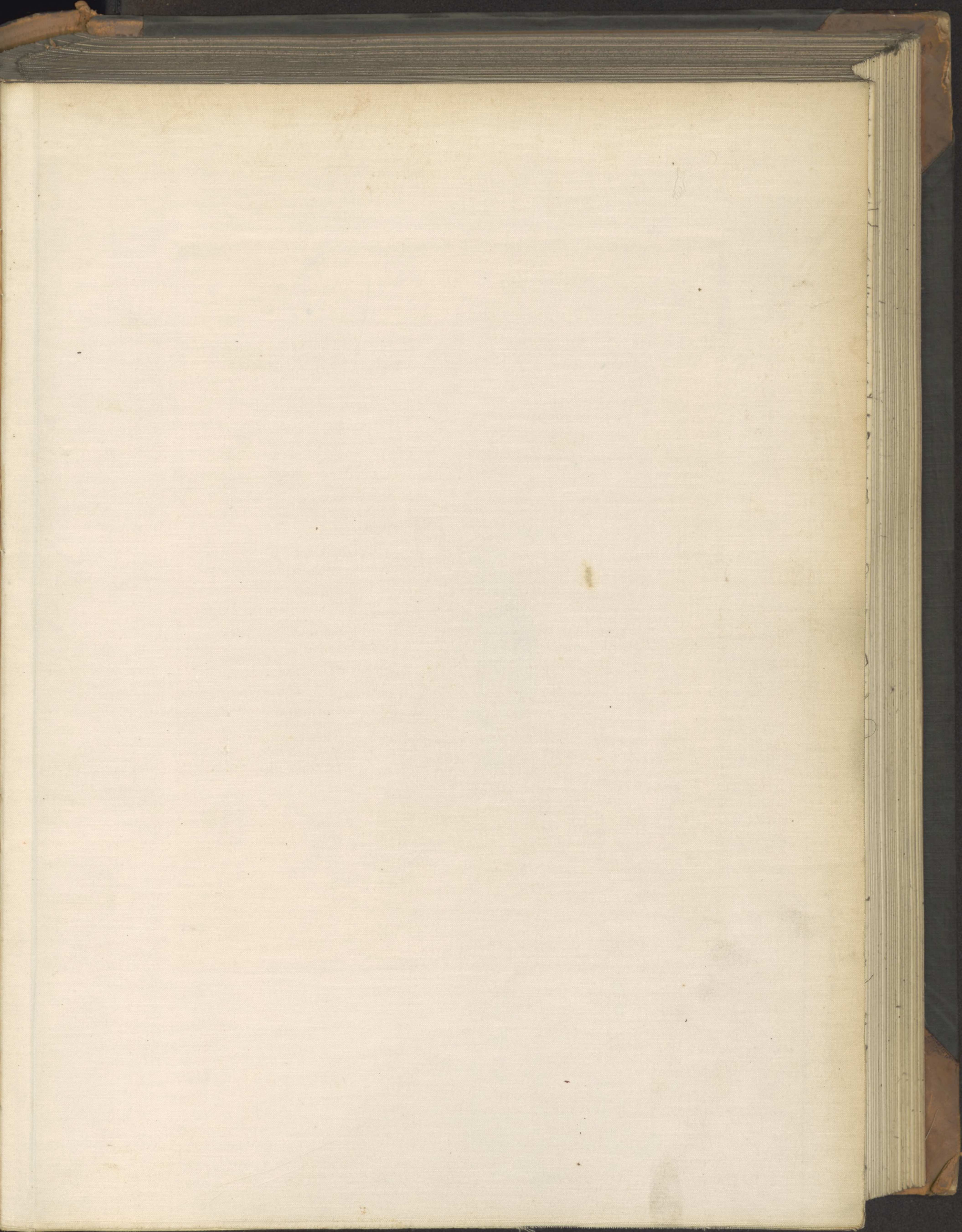
INDUSTRI-
FORENINGEN.

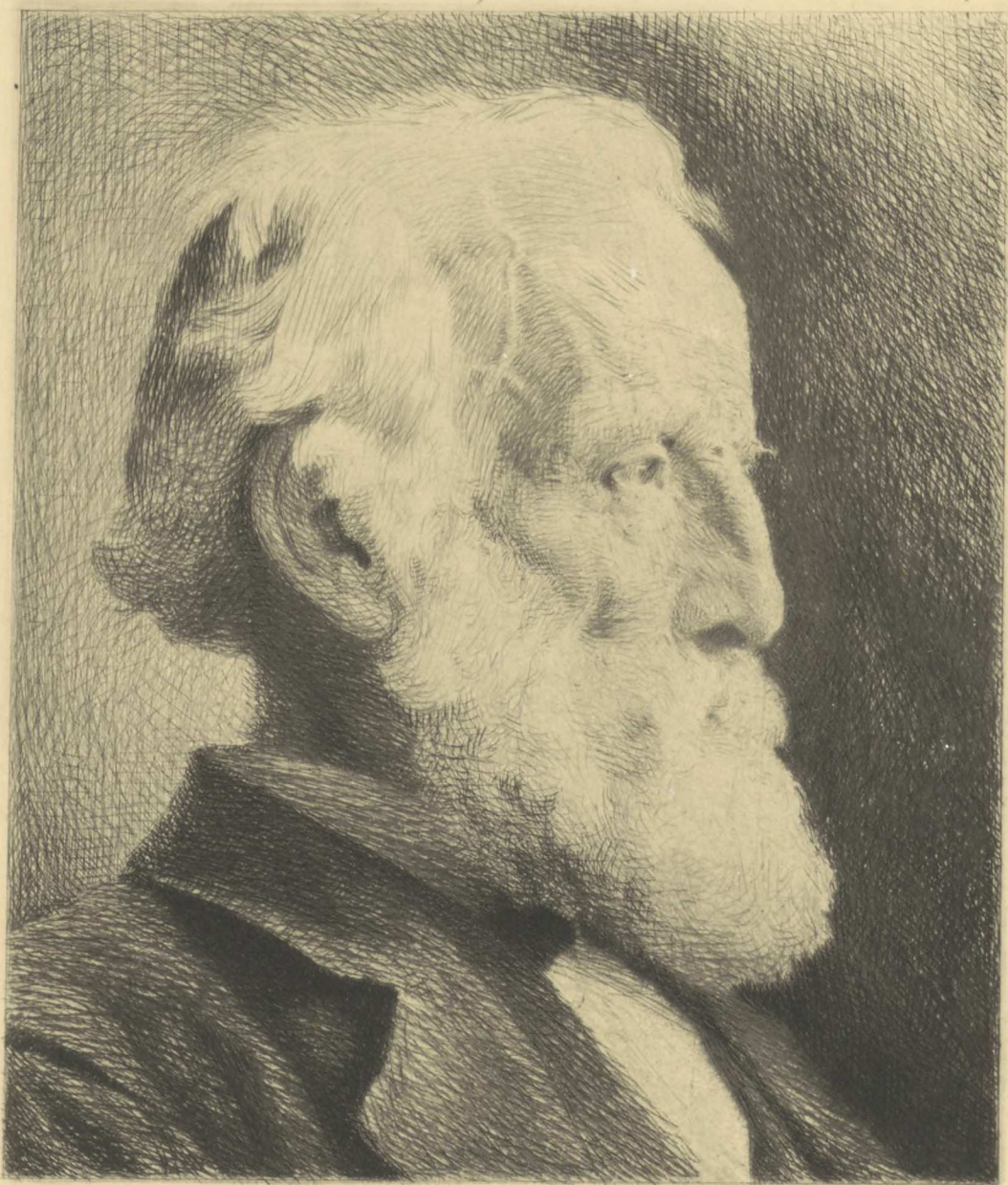
260

72 (489) Folio

72 (489)

J. V. Herkholz

JOHAN DANIEL
HERHOLDT

OG HANS
VÆRKER

PLANCHERNE UDFØRTE I FOTOTYPIAF
PACHT & CRONE

—
TRYKT HOS
F. E. BORDING
KJØBENHAVN

60-46

B

JOHAN DANIEL HERHOLDT

OG HANS
VÆRKER

UDGIVET AF HANS ELEVER

VED

A. CLEMMENSEN

HANS J. HOLM og H. STORCK

DET NORDISKE FORLAG
(BOGFORLAGET) ERNST
BOJESEN · KJØBENHAVN
MDCCCXCVIII

INDUSTRI-
FORENINGEN.

OPTEGNELSER

VED HANS J. HOLM

DA Herholdt for omtrent 50 Aar siden begyndte at arbejde som Kunstner, var der ikke som nu mange, der virkede som Arkitekter. Tiden havde været fattig, og der byggedes ikke meget.

Omtrent Hundrede Aar før havde der været en travl Virksomhed paa Byggeriets Omraade. Fra den Tid gemmer Kjøbenhavn sine bedste Bygninger og bredeste Anlæg, og Stjernen over dem alle er Amalienborg Plads, til hvilken ingen By i Europa har noget jævnyrdigt Sidestykke. Det var her danske Arkitekter, der arbejdede; Thurah og Eigtved ved Siden af fremmede som Jardin, der havde taget fat paa den store Opgave, hvorpaa man forloftede sig, og som maatte forlades paa Halvvejen — Marmorkirken.

Ovenpaa den travle Tid kom der en stille Tid, hvori man maatte tage sin Tilflugt til langt fattigere Materiale, indtil Forholdene i Europa sidst i forrige Aarhundrede medførte, at der i Kjøbenhavn samledes Formuer, der affødte de store Købmandsgaarde, som Harsdorff gav sit Arbejde til — begejstret over at kunne øse af den rene Kilde — den græske Arkitektur, som i Stuarts Arbejder var lagt frem for den begavede Kunstners Videbegærlighed. Rococo-Stilen var helt forladt.

Efter de Hjem søgelser, Kjøbenhavn havde lidt i Begyndelsen af dette Aarhundrede, sank Forholdene igen, men der blev en hel Del at udføre, og hertil hidkaldtes C. F. Hansen fra Altona; det er let kendeligt endnu her i Byen, hvilken Indflydelse han med sine Gaver for den monumentale Størhed har afsat af Mærker. Det var ogsaa Antikken — for vor Betragtning nu dog nærmest set med Palladios Øjne. Vejen var vist, og der var med Hensyn til Udformning i lange Tider ikke Tvivl om, hvor man skulde søge sine Forbilleder.

Men der arbejdede sig som sædvanlig med en Menneskealders Mellemrum igen noget andet frem — i Kunsten saavel som paa andre Omraader. — Hansen var død, G. F. Hetsch, der havde bistaaet ham ved Christiansborgs indre Udstyrelse, indkaldt hertil efter at han havde studeret hos Empirens bedste Mestre i Paris, stod nu som hans Arvetager i en Tid, hvor det atter var blevet stille paa Byggeriets Omraade. Han havde mest kastet sig over Undervisningen og var en logisk, tilraisonneret, grundhæderlig, flittig Mand, der imidlertid stod fast paa sin Mening og forfægtede den ikke

uden Heflighed. Man kan vel sige, at hans Elevers Syn paa Antikken ikke beroede paa Kildestudier, men snarere paa det, der beherskede Berlin under Schinkels Efterfølgere, altsaa paa anden-tredie Haand.

Ligeoverfor stod Bindesbøll som en gærende Modsætning; han havde den mest sprudlende Interesse for al Kunst, ligegyldigt hvor den fandtes; om det var antikt eller middelalderligt, enfoldigt Bondearbejde eller raffineret Kunsthaandværk, saa var det altid brugbare og vækkende Emner. Hans Virksomhed, hans Arkitektur er ingenlunde let at forstaa, først i en mere fremrykket Alder lærer man at sætte den rette Pris paa hans Arbejde. Han kunde ofte være bizar, næsten lidt kluntet, men ogsaa vise en Finhed, der kun opnaas af den Benaadede, saaledes i Gaardsrummet ved Thorvaldsens Museum. Han maa have været en mærkelig Mand, og det kunde ikke være andet, end at hans Omgivelser paavirkedes mægtigt ved den Uforsagthed, hvormed han tog fat paa Tingene som Opgaver, der undertiden ikke løstes, men lagdes frem til kommende Tider.

Herholdt var ogsaa paavirket heraf og var med til at kaste Aaget af, da det begyndte at tynde.

Som betegnende for Tiden kunde maaske nedenstaaende Ytringer anføres. Da Hetsch engang saa en Tegning af Eremitagen, sagde han paa sin hurtige Maade til den, der havde gjort den: Hm, naa, naa, ja det er godt, det er godt, men De skal tage Dem ivare for at se formeget paa saadant noget, det er en daarlig Stil, man fordærver sine Øjne. Et Aarstid senere saa Herholdt samme Tegning og sagde ganske langsomt: Ser man det, har De tegnet den — det er virkelig en god Bygning, den Eremitage! Rococoen laa Hetsch for nær, han havde været med, da den havde faaet sit Banesaar. Herholdt vilde maaske have sagt noget lignende, hvis Tegningen havde fremstillet et Stykke importeret Berliner Arkitektur.

I et af Herholdts Arbejder fra de første Aar (1852), Kittendorffs Hus paa Frederiksborg (det findes i Tegnernes arkitektoniske Album) røber sig strax det, som følger ham i hans Virksomhed: Bar Tidens Anskuelser noget frem, der var et Fremskridt, saa laa der strax en Opgave at løse. I et Hus med én Stens Ydermur, som almindeligen den Gang brugtes, stikker Stenen den ene Ende ind i Stuen, den anden ud i Luften — det er koldt, og Regnen slaar igennem; kunde man nu gøre Muren hul, vilde det bedre sig ganske betydeligt. Han murede saa en halv Stens Mur udvendig og indvendig og bandt disse sammen ved Kridtsten, der have en Længde som 4 halve Sten. Det var en ny Konstruktion; han lod den røde Mur staa i sin Farve og de Kridtstens Bindere hvide, som de vare; derved fremkom ganske naturligt et Mønster, som man kender godt fra mange Steder i tidligere Dage. Man nøjedes den Gang ikke paa Frederiksberg med saa ringe Havelodder, som det siden er knebet ned til; saadant et Hus var beregnet til at være omgivet af Træer og til at ses sammen med disse.

Man følte snart, at han ikke var bange for de lidt fremmede Opgaver, og at han ved sit ihærdige Arbejde, ved at vende og dreje det, inden der blev givet Besked, kunde magte at løse Problemer, og saaledes gik det vel til, at han blev taget til Hjælp ved den første Jernbro, der blev udført i Danmark, det første Dampkøkken, der laa i Regnegade o. l. Det falder imidlertid af sig selv, at denne Maade at arbejde paa og Virksomhed med at løse Problemer ikke skaffer et populært Navn. Det var i lang Tid ikke Bindsbølls Lod og heller ikke Herholdts. Huset fik et Øgenavn »Damhuset«, og det fik mange af hans første Bygninger. Raffenbergs Hus, der ogsaa var »sært«, kaldtes Giraffenberg. Da han senere hen stod og tegnede sit eget Hus, sagde han: Hvad mon dette nu kommer til at hedde? Saa lagde han en lang Blyant i Lod under Façaden, saa paa det og spurgte: Mon det ikke kommer til at hedde Dueslaget?

Da Landbohøjskolen skulde bygges, blev Bevillingen givet efter hans Udkast og Overslag, men Ministeriet valgte at lade Bygningen udføre af sin Bygningsinspektør (det blev Bindsbøll). Saa udskreves en Konkurs om Universitetsbibliotheket — (ja Grunden dertil var vistnok den, at man her netop vilde af med Bindsbøll). Der vandt han atter Prisen, medens Bindsbøll fik anden Pris for et iøvrigt yderst originalt Udkast, som man imidlertid ikke troede lod sig holde inden for den givne Sum. (Denne Tegning er nu sporløst forsvunden og trods al Efterspørgsel ikke til at finde, men gemmer sig vel forhaabentlig et eller andet Sted til senere Tider.)

Der var vel alt tidligere gjort Forsøg med at brænde Formsten, men Herholdt trængte til en større Rigdom for at naa til det kunstneriske Resultat, han tilsigtede. Dette var imidlertid noget, som helt skulde oparbejdes; han søgte omkring paa Teglværkerne efter en god Farve og nogle Mænd, som kunde gaa ind paa at arbejde med ham, og her greb han som sædvanlig heldigt, saa at han fik en hel Del Formsten (ogsaa glasserede) udførte af de enfoldigste og simpleste Former, med hvilke han ved utrætteligt Arbejde skaffede en Rigdom og Afvexling i Bygningens enkelte Dele. Det var Former af Murstens Størrelse, ikke hvad der behøves for at udføre det, man forstaar ved Terrakotta Arkitektur — i saa Henseende havde han paataget sig at løse en Opgave, og Resultatet blev en Forløsning paa denne Anvendelse af Mursten og Formsten, der ikke er overtruffet senere — og som har haft en vid Rækkeevne.

Det var ogsaa den Gang ikke saa almindeligt at bruge Jern. (Først i Aaret 1851 var Krystalpaladset som en sejrrig Nykonstruktion fuldført.) I Boggemmet skulde spares paa Rummet, og her var saa Jernsøjler paa sin Plads, og til disse knyttede Jernbjælker sig ganske naturligt. Hertil kom, at man ansaa Brugen af Jern som heldig ligeoverfor Brandfare, hvad der ogsaa er Tilfældet, naar der er Tale om en delvis Antændelse. Han syslede meget med denne Løsning, og de hidtil ikke prøvede Former, som han

efterhaanden arbejdede op, vare ikke overførte fra Træ eller Sten direkte, men saadanne, som passede til Jernet, let lod sig støbe godt. I Trappehuset brugte han Træloft, buet i Midten, det samme Motiv som i Bogsamlingen, men det er ganske lærerigt at se Ligheden og Forskellen, der beror paa det Bygningsemne, som er anvendt; der kom ogsaa noget i Ledføjningerne paa Snedkerarbejdet, som var lidt anderledes end forhen, en Fedme og Brede imod den tidligere gennemgaaende underskaarne Leddeling.

Et Par Aar efter at Bibliotheket var blevet færdigt, byggede han et Hus for Fru Heiberg i Rosenvænget. Man kendte de samme Sten igen, som man finder paa Bibliotheket, og adskillige af de Enkeltheder, som ogsaa er der, men der er en morsom Forskel paa den Maade, det er lagt til Rette paa her — det ser næsten ud, som om den elskværdige, undertiden capriciøse Kunstnerinde havde haft sine Fingre med, havde intrigueret ved pludselige Indfald, skøndt hun i Virkeligheden ikke i nogen Maade blandede sig i den Del af Arbejdet, hvori der er en Friskhed og et Væld af Overraskelser, der siden har sat Frugter paa mange Steder.

Anvendelsen af hugget Sten var gaaet af Brug, fordi man ikke havde haft Raad dertil. Men Herholdt havde megen Lyst til at sysle med dette ægte Materiale. Ved hans eget Hus ved Ladegaardsaaen finder man Begyndelsen dertil, efter at han ved Soklen paa Universitets-Bibliotheket havde stiftet Bekendtskab med svenske Stenhuggerier. Det var kun kløvet Materiale og brede Former, men det blev Forløber for en langt videregaaende Udvikling, som man ser paa Bankbygningens hele Granitunderdel. At bygge en Etage af Granit var her noget usæt, da det skete. Sandstenen finder man brugt paa Studenterforeningen — det var den Gang vel en 30 Aar siden man havde set anvendt Søjler. Da han var over 70 Aar, tog han fat paa en udstrakt Anvendelse af Kridtsten ved Universitetets botaniske Laboratorium.

Det vil heraf ses, at han altid har søgt at finde eller genoptage brugbare Bygningsemner, selv om de vare udenfor det tilvante; men det gode, der er virket her, har bestaaet i, at de ere blevne sundt og selvkritisk behandlede efter deres Egenskaber og at der er arbejdet saalænge dermed, indtil det kunstneriske og konstruktive Herredømme er naaet. Deraf kommer det, at det Hele sér saa simpelt og naturligt ud, som om det var skabt i et Øjeblik og ikke kunde være anderledes. Senere eller tidligere vilde det vel være skét, men derfor bliver det alligevel ham, der har en stor Andel i at fremkalde et Røre paa det Omraade ved at lægge sine Omgivelser Anvendelsen deraf paa Sinde.

Herholdt udtrykte sig let i Tegning. Det havde den Gang været Brug — Lundbye og Dalgas, der faldt i Krigen, havde vist Vejen dertil — at de yngre Kunstnere omtrent altid tegnede; naar de vare ude i Besøg hos en Fa-

milie og man sad om Bordet ved Lampen, kom Blyanten frem, og alt, hvad der var, selv om det var en Strikkestrømpe, et Nøgle Garn, en Sax, blev tegnet med indgaaende Lyst og Kærlighed. Denne stadige Øvelse gav dem en Lethed i Haanden og en Sikkerhed i Øjet, som ellers ikke let naas. Det skér ofte for en Arkitekt, som lader det blive ved den lineare Tegning og for hvem det stopper, naar det kommer an paa Frihaandstegning, at der sniger sig noget vist routineagtigt ind — og til en vis Grad kan Routinen naa langt, da der dog i Arkitekternes Arbejde — saavel som i al Kunstudøvelse — er en hel Del, som ikke gaar meget videre end til det, som snarest kan kaldes det Haandværksmæssige. Men det kan ogsaa hændes, at der for den, som er dygtig i al Slags Tegning, er en Fare: den at lade sig bestikke af sin egen Tegning, — maaske netop fordi den er fortrinlig udført — det kommer, naar han bag Linierne ikke sér Materialet og Formerne, ikke sér Virkeligheden.

Man siger da ofte herom, at man kan sé Tegningen endnu i det udførte Arbejde; det er ikke rigtigt skabt færdigt og mangler ligesom Blodet i sig, — vist er det, at det ikke i Længden kan varme Beskueren. Det er en af Hemmelighederne i Arkitekturen, som ikke lader sig udrede. Men i saa Henseende har Herholdt maaske netop fra sin Ungdomsudvikling haft en sjælden Evne til ikke at lade sig føre bag 'Lyset, og underligt nok er der mellem hans Arbejder adskilligt, som man i Tegning ikke synes om, men som er godt i Virkeligheden. Her er Forskellen mellem Routinearbejdet og Skaberkraften. I den færdige Bygning er Tegningen falden bort under hans Hænder.

Man kendte ikke meget til — og satte ogsaa ringe Pris paa, hvad der existerede herhjemme af tidligere Bygningsværker. Vi havde jo ikke noget antikt, af den rigtige romersk-antikke Stil. Det hørte med til Tiden før 1848, at det Nationale og Interessen derfor dæmrede paa alle Punkter, ogsaa i Kunsten, og i saa Henseende hørte han Tiden til og tegnede paa Fodture, hvad han saa. Saa lidt kendt var man, at Tveje Merløse Kirke i 1850 blev »opdaget« af ham [se Høyen II. s. 180 og Tegninger af ældre nordisk Arkitektur II. 4] og det beroede paa hans Syn paa det Gamle; han kunde sé noget deri, som ikke al Verden kunde sé. Af Opmaalinger har han tilvejebragt en Del af Trondhjems Kirke, af Helligaandskirken m. m. paa Gotland og af Kronborg Slots Diamantfløj med dens fantastiske Masker. Denne Interesse bevarede han med Fasthed og gav Stødet til senere Opmaalinger af Bygninger, hvori der endnu ikke almindelig erkendtes at være »rigtig Arkitektur« tilstede. Han stod derfor i Restaurationsarbejder i Forhold til sin Tid langt fremme, og han studerede omhyggeligt, hvad man havde af Udgivelser derom. Man véd mere Besked nu, langt mere, og der er udgivet meget. Men det gaar her som med Tegningerne — man kan let lade sig bedrage, og en routineret Restauration kan berøve en Byg-

ning baade Marv og Ben, hvis vedkommende ikke har en Evne at sé den Helhed og Duft, som hemmeligt skjuler sig i Resterne.

Ligesom det for Herholdt har været Løsningen af Opgaverne, der vejede stærkest, og for hvilket hans Person traadte tilbage, saaledes traadte denne altid i Skygge, naar det kom an paa at restaurere. Dette kan han visselig siges, at have været med til at lære Fremtiden.

Saasnart den Yngre kom til at arbejde hos Herholdt, blev han strax hans Medarbejder, og følte sig som saadan trods al sin Uformuenhed. De svage Forsøg bleve enten godkendte eller de ledede ham andetsteds hen, men der kom altid noget ud af det ved hans Maade at lede den Unge paa. Ganske paa lignende Vis gik det med Haandværkeren, Teglblænderen, Jernstøberen og andre, han har arbejdet med, for hvem han altid pegede paa Endemaålet, ikke paa det øjeblikkelige Resultat. Han skrev ikke lange Kontrakter, det behøvedes ikke; men mærkede han det behøvedes eller fremkom der navnlig en ublu Fordring, var han ikke god at komme ud af det med. Var der skét en uskyldig Fejl, havde han meget mod at rive ned, hvad der en Gang var gjort, naar det iøvrigt var godt Arbejde. Det gav ham undertiden Anledning til at bearbejde Sagen saaledes om, at Fejlen ikke mere blev en Fejl, men et Led i det Hele. Smaa Uregelmæssigheder oversaa han. At han ikke brød sig om Smaating, viser følgende lille Tildragelse. Paa Universitetsbibliotheket var der bleven indmuret en glasseret Sten paa et fejlt Sted. Det blev sét, men da det vilde sinke Stilladsens Flytning, blev den foreløbig siddende. Da der senere skulde fuges ned, blev Herholdt spurgt, om den nu ikke skulde hugges ud, men han svarede: »Aa, lad den sidde for Barberens Skyld.« Den sorte Sten sad nemlig og gloede ned i en Barberstue ligeoverfor baade paa Barberen og hans Kunder, saa at der 2—3 Gange havde været Bud ovre paa Byggepladsen for at gøre opmærksom paa den fæle Fejl. »Det gør Bygningen hverken bedre eller værre.« Den sidder der endnu.

Der er Tider, der forlange, at Arkitekten skal være pragtelskende, og der er Tider, som forlange af ham, at han skal være kneben. Hetsch betegnede sin Tids Anskuelser med — det skal være saa hurtigt som muligt, og det skal være saa billigt som muligt, det skal være færdigt imorgen og koste fire Skilling. Det var derfor et ikke ringe Arbejde at bringe det op med Hensyn til de Bygningsemner, som valgtes, at faa Haandværkerne til at give sig den Tid og Flid til Arbejdet, som behøvedes, og efterhaanden at faa Størrelse ind i Bygningerne.

Det, man kalder den akademiske Plan, har Herholdt ikke sat stor Pris paa; han fulgte det ham givne Program og skaffede det tilveje, som forlangtes, sammenkædet efter den Brug, der skulde gøres af Bygningen. Først søgte han ved Formningen at faa de harmoniske Hovedforhold, men hans Arbejder ere ikke fra først af Studier efter en bestemt Stilart, thi han tog sine Motiver, hvor der var noget som passede. Men ved den ihærdige Gennemarbejdelse, der blev hans Arbejder til Del, smeltede Alt efterhaanden sammen, saa at der kom en Enhed over det Hele.

Ved under Arbejdet at passe paa til alle Sider sørgede han for, at Overslagene sloge til. Engang ved et Besøg her af en berømt Landsmand, der arbejdede i Udlandet, var der en Del Arkitekter samlede, og her kom det paa stærk Tale om, hvorledes en Arkitekt var nødt til at narre i sit Overslag, for at faa Raad til lidt ud over det Almindelige; men da rejste Herholdt sig op og sagde, at det var en fordømmelig Maade at tvinge sligt igennem paa. Ved at tale med sine Bygherrer og give dem Interesse for Sagerne havde han efter Evne faaet det frem, der i hans Arbejder var naaet ud over det Almindelige. Man maatte finde sig til Rette i de Forhold, hvorunder der skulde bygges, og gøre hvad man formaaede. Han ansaa det for Arkitektens Pligt, at han om sin færdige Bygning skulde sige: Saaledes som Bygningen staar, bærer jeg Ansaret for den.

Denne Sætning var talt ud af manges Hjerte — der ligger deri, at Tegninger, Modelleringer, Overslag, Regnskab og Tilsyn kun blive forbigaaende Gennemgangsled — Bygningen selv er det, som Arkitektens Kunst frembringer; bag denne ligger der en Personlighed — og fremdeles skyder den en Anskuelse bort, som lever paa mange Omraader, at Arkitektens Arbejde er en skøn Leg med Blyanten paa Papiret — har man først fat i den, saa kan man sagtens faa gjort Bygningen af Andre; men her svinder Personligheden bort mellem Fingrene — og Ansaret med. Der er ingen Kunstart, der hænger saa nøje sammen med Tiden, hvori den udvikler sig, som Arkitekturen, og ved at hævde denne Sætning er Arkitekten lige paa Nippet til at stille sig i Brechen blandt andet for Tidens Brøst — men paa den anden Side er der ingen Kunstart, hvorudaf man saaledes kan læse Tiden, som Arkitekturen, og der paahviler denne selvfølgelig alligevel et Ansvar for, hvad der i den kan naas eller hvad der maa opgives. Det kan altid ses. Sætningen er manende baade ligeoverfor Arkitekten og overfor Tiden, at stilles der en Opgave, saa maa den gennemføres.

Om hans Kunst tilkommer det Eftertiden at dømme, naar der er gaaet en Menneskealder. »Pour bien en juger il faut être à distance comme pour apprécier un tableau« [Létarouilly I. 46.]

JOHAN DANIEL HERHOLDT

Den ene Tid sætter sjældent Pris paa den, der ligger lige forud. Hermed er ikke sagt, at virkelig Kunst ikke skulde blive sét som saadan, hvad enten den er fjern eller nær. Men for den almene Bevidsthed, der saa hurtig glemmer baade det ene og det andet, er der i disse Linier fastholdt nogle Træk af, under hvilke Forhold der er arbejdet — noget, som neppe forstaas med de nu forhaandenværende Forhold for Øje.

Naar man læser disse Linier, er der vist noget underligt i, at der altid tales i den forbigangne Tid om en Mand, der gaar lyslevende, frisk og rask omkring imellem os. For nogle Aar siden nedlagde han af egen Drift Arbejdet. Han ytrede, at han vilde holde op i Tide; det syntes ham, der var Liv og Røre mellem dem, som skulde tage det op i Kunstens Tjeneste i hans kære Fædreland.

Nu er der mange, der virke som Arkitekter; blandt disse er der atter mange, der mene at have lært saare meget af hans Virksomhed, og fra dem udsendes nærværende Bog som et Bidrag til Bygningskunstens Historie i Danmark efter 1848 med en Tak til ham paa den Dag, han fylder 80 Aar.

JOHAN DANIEL HERHOLDT

EN SELVBIOGRAFI

MIN Bedstefader, Johan Friderich Wilhelm Herholdt, var født den 18. Januar 1729 og udvandrede fra Rostock til København den 10. Marts 1752, havde senere Kondition i Frederits og drog endelig til Aabensraa, hvor han tog Eksamen som Amtskirurg og Borgerskab. Han var to Gange gift; i første Ægteskab havde han en Søn, den senere her i København bekendte Læge Johan Daniel Herholdt, der døde som Professor ved Universitetet 1836. I andet Ægteskab havde han tre Sønner, af hvilke min Fader var den ældste og døde som Læge her i København den 18. August 1834; den næstældste døde som Skibsfører i Drammen i Norge, og den yngste døde som Byfoged i Korsør.

Jeg, JOHAN DANIEL HERHOLDT, opkaldt efter min ovennævnte Onkel, er født i København den 13. Marts 1818 i en Gaard, som tilhørte min Fader, i Studiestræde ligeoverfor den gamle polytekniske Lærestalt. I Aaret 1823 døde min Moder fra 9 Børn, af hvilke det ældste, en Datter, var født 1806. Min første Undervisning modtog jeg hos en Jomfru Plum, der havde en mindre Skole for Smaapiger og Drengene i Petersens Kloster ligefor Helliggeistes Kirke. Senere gik jeg i Bissersø Drengeskole i Læderstræde, men da min Fader ønskede, jeg skulde studere, blev jeg i mit tiende Aar sat i Metropolitanskolen, hvor jeg imidlertid kun gik et Aar, og kom derefter i v. Westens Skole paa Købmagergade ligefor Silkegade. De første Aar tilbragte jeg her i de studerende Klasser, men da det efterhaanden viste sig, at jeg ikke havde Evner eller Sans for Studering, blev jeg overført til Handelsklasserne, som de dengang benævntes, og der blev jeg til min Konfirmation i Oktober 1833.

I Foraaret 1834 blev jeg sat i Tømmerlære hos Tømmermester J. Brede i St. Pederstræde, blev Svend Foraaret 1837 og arbejdede som Svend til Udgangen af Aaret 1840. Fra 1835 til 40 boede jeg sammen med min 6 Aar ældre Broder, som var ansat ved Postvæsenet; vi boede i en af Kristiansborg Slots Sidebygninger med Udsigt til Byggepladsen for Thorvaldsens Museum, som var under Opførelse i Slutningen af Trediverne og hen i Fyrgetyverne. Det seneste større Arbejde, hvori jeg deltog, var paa Frederiksborg Slot, da det blev indrettet til Kroningen af Kristian VIII, Juni 1840. Da jeg arbejdede i Trediverne, var der ikke

saa meget Byggearbejde som nu, og det var derfor almindeligt, at Drengene og de unge Svende gik ledige 5 à 6 Maaneder om Vinteren.

I de ledige Maaneder besøgte jeg Akademiet om Aftenen mellem 6 og 8, og om Dagen gik jeg de første Aar paa Hetsch's Tegneskole og de senere Aar hos Bindesbøll. Hos Hetsch lærte man nærmest kun at tegne ved at copiere Fortegninger efter Ornamenter og græske Templer, hos Bindesbøll blev Øjet aabnet for, hvad der var Kunst uden Hensyn til Stilen, og ved at følge Udførelsen af Tegningerne til Thorvaldsens Museum, som bleve gennemarbejdede i det uendelige, lærte man at faa Respekt for en Kunstners Arbejde. — Forinden jeg kunde begynde at arbejde i Foraaret 1841, brændte en stor Del af Trondhjem, og jeg besluttede at tage derop for om muligt at faa Arbejde som Arkitekt. Jeg kom derop i Slutningen af Maj og blev der til Slutningen af Juli 1842.

Under mit Ophold i Trondhjem opstod der en Ildebrand i en anden Del af Byen, og i omtrent 8 Timer brændte ca. 400 Huse. Alle Huse i Trondhjem vare af Tømmer, beklædte paa den udvendige Side med Bræder, og Heden blev derved saa stærk, at Husene paa den anden Side af Gaden antændtes. Denne store Ildebrand paa en Tid, hvor Husene fra den tidligere Ildebrand endnu ikke vare opførte, fremkaldte en stor Panik blandt Beboerne og gav Anledning til, at der af Byens unge Mænd, blandt hvilke ogsaa jeg var, blev oprettet en Nattepatrouille for at paasé, at der omgikkes forsigtigt med Ild og Lys. Vi havde Vagtstue i Nærheden af Amtmandsgaarden i et gammelt Hus, som sagdes at være Torden-skjolds Fødested.

Mit Ophold i Norge var kun 26 Aar efter Adskillelsen fra Danmark, og der var derfor dengang endnu mange friske Minder fra den Tid. Paa min Rejse fra Kristiania til Trondhjem, gennem Gudbrandsdalen og over Dovre Fjeld, havde jeg et Sted en Køregut, som, da han havde faaet at vide, at jeg var fra Kjøbenhavn, spurgte, om jeg kendte Lundes Kaffehus i Kjøbenhavn. Jeg kendte tilfældigt dette Kaffehus, som var i en Kælder bag Hovedvagten, fordi det var Landskabsmaler Lundes Forældre, som havde det. Grunden, hvorfor Drengen spurgte om det, var den, at hans Fader i sin Ungdom havde staaet ved Garden, som den Tid besøgte dette Kaffehus.

I Trondhjem boede jeg de første Dage hos en Fru Holmberg, som havde Logi for Rejsende. Hun havde i sin Dagligstue et Taffelur, som var foræret hende af Kong Louis Philippe, da han, forinden han blev Konge af Frankrig, havde boet hos hende paa en Rejse i det nordlige Norge. Paa Gaarde i Nærheden af Trondhjem boede Oberst Ræder og Major Sommerschild, som formodentlig havde været tidligere danske Officerer. En Del af Sommeren 1842 benyttede jeg til at opmaale forskellige Partier af Trondhjems gamle Domkirke, som dengang var

ukendt her i Landet og derfor i høj Grad interesserede Professor Høyen. Vinteren derefter tilbragte jeg i Kjøbenhavn, hvor jeg paa Akademiet avancerede til Medailleskolen og fik den lille Sølvmedaille for »et Hospital«. — Sommeren 1843 tog jeg til Odense for at maale og tegne St. Knuds Kirke, og samme Efteraar gik jeg til Hamborg, hvor der efter den store Brand var meget at bestille. Jeg fik Arbejde hos en østerrigsk Arkitekt, eller egentlig Ingeniør og Forretningsmand, som hver Dag gik paa Børsen og havde paataget sig Opførelsen af flere Bygninger. Foraaet 1844 blev jeg af ham anbefalet til en Landsmand, som var Ingeniør ved Anlægget af Altona-Kieler Jærnbanen, og som tillige havde paataget sig Opførelsen af Altona Banegaard. — Vinteren 43 og 44 havde jeg Bolig i Hamborg sammen med Arkitekt Walther, og vi tilbragte mange fornøjelige Aftener i den derværende skandinaviske Forening, men om Sommeren 44 flyttede vi sammen med 5 Danske ud til en Landsby Ottense, som ligger udenfor Altona. I Eftersommeren modtog jeg Brev fra den ældre Arkitekt Nebelong, som var beskæftiget med Restaurationen af Ribe Domkirke, om at overtage Posten som Konduktør ved Opførelsen af en ny Latinskole i Kolding. Jeg forlod derfor Ottense i Begyndelsen af September, gjorde en lille Rejse til Tydskland, besøgte Braunschweig, Dresden, Berlin og Stettin, hvorfra jeg tog med Dampskib til Kjøbenhavn og nogle Dage senere til Ribe for at conferere med Nebelong, som havde udført Tegningen. Fundamentterne bleve lagte i Efteraaet, saalænge Vinteren vilde tillade det; det følgende Aar fortsattes Arbejdet af Nebelong. Ved uforsigtig Nydelse af kogt The paadrog jeg mig under Opholdet i Kolding en Nervesvækkelse, som jeg først forvandt flere Aar efter.

I Begyndelsen af Aaret 1845 ankom jeg til Kjøbenhavn, hvor jeg opholdt mig de nærmest følgende Aar, beskæftiget med Arbejde ved Akademiet, og ernærede mig tarveligt ved at udføre Tegninger for forskellige Haandværkere. Min Indtægt dette Aar var 160 Rdl., saa der maatte spares for ikke at komme i altfor stor Gæld. Det næste Aar steg Indtægten til 228 Rdl. og i 1847 til 735 Rdl., men efter Krigens Udbrud i 1848 gik Indtægten ned til 389 Rdl.

Mit første selvstændige Arbejde var en Forandring af daværende Professor Halls Bygning i Rahbeks Allé i Aaret 1846. Samme Aar udførte jeg en Tegning for Toldforvalter Kjær i Korsør til et Hus, som han lod opføre lige udenfor Byen, og for hvilken jeg fik 35 Rdl.

I 1847 købte min Svoger Bibow, som var Adjudant hos Frederik VII, en Grund ved gamle Kongevej, stor 2 Tdr. Land, som han, om jeg mindes ret, betalte med 1000 Rdl., altsaa omtrent 7 Øre pr. □ Alen. Her opførte jeg for ham en mindre Villa, som senere er udvidet og nu, da Grunden er udparcelleret, omsluttet af andre Bygninger. Paa samme Tid tegnede

jeg en Bygning, som opførtes i Malmø, og ombyggede Svaneapotheket paa Østergade for Fru Baagøe.

I 1848 opførte jeg Børnehospitalet i Rigensgade, som senere er nedrevet og Grunden bebygget med Privathygninger.

1849 foretog jeg en Rejse omkring paa Øerne, for at gøre mig bekendt med Avlsbygninger, og var i den Anledning understøttet af det Classenske Fideicommis og Landhusholdningsselskabet. — I 1850 tilbragte jeg nogle Maaneder i Helsingør, hvor jeg var beskæftiget med Opmaaling af et Parti af Kronborg Slotsgaard, for hvilken jeg i 1851 opnaaede den Neuhausenske Præmie. — Samme Aar gjorde jeg forskellige Fodture omkring i Sjælland for at undersøge ældre Landsbykirker. En af de første var Fjenneslev Kirke, mellem Ringsted og Sorø, som dengang stod med sit ene skæve Taarn. Den havde ofte været Genstand for lærde Folks Undersøgelser, men uden at man var kommet til noget fyldestgørende Resultat, fordi de manglede Kendskab til Bygningsvæsenet. Deres Undersøgelser bestod i Reglen kun i en ydre Betragtning af Bygningen, medens saadanne bør foretages ved at krybe over Hvælvingerne og undersøge det gamle Murværk, de gamle Murforbindinger, gamle Vinduer, malede Dekorationer etc. Ved at undersøge Fjenneslev paa denne Maade var det let at overbevise sig om, at det ene skæve Taarn var Levninger af to mindre Taarne, som senere vare opførte over Kirkens vestre Del.

Foruden Fjenneslev var jeg samme Sommer saa heldig at opdage Tveje Merløse Kirke ved Holbæk, som endnu staar med sine to Taarne og i meget minder om Fjenneslev, og endelig noget senere Uvelse Kirke, som vel kun har et Taarn, men i sin vestre Del har megen Lighed med de to ovennævnte. — 1851 var jeg omtrent 14 Dage i Wisby paa Gotland sammen med nuværende Professor Kornerup og tegnede og maalte adskillige af de derværende Kirkeruiner, navnlig Helligaandskirken, som senere blev udgivet af Selskabet for nordisk Kunst med Tekst af Professor Høyen. Fra Wisby gik jeg til Stockholm, besøgte Upsala og gik hjem ad Kanalvejen over Gøteborg. Under mit Ophold i Wisby var jeg flere Gange indbudet til Landshøvding, General af Dalstrømp; han havde i 48 været Næstkommanderende over de svenske Tropper paa Fyen og havde fra den Tid bevaret et meget venligt Sindelag mod de Danske. 1849 havde jeg modtaget Akademiets mindre Guldmedaille, og efter min Hjemkomst fra Sverige konkurrerede jeg til den store Guldmedaille, men var ikke saa heldig at faa den, og da jeg imidlertid var blevet 33 Aar, opgav jeg at gaa videre ved Akademiet og søgte Foraaret 1852 det mindre Rejsestipendium som Arkitekturtegner og opnaaede 600 Rdl. om Aaret i to Aar.

I Aarene 1850 og 51 ledede jeg Opførelsen af daværende Justitsraad Casses Hus i Frederiksberg Allé og udførte forskellige Tegninger til mindre Bygninger omkring i Provinserne og Sverige. I Aaret 1852 udførte jeg Tegningen til et Hus, som daværende Justitsraad Raasløf lod opføre i Flensborg, og paabegyndte Opførelsen af en Bygning for Justitsraad Raffenberg ved Bülow's Vej (nu nedrevet) og senere et Nabo-hus for Træskærer Kittendorff (nu ombygget).

Den 12. Juli samme Aar begyndte jeg min Udenlandsrejse, som gik gennem Tyskland og Schweitz til Italien.

I Strassburg traf jeg Meldahl, som ogsaa vilde tilbringe Vinteren i Italien, og vi gjorde derfra Rejsen sammen. I Milano traf vi Molbech og Brøchner, der gik direkte til Rom og derfor efter et kort Ophold rejste videre.

Efter nogle Dages Ophold i Pavia, Torino, Genua, Pisa, Pistoja, Lucca og Prato kom vi til Firenze i Slutningen af November, hvor vi en af de første Dage bleve overraskede ved at møde Forchhammer og Hostrup, som ligeledes agtede sig til Rom, og med hvem vi derefter gjorde Følgeskab, idet vi dog paa Vejen besøgte Siena, Volterra og Orvieto. Omtrent i Midten af December ankom vi til Rom, hvor jeg blev til hen i Foraaret 1853 og benyttede Tiden til at besøge Samlingerne og gøre Udflugter i Byens Omegn. I Begyndelsen af April rejste jeg med Veturin sammen med 5 Landsmænd til Napoli, hvor jeg blev omtrent 6 Uger og foretog de sædvanlige Udflugter til Ischia, Capri, Pompeji, Sorento og Pæstum. En Del af vort Rejseselskab tog her Afsked med Italien for med Dampskib at gaa Nord paa og hjem, hvorimod Forchhammer og jeg den 1. Juni toge tilbage til Rom. Efter omtrent 14 Dages Ophold i Rom og nærmeste Omegn tiltraadte jeg ene Rejsen mod Nord og besøgte en Del af de mere bekendte Byer som: Ravenna, Bologna, Venezia, Padua, Mantua og Verona, og endte i Genua, hvorfra jeg med Diligencen tog til Marseille. Det havde paa hele Rejsen været meget varmt, men det var nu mod Slutningen af November, og Luften var bleven stærkt afkølet. Den første Del af Rejsen fra Marseille var med Jærnbane, men senere rejste jeg med Dampskib til Lyon, hvor jeg opholdt mig nogle Dage, og gik derfra til Paris, hvor jeg ankom den 1. Oktober, og hvor Thermometret var under Frysepunktet.

I Paris opholdt jeg mig til Midten af Februar 1854 og tog derefter over Rouen og Havre til England, hvor jeg navnlig tilbragte Tiden i London, og hvor jeg forblev til Begyndelsen af Maj. Hjemrejsen foretog jeg over Ostende og Hamburg og ankom til Kjøbenhavn i Slutningen af Maj.

Forinden min Rejse til Udlandet havde jeg i 1851 udført Tegninger til en Hovedbygning paa Herregaarden Erholm i Fyen, som var bleven opført under min Fraværelse.

I Foraaret 1855 havde jeg paadraget mig en Forkølelse, som blev til gastrisk Feber, der i lang Tid forhindrede mig i at arbejde. I Løbet af Sommeren gjorde jeg Udkast til et Hotel i Korsør (senere ombygget) og for Indenrigsministeriet forskellige Udkast til en ny Veterinær- og Landbohøjskole, som tænktes opført enten paa den ældre Plads paa Kristianshavn (hvor nu Kvindefængslet lige for Frelzerskirke ligger) eller paa den Plads, hvor Landbohøjskolen nu ligger. 1856 gjorde jeg Udkast til en Forpagtergaard ved Herregaarden Frederikslund i Fyen og til en Hovedbygning til Herregaarden Selchausdal paa Sjælland. Samme Aar i Juli modtog jeg 1. Præmie ved en Konkurrence til et Universitetsbibliothek i Kjøbenhavn.

Efter at det var overdraget mig at opføre Bibliotheket, var jeg i 1857 væsentlig beskæftiget med de forberedende Arbejder hertil. Paa den til Bygningen bestemte Grund stod Ruinerne af en af Universitetets tidligere Fløje og en mindre Bygning, som tjente til Professorbolig. Grunden var god og tør, men den faste Bund fandtes for en større Del først i en Dybde af 6 à 7 Alen. Cement var dengang ikke noget meget benyttet Materiale, og Betonfundamenter kendtes ikke her. Fundamenterne bleve derfor udførte paa den dengang almindelige Maade ved at nedlægge store, raa Kampestene, hvorpaa Murværket hvilede. Murstensfabrikationen stod dengang meget tilbage her hjemme; vel fandtes omkring paa Landet mindre Teglværker, men neppe noget større Anlæg beregnet paa i kort Tid at præstere større Leverancer, og den væsentlige Del af, hvad der dengang forbrugtes i Kjøbenhavn, blev leveret fra Flensborg og Omegn. Jeg havde til Bygningens Ydre valgt et Motiv fra Kirken St. Fermo i Verona, men det skulde helst udføres af røde Sten og med Anvendelsen af en stor Del forskellige Formsten. Til det indre af Murværket kunde anvendes gule Sten fra Flensborg, men de røde Sten fandtes ikke der og maatte derfor søges i den nordre Del af Sjælland, hvor adskillige Teglværker med rødt Ler findes; men Formsten var ingen af Værkerne indrettet paa at udføre, da de saagodtsom aldrig bleve benyttede, og her skulde bruges en Mængde forskellige Former. Efter at have undersøgt Materialet fra flere Værker besluttede jeg at anvende røde Sten fra Frydenlund Teglværk, som ligger ved Vedbæk. Det ejedes af en ældre Dame og bestyredes af en Bonde der fra Egnen, der viste sig at være en meget flink Mand, som med stor Interesse gik ind paa Sagen, og som med Opfindsomhed og Udholdenhed virkelig præsterede noget meget respektabelt, hvad der gav Stødet til, at alle senere anlagte større Teglværker nu kunne levere Sten af enhver ønskelig Form og Farve. Da Bygningen skulde udføres saa brandfrit som muligt, blev der her for første Gang i Landet anvendt en større Jærnkonstruktion; den blev udført af Støbejærn, da man dengang her endnu

ikke kendte Anvendelsen af valsede Jærnbjælker. Ved Udførelsen af dette mit første større Arbejde var jeg udmærket støttet af Arkitekt Hans J. Holm som Konduktør; ved sin Udholdenhed, Flid og Nøjagtighed overvandt han mange af de Vanskeligheder, som et større Arbejde medfører. Bygningen blev paabegyndt i 1857, og Bibliotheket flyttedes 1861 fra Rundetaarn til den nye Bygning. Ved Indflytningen var omtrent en Femtedel af Reolerne ubenyttede, og desuden var den store Sal, der benyttedes som Forelæsningssal, i Behold, men nu i 1892 har det været nødvendigt at tage Trappegangen med ind i Bibliotheket, og om nogle Aar maa der utvivlsomt tænkes paa en ny Bygning.

Til at varetage Universitetets Interesser ved Opførelsen af Bibliotheket var der nedsat et Udvalg, bestaaende af Kvæstor, Justitsraad Frydensberg og Professorerne Clausen og Forchhammer, med hvilket Udvalg jeg saaledes havde at forhandle om Alt Bygningen vedkommende. Efter at Bygningen var færdig og afleveret, sendte Udvalget mig en Skrivelse, hvori det udtalte, at Bygningen i alle Henseender var tilfredsstillende, idet den var hensigtssvarende indrettet paa samme Tid, som der var taget Hensyn til Kunstens berettigede Fordringer. Efter 28 Aars Forløb indgav nuværende Overbibliothekar Birket Smith en Skrivelse til Konsistorium, hvori han klager over Bygningens i højeste Grad uhensigtsvarende Indretning, og over, at der ved Opførelsen alene var taget Hensyn til Kunsten og ødslet med Pladsen. I den Anledning blev der nedsat et Udvalg, som fremkom med Forslag til den nu foretagne Udvidelse. Man lærer heraf, at Begrebet om det hensigtssvarende veksler meget hurtigt, og at, hvad der for 25 Aar siden ansaas for godt og smukt, nu anses for daarligt og næsten ubrugeligt. Navnlig, hvad Bibliotheker angaar, fordrer Nutiden kun Pladsrum.

I Aarene 1858 og 60 udførte jeg forskellige mindre Bygninger omkring i Landet, blandt hvilke kan nævnes et Ligkapel paa Assistentskirkegaarden ved Vordingborg, et Hus for Købmand Hecht i Nærheden af Herregaarden Holsteinborg og et Landsted for Advokat Brock i Taarbæk.

I Slutningen af 1860 blev jeg ansat som Lærer i borgerlig Bygningskunst ved den polytekniske Lærestanstalt og vedblev med denne Virksomhed til 1874. — Den 29. August 1860 ægtede jeg Frøken Elise Blaunfeldt, Datter af Herredsfoged Blaunfeldt i Flækkeby i Slesvig.

Efter at jeg var bleven Bygmester for Studenterforeningen og havde gjort Udkast til Bygningers Opførelse paa forskellige Steder i Byen, valgte man i 1861 den Plads, hvor Studenterforeningen nu findes. Paa den saakaldte Gammelholm laa en ældre Bygning, som benyttedes af Marinen. Den havde tidligere været anvendt til forskellige Samlinger og Modeller og var i det Hele en solid Bygning med Hvælvinger i den

underste Etage, men det Indre maatte helt ombygges for at svare til sin nye Bestemmelse, ligesom der maatte opføres en Sidebygning til Økonomibrug etc.

Ombygningen blev paabegyndt i 1861 og blev færdig i 1863. Ogsaa ved dette Arbejde var jeg støttet af Arkitekt Hans J. Holm som Konduktør. Samtidig med Studenterforeningen opførte jeg en Bolig for Etatsraadinde Heiberg i Rosenvænget og et Varelager for Grosserer Grøn ved Siden af Studenterforeningen. I Aaret 1862 udførte jeg foruden mindre Arbejder en Restauration af Herlufsholms Kirke, og samme Aar blev jeg af Kultusministeren anmodet om at indtræde i det særlige Syn over enkelte udvalgte større Kirker med Professor Høyen som Formand. Efter Høyens Død 1870 blev Waarsaae udnævnt til Formand, og efter hans Død 1885 fungerede jeg et Aar som Formand, men efter at have virket i Synet i 25 Aar bad jeg mig fritaget for denne Virksomhed. Aaret 1864 blev jeg valgt til Borgerrepræsentant i København og forblev i denne Stilling i 12 Aar. Ved Generalforsamlingen i December 1861 blev jeg valgt til bygningskyndigt Medlem af Bestyrelsen for Kreditkassen for Husejere i København og har vedblivende beholdt denne Plads.

I Foraaret 1863, da det var vedtaget, at Hovedstationen for de Sjællandske Jærnbaner skulde flyttes, blev jeg anmodet om at gjøre Tegninger til en ny Hovedstation paa den nuværende Plads. Arbejdet begyndtes kort efter og fremmedes saaledes, at Bygningen blev rejst i Sommeren 1864. Krigen, som greb sørgeligt ind i mine Familieforhold, bestemte mig til at bede mig fritaget for at fortsætte dette Arbejde, som derefter blev overdraget til Arkitekt Tvede.

I disse Aar opførte jeg en Hovedbygning paa Eenrum i Vedbæk for Grev Danneskjold og omtrent paa samme Tid en Hovedbygning paa Herregaarden Gyldenholm, halvanden Mil fra Sorø, for Godsejer C. de Neergaard og 1866 en Bygning for Grosserer Martin Levin paa Hjørnet af Havnegade og Tordenskjoldsgade. Paa denne Tid begyndte Forberedelserne til Opførelsen af en ny Nationalbankbygning paa den nuværende Plads. Byggearbejdet tog sin Begyndelse i Foraaret 1867 og fuldførtes i Maj 1870; ved dette Arbejde var jeg støttet af Arkitekt Gnudtzmann som Konduktør. I 1869 blev Tegningen til Pakhuset ved den nye Knippelsbro udført, og omtrent paa samme Tid Tegningen til en ny Kirke i Korsør, hvor den gamle blev nedrevet paa Grund af Brøstfældighed. Fra 1865 og følgende Aar foretog jeg større og mindre Arbejder paa Herlufsholm, blandt hvilke kan nævnes en fuldstændig Ombygning af Klosters søndre og vestre Fløj, ved hvilke Arbejder jeg var støttet af Arkitekt H. Storck som Konduktør, og noget senere en Museumsbygning. Paa samme Tid foretoges større Ombygninger af Hovedbygningen paa Gisselfeld, og et nyt Drivhus blev opført. Fremdeles udførte

jeg Restaurationen af Kirken i Nykjøbing paa Falster, Vestgavlen paa Domkirken i Roskilde 1872, Vindinge Kirke 1873 og en ny Bygning for Diskontobanken i Aalborg 1874.

Restaurationen af St. Knuds Kirke i Odense foretoges i 1874 og 75, og Kysthospitalet ved Refnæs blev opført i Aarene 1874 og 75, men er senere blevet delvis ombygget og udvidet. Somrene 1873 og 74 tilbragte jeg af Helbredshensyn med min Familie ved Badet Ronneby i Sverige og Sommeren 1877 paa Taasinge. I Aaret 1877 restaurerede og udvidede jeg den gamle Hospitalsbygning i Slagelse.

I Foraaret 1878 blev jeg angrebet af en alvorlig Sygdom, som holdt mig 10 Uger i Sengen og medførte en lang Reconvalescents. Forinden min Sygdom havde jeg gjort Tegninger til den nye Bygning for Duebrødre Hospitalet i Roskilde; Opførelsen blev paabegyndt under min Sygdom og fuldførtes i 1880. I samme Aar restaurerede jeg St. Petri Kirke i Slagelse og opførte Indgangsportene til Ørstedes Anlæg. I 1881 havde jeg i Forening med Arkitekt Lendorf i Odense konkurreret til et nyt Raadhus i Odense, saaledes at jeg skulde udføre Tegningerne og han skulde besørge Udførelsen. Efter at det var overdraget os at opføre Bygningen paabegyndtes Arbejdet, saa vidt jeg mindes, i Foraaret 1881 og var færdigt 1883. I 1881 blev det overdraget mig at udføre Tegninger til en ny Bygning for »Bikuben« i Silkegade; i Foraaret 1884 blev Bygningen fuldført; ved dette Arbejde var Arkitekt Momme antaget som Konduktør. Ved Universitetets 400 Aars-Fest 1879 blev jeg hædret med Titel af Dr. phil. 1. April 1881 overtog jeg Embedet som kgl. Bygningsinspektør efter afdøde Etatsraad Christian Hansen. I 1885 blev jeg udnævnt til Medlem af Akademiet for de frie Kunster i Stockholm.

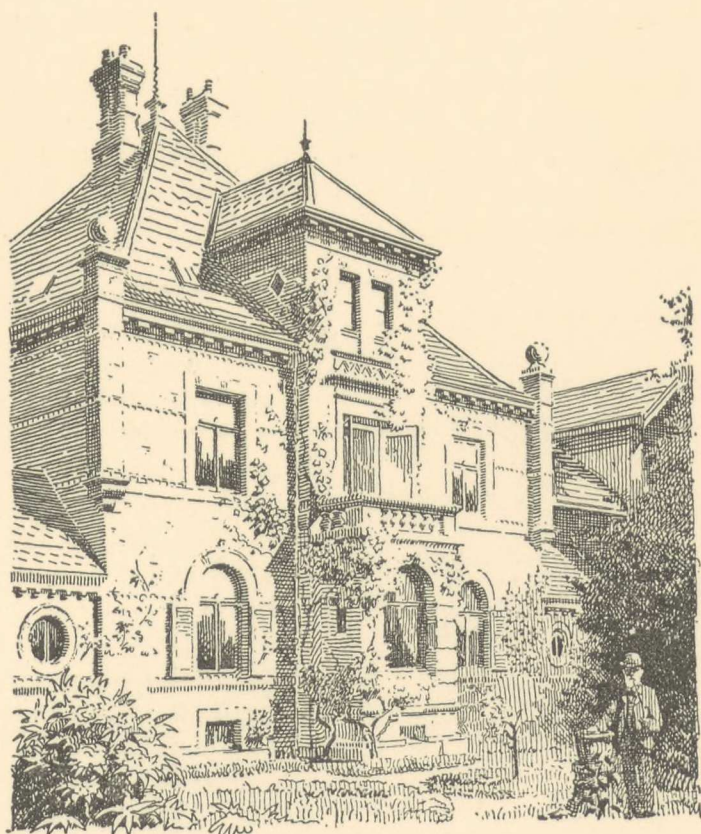
I 1882 foretoges Opmaalinger og udførtes Tegninger til en Restauration af St. Petri Kirke i Næstved, hvilket Arbejde var mig overdraget. Det følgende Aar begyndte Arbejdets Udførelse under Tilsyn af Arkitekt Ahlmann som Konduktør og fuldførtes i 1885; samme Aar blev der ved Roskilde anlagt en ny Kirkegaard og opført et Begravelseskapel. 1884 blev Klosterporten i Sorø restaureret og 1885 Kildebrønde Kirke i Nærheden af Taastrup Station. 1886 blev der foretaget en Udvidelse af Ballerup Kirke paa den nordre Side, og en ny Gartnerbolig blev opført ved Sorø Akademi. 1887 opførte jeg en ny Toldbygning i Skjelskør, og Tegninger til den nye polytekniske Læreanstalt og det botaniske Laboratorium forberedtes, ligesom jeg tegnede et Begravelseskapel til Storehedinge nye Kirkegaard. Den polytekniske Læreanstalt blev færdig i Sommeren 1890 med Arkitekt Clemmensen som Konduktør og det botaniske Laboratorium i Foraaret 1890 med Arkitekt Steenberg som Konduktør. I Aaret 1891 udførtes forskellige Bygninger under Bygningsinspektoratet, blandt hvilke kan nævnes en Bygning ved Gjedser til

JOHAN DANIEL HERHOLDT

Bolig for de derværende Toldembedsmænd, en Toldbygning i Næstved i Nærheden af Banegaarden og en Toldkammerbygning i Helsingør. Den 1. April 1892 tog jeg min Afsked som Bygningsinspektør. Den 6. Oktober 1862 blev jeg Ridder af Dannebrog, 5. Maj 1863 Professor, 10. September 1871 Etatsraad, 18. Juli 1875, ved Indvielsen af St. Knuds Kirke i Odense Dannebrogsmænd, 15. Marts 1887 Kommandør af 2. Grad og 30. August 1890 Kommandør af 1. Grad.

Foruden de ovenomtalte Rejser i Udlandet har jeg 1862 foretaget en Rejse til Industriudstillingen i London, 1867 en Rejse til England og Frankrig i Anledning af Nationalbankens Opførelse, 1883 og 84 Rejser i Norge, 1881, 82, 85 og 87 mindre Rejser omkring i Tydskland, 1888 en Rejse til Italien og 1891 en Rejse sammen med Professor Storck til Sverige, hvor vi besøgte Wadstena, Linköping, Stockholm, Upsala, Skara, Göteborg og Halmstad.

Ovenstaaende Selvbiografi er skrevet af J. D. Herholdt 1892 i anden Anledning. Ved hans Velvilje have Udgiverne af dette Værk kunnet benytte den her.

Herholdts Bolig i Ewaldsgade

FORTEGNELSE OVER J. D. HERHOLDTS SAMTLIGE ARBEJDER

UDARBEJDET AF KUNSTNEREN SELV

Naar man under Læsningen af denne Fortegnelse vil finde, at adskillige af disse Arbejder ikke ganske bærer Præget af HERHOLDTS Kunst, da maa man erindre, at endel er udførte efter løse Skitser og uden arkitektonisk Kontrol, og at andre senere af ukundige Hænder er ændrede og helt eller delvis ombyggede.

1846	Ombygning af Ny-Bakkegaard for Prof. Hall.
Tegning til en Villa i Korsør for Toldforv. Kjær.	Tegning til et Landsted i Landskrona for Borg-
mester Ødmanson.	1848
1847	Tegning til Bibows Hus paa Gamle Kongevej.
Tegning til en Bygning i Malmø for O. Abelin
& Ko.
Tegning til en Pavillon i Frederiksberg Smalle-
gade for Grosserer Kastrup.
Tegning til en Kirke i Løgstør for Byfoged
Svanenskjold (uopført).
Tegning til en Ombygning af Svaneapotheke
paa Østergade for Fru Baagøe (nedbrudt). | Tegning til et Hus i Frederiksberg Allé for Dig-
teren Brosbøll (nedbrudt).
Tegning til Børnehospitalet i Rigensgade (ned-
brudt).
Tegning til et Hus paa Frederiksberg for Bianco
Luno.
Tegning til en Ombygning af Urtekræmmer
Sundorphs Butik. | 1849

1850 |

JOHAN DANIEL HERHOLDT

- Tegning til Indretning af Apotheket i St. Kongensgade for Apotheker Ørnstrup.
Tegning til en Hovedbygning paa Erholm i Fyen for Kammerherre Cederfeld de Simonsen.
- 1851 Tegning til en Restauration af Gyldensteen i Fyen for Grev Bernstorff.
Tegning til et Hus i Frederiksberg Allé for Justitsraad Casse.
Tegning til et Hus i Fredericia for Herredsfoged Holck.
- 1852 Tegning til et Hus i Flensborg for Appellationsraad Raasløff.
Tegning til et Hus i Nærheden af Bülow's Vej for Træskjærer Kittendorff (ombygget). Udkom i Tegnernes Arkitektonisk Album.
Tegning til et Hus ved Bülow's Vej for Etatsraad Raffenberg (nedrevet).
Tegning til forskellige Forandringer ved Kirken i Kjerteminde for Provst Heiberg.
Tegning til et Havehus i Haven ved Rønnebæksholm for Fru Grundtvig.
- 1854 Tegning til et Hus i Thisted for Postmester Herholdt.
Tegning til et Asyl og Arbejderboliger i Sverige for Baron Schwerin.
- 1855 Tegning til et Hotel ved Korsør Banegaard for Hotelejer Jacobsen (ombygget).
Udkast til en ny Veterinær- og Landbohøjskole for Indenrigsministeriet.
- 1856 Tegning til en Forpagtergaard ved Herregaarden Frederikslund paa Fyen for Grev Rantzau.
Tegning til en Hovedbygning paa Herregaarden Selchausdal for Godsejer Selchau.
Udkast til en Forandring af Raadhuset i Nyborg. (Det nuværende er opført af Tvede.)
Udkast til et lille Hus i Nærheden af Svendborg for Pastor Vilstrup.
Udkast til et Enkesæde ved Hindsgavl paa Fyen for Kammerherre Fønss.
Udkast til nogle Forandringer ved Hovedbygningen paa Herregaarden Matstrup i Jylland for Godsejer Westenholtz.
Tegning til Indretning af et Dampkøkken i Regnegade for Jul. Hellmann.
Tegning til Universitetsbibliotheket i København (opført 1857—61).
- 1857 Udkast til en Ombygning af en Hovedtrappe og Ladebygninger paa Einsidelsborg for Grev Petersdorff.
Udkast til Landsbyskoler for Kultusministeriet. Udkomne i Tegnernes Arkitektonisk Album.
- Tegning til et Vaabenhus ved St. Olai Kirke i Helsingør.
Tegning til en Smedejerns-Gitterport til Nørreport for Ingeniørkorpset. Rester af den sidde paa Kvægtorvet.
Udkast til en Havetrappe og et Gartnerhus paa Frederikslund for Grev Rantzau.
Forskjellige Udkast for Agent Schau i Slagelse.
Udkast til et Hus paa Harsdorffs Vej for Kaptejn Bauditz.
- Tegning til Avlsbygninger paa Søndergaard 1858 (efter en Ildebrand) for Kammerherre Cederfeld de Simonsen.
Tegning til Herholdts egen Bolig i København, Ewaldsgade Nr. 9.
Udkast til Forandring af Arresterne i Assens.
Udkast til et Raadhus i Assens for Byraadet.
Udkast til et Hus for Pastor Lange i Vordingborg (ubenyttet).
Tegning til et Hus for Agent Schau i Slagelse.
- Tegning til det Indre af en Port for Grosserer 1859 Maag. Ny Vestergade Nr. 13.
Tegning til et Hus for Konsul Hage i Sorø.
Tegning til en Direktørbolig ved Københavns gamle Banegaard for Etatsraad Rothe.
Tegning til et Thinghus i Kjærlingbjerg paa Fyen.
Udkast til et Sygehus i Rudkjøbing.
Tegning til et Ligkapel paa Vordingborg Kirkegaard.
- Tegning til en Ombygning og Udvidelse af Bibows 1860 Hus paa Gamle Kongevej for Justitsraad Bech.
Tegning til en Jern-Indkjørselsport til Sindssygeanstalten ved Roskilde.
Udkast til en Dekoration af Bedesalen i Sindssygeanstalten ved Vordingborg for Overlæge Jensen.
Tegning til en Forandring af Arresterne i Middelfart Raadhus for Odense Amt.
Tegning til et Hus i Bissrup ved Holsteinborg paa Sjælland for Købmand Hecht.
- Tegning til et Fattighus i Korsør for Byraadet. 1861
Tegning til et Landsted i Taarbæk for Advokat Brock (forandret).
Tegning til et Thing- og Arresthus i Allinge paa Bornholm for Justitsministeriet.
Udkast til en Forstanderbolig paa Skaarup Seminarium i Fyen for Professor Schurmann.
Tegning til Studenterforeningsbygningen paa Gammelholm.
- Tegning til Restaurationen af Herlufsholms 1862 Kirke.

JOHAN DANIEL HERHOLDT

Tegning til et Pakhus paa Gammelholm for Grosserer Grøn.
Udkast til nogle Forandringer ved Rosenborg Brøndanstalt i Gothersgade.
Tegning til en Villa i Rosenvænget for Fru Heiberg.
Tegning til en Restauration af Kirken i Vordingborg.
Udkast til en Stiftelse i Stege for Konsul Hage.
Udkast til et Hus paa Stokkerup i Taarbæk for Konsul Hage (nedbrændt).
Udkast til en Havnefogedbolig ved Løgstør Kanal.

Fru Heibergs Villa i Rosenvænget

- 1863 Tegning til et Gravmonument over Agent Gamst for H. C. Lund.
Tegning til en Hovedbygning paa Eenrum ved Vedbæk for Grev Danneskjold-Samsøe.
Tegning til en ny Banegaard i Kjøbenhavn.
Udkast til en Bygning for Livrenteselskabet (ubenyttet).
- 1864 Tegning til en Ombygning af Søkadetakademiet for Marineministeriet.
Tegning til en Udvidelse og Ombygning af en Bolig paa Amager for Etatsraad Holmblad.
Tegning til en Restauration af St. Knuds Kirke i Odense.
Tegning til en Hovedbygning paa Herregaarden Gyldenholm for Hofjægermester de Neergaard.
- 1865 Tegning til en Arbejdsanstalt ved Mariager.
Forskjellige Udkast til Stokkerup for Konsul Hage.
Tegning til et Orgelgalleri i St. Olai Kirke i Helsingør for Provst Heiberg.

Tegning til en Bolig i Havnegade paa Gammelholm for Grosserer M. Levin.
Tegning til en ny Bygning for Nationalbanken i Kjøbenhavn.
Forskjellige Tegninger til Adlersborg for Baron Zütphen-Adler.

Forskjellige Tegninger til en Dekoration af Marvede Kirke ved Holsteinborg for Grev Holstein-Holsteinborg.
Udkast til et Ligkapel paa Assistents-Kirkegaard ved Kjøbenhavn (senere omarbejdet og opført af Arkitekt N. S. Nebelong).

Tegning til en Restauration og Ombygning af Økonomibygningen paa Herlufsholm.
Udkast til en Bygning for Orla Lehmann.
Tegning til et Jerngitter omkring St. Knuds Kirke i Odense.

Tegning til en Staldbygning paa Gammelholm for Grosserer Grøn.
Tegning til en Arbejdsanstalt i Slagelse.
Tegning til Pakhuset »Fønix« ved Knippelsbro for Grosserer Puggaard.
Tegning til en ny Kirke i Korsør.

Tegning til Restauration og Ombygning af Hovedbygningen paa Gisselfeld Kloster (udført 1870—74).
Tegning til forskellige Forandringer ved Frederiksberg Kirke.

Forskjellige Tegninger til Restauration af Reerslev Kirke og Roskilde Domkirke.
Tegning til et Vaabenhus ved Østerlarsker paa Bornholm.

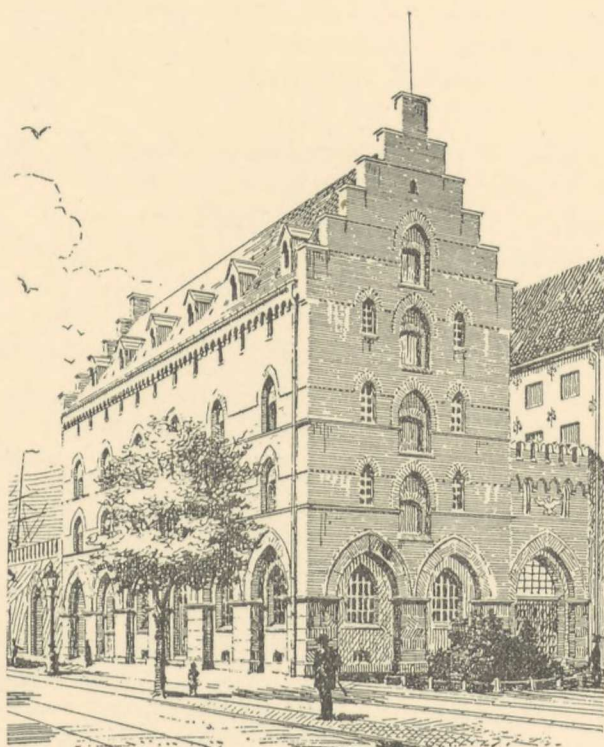
Tegning til Restauration af Roskilde Domkirkes Vestside.

Tegning til Piedestalen for Frederik VII.s Rytterstatue i Kjøbenhavn.
Tegning til en Udvidelse af Rutsker paa Bornholm.
Tegning til Restauration af Kirken i Nykjøbing paa Falster.
Tegning til et lille Hus i Fredensborg for Boghandler Schwartz.

Tegning til en ny Kirke i Vindinge ved Roskilde.
Tegning til en Ombygning af Slangstrup Kirke.
Tegning til Diskontobanken i Aalborg.
Tegning til en Kreditkasse i Bergen (Norge).
Tegning til en Lærerbolig paa Herlufsholm.

JOHAN DANIEL HERHOLDT

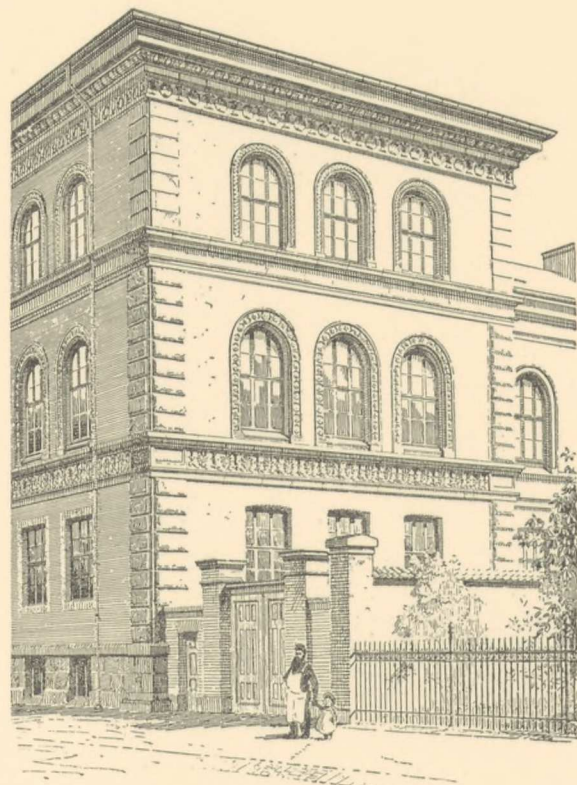
- 1875 Tegning til en Skolebygning i Storehedinge.
Tegning til en Bolig for Fabrikant Klenow.
Tegning til Kysthospitalet paa Refsnæs (ombygget og udvidet).
Tegning til en Museums- og Gymnastikbygning paa Herlufsholm.
Tegning til et Hospital i Slagelse.
Forskjellige Tegninger til Roskilde Domkirke.
Tegning til Ombygning af Slangstrup Kirke.
- Tegning til en ny Bygning for Duebrødre-Hospitalet i Roskilde. 1878
Tegning til en toarmet Lygtepæl for Kommunen.
Tegning til Indgangsportene til Ørstedsparken for Kommunen.
- Tegning til en ny Gartnerbolig paa Gisselfeld. 1879
- Tegning til Raadhuset i Odense. 1880
Tegning til Restauration af Slangstrup Kirke.
- Tegning til Ombygning af St. Olai Kirke i Helsingør og et nyt Kobbertag. 1881
Tegning til en ny Bygning for »Bikuben« i Silkegade (udført 1881—84).
- Tegning til Restauration af St. Peders Kirke i Næstved. 1882
Udkast til en Forstanderbolig ved Duebrødre-Hospitalet i Roskilde (ubenyttet).
Tegning til en Ombygning af Taarnet paa Rø Kirke paa Bornholm.
Tegning til et Kreditoplag paa Toldboden (ikke opført).
Udkast til en ny polyteknisk Lærestanstalt (ikke udført).
Udkast til et mineralogisk Museum (ikke udført).
Tegning til et plantefysiologisk Museum i Botanisk Have.
Udkast til en Ombygning af Gymnastikhuset i Sorø.
Tegning til en Restauration af Klosterporten i Sorø.
Udkast til en Ombygning af Materialgaarden i Sorø og Udkast til en ny.
Udkast til en Gartnerbolig i Sorø.
- Tegning til et Kapel paa den nye Kirkegaard ved Roskilde. 1883
Udført Restaurationen af St. Peders Kirke i Næstved.
Tegning til en Restauration af Kildebrønde Kirke ved Taastrup.
Tegning til en Restauration af Lille-Lyngby Kirke ved Hillerød.
Tegning til en Udvidelse af Ballerup Kirke.
- Udkast til et Gitter omkring Storehedinge Kirkegaard. 1884
Udkast til et Ligkapel paa Storehedinge Kirkegaard.
En Graverbolig til Ny Kirkegaard ved Roskilde.
Bikubens nye Bygning i Silkegade.
- 1876 Tegning til en Restauration af Idestrup Kirke paa Falster.
Tegning til et Drivhus paa Gisselfeld.
Tegning til en Udvidelse og Ombygning af Sparekassen i Roskilde.
- 1877 Tegning til en Post- og Telegrafbygning ved Københavns Banegaard (senere opført efter en Plan af Bane-Ingeniøren).
Tegning til en anden Bolig for Fabrikant Klenow (ingen af Tegningerne er benyttet).
Tegning til en Restauration af St. Peders Kirke i Slagelse.
Tegning til Ombygning af Taarnet paa Knudske paa Bornholm.
Tegning til det Indre af Olske paa Bornholm.
Tegning til et Vaabenhus ved Nylarske paa Bornholm.
Tegning til Ombygning af Taarnet paa Vestre Marie Kirke paa Bornholm (denne Tegning er ikke benyttet. Kirken er senere nedrevet).

Pakhuset »Fenix« ved Knippelsbro

JOHAN DANIEL HERHOLDT

1885 Udkast til Kongebolig og Rigsdagslokaler i Christiansborg Slot.
Restauration af Herstedvester Kirke.

Den polytekniske Lærestalt

Udkast til en ny Bygning for Overformynderiet (senere opført efter en anden Tegning paa en anden Plads).

1886 Ny Gartnerbolig i Sorø.
Et Mejeri paa Nordruplund.
Den nye polytekniske Lærestalt.

Udkast til et nyt Lokale for Handelsbanken i Schmidt & Le-Maires Gaard paa Kongens Nytorv (ikke benyttet).
En ny Toldbygning i Skjelskør.
Restauration af Herslev Kirke.
En Udvidelse af Amtmandsboligen i Nykjøbing paa Falster.

En Kostald paa Mørup. 1888
De første Udkast til Mineralogisk Musæum og Universitetets kemiske Laboratorium samt Botanisk Laboratorium.
Tegning til Indgangsporten til Botanisk Have.

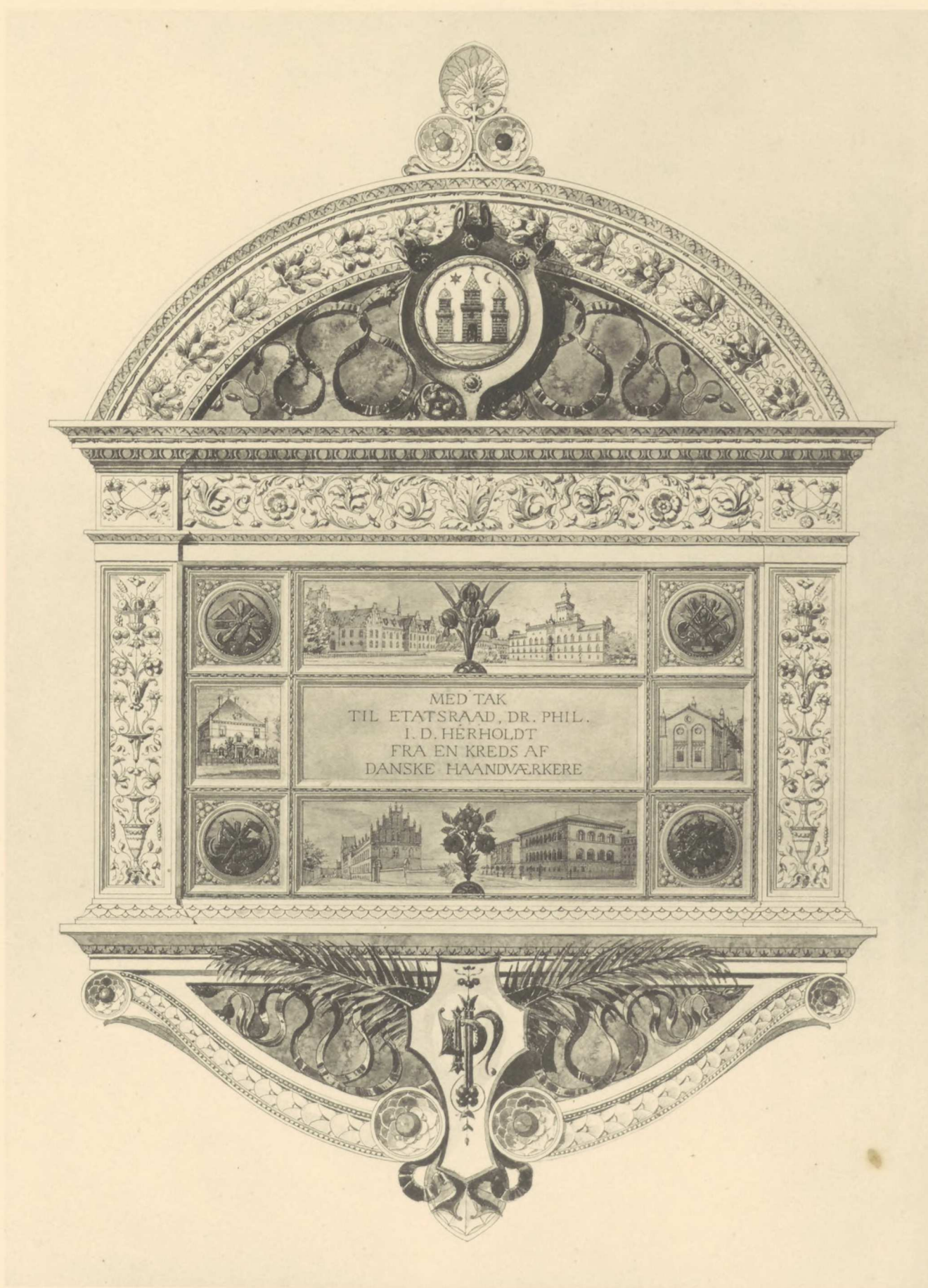
Udkast til en Ombygning af Latinskolen i Rønne 1889 (ikke benyttet).
Nyt Vaskeri og Oldfruebolig i Sorø.
Udkast til et nyt Domhus og Forandring af det gamle til Brug for Poli- og Kriminalretten.
Udkast til en Ombygning af Kirken paa Nyord.

Ringmur ved Ledøje Kirke. 1890
Ringmur ved Maaløv Kirke.

En ny Hovedtrappe i Christian VIII.s Palais. 1891
Ligkapel ved Egtslev og Stenlille Kirke.
En Del af Sorø Kirke restaureret udvendig.
En Bolig for Toldembedsmænd ved Gjedser.
En ny Toldbygning i Næstved.
En ny Toldbygning i Helsingør.
En Ombygning af det Indre af Universitetsbibliotheket (Læsesalens Flytning fra Stuen til 1ste Sal, hvor der tidligere var Forelæsningsal).
Indrettet den gamle polytekniske Lærestalt mod Studiestræde til Brug for Kvæsturen.

OG
FØLGENDE
AAR

ÆRESGAVE

SKÆNKET J. D. HERHOLDT 21 OKTOBER 1892
AF EN KREDS AF DANSKE HAANDVÆRKERE

UNIVERSITETS- BIBLIOTHEKET

I KJØBENHAVN

OPFØRT 1857—61

BLAD I. PLAN AF STUEN

BLAD II. PLAN AF 1 SAL · FAÇADE MOD FJOLSTRÆDE

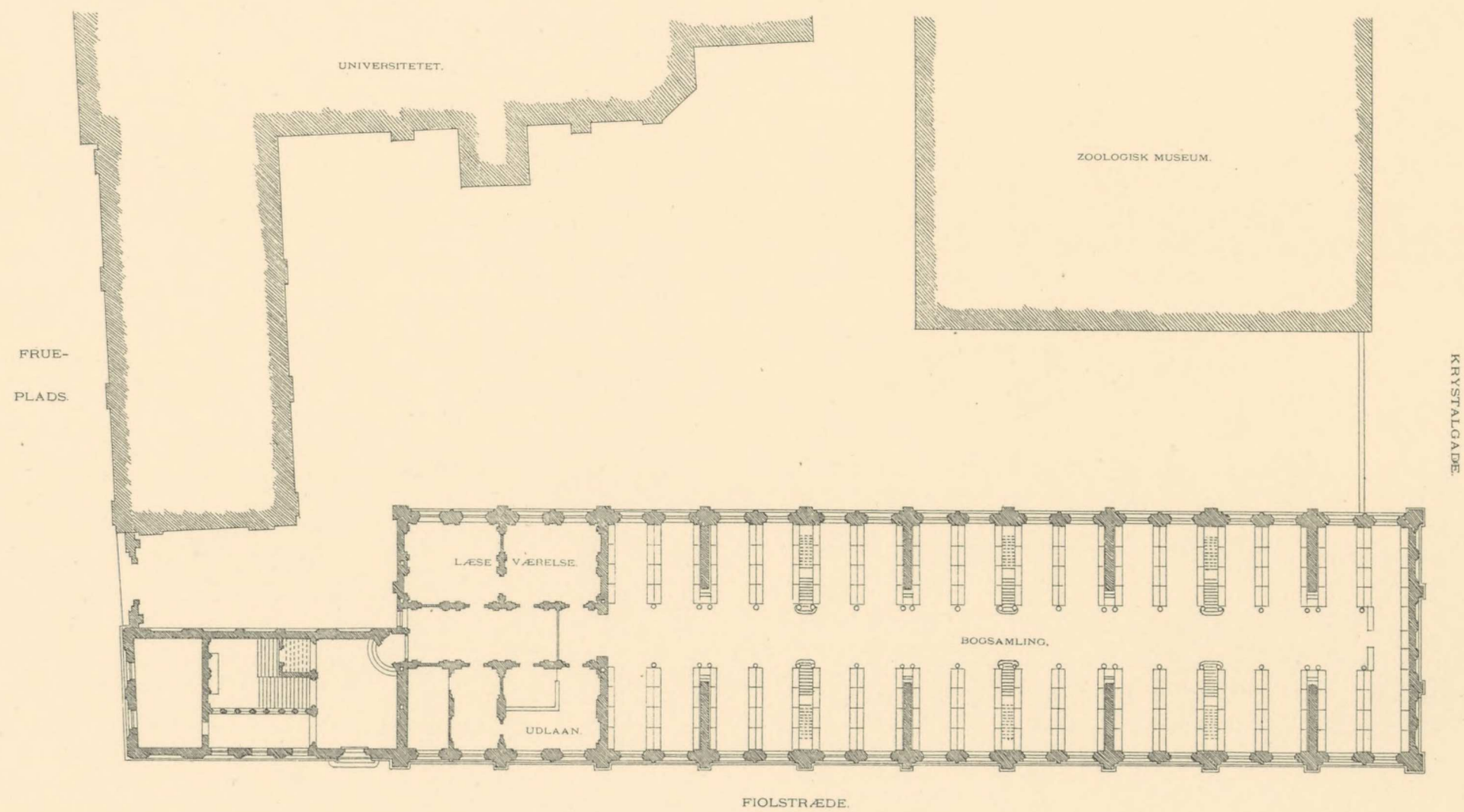
BLAD III. TVÆRSNIT AF BIBLIOTHEKET

BLAD IV. GAVL AF BIBLIOTHEKET

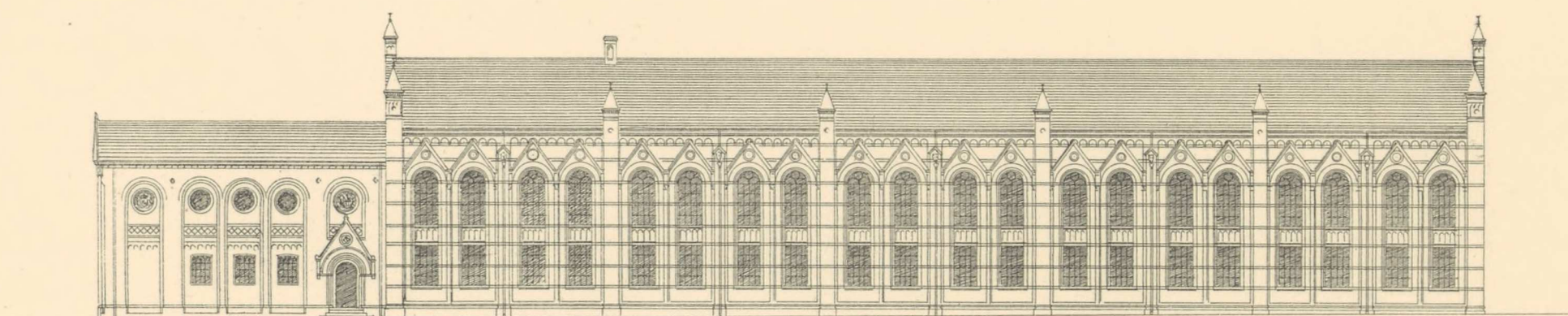
BLAD V. TVÆRSNIT OG GAVL AF TRAPPEHUSET

BLAD VI. DEL AF FAÇADEN

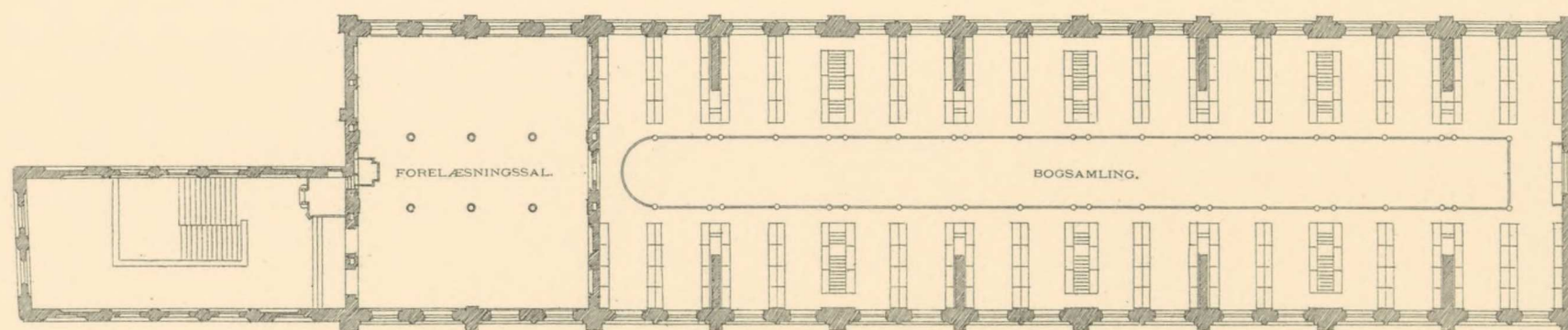
UNIVERSITETS-BIBLIOTHEKET.

0 5 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 Alen.

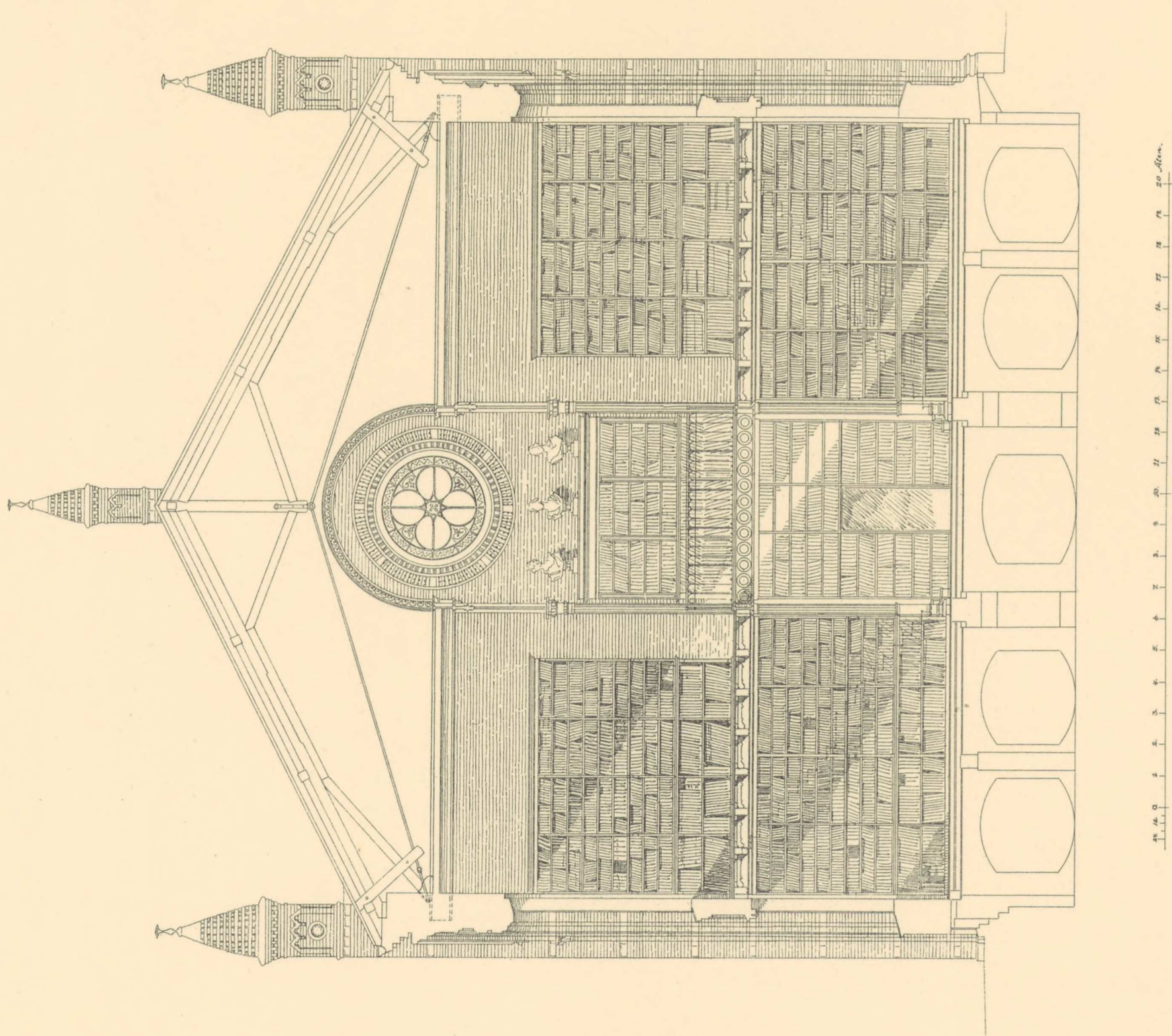

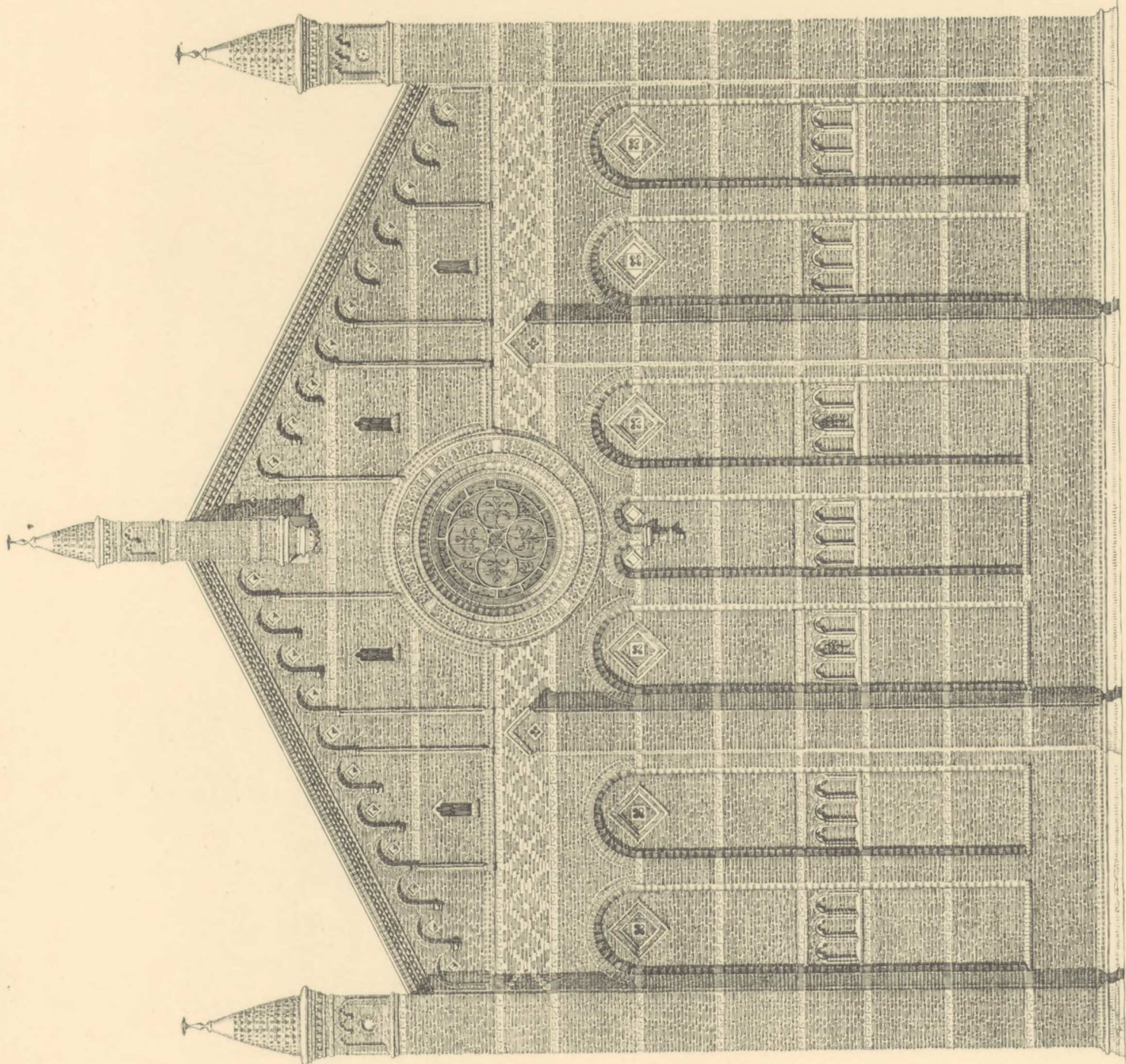
MOD FJOLSTRÆDE.

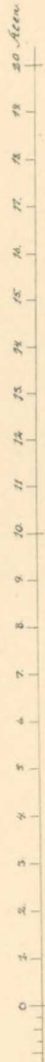
1STE SAL

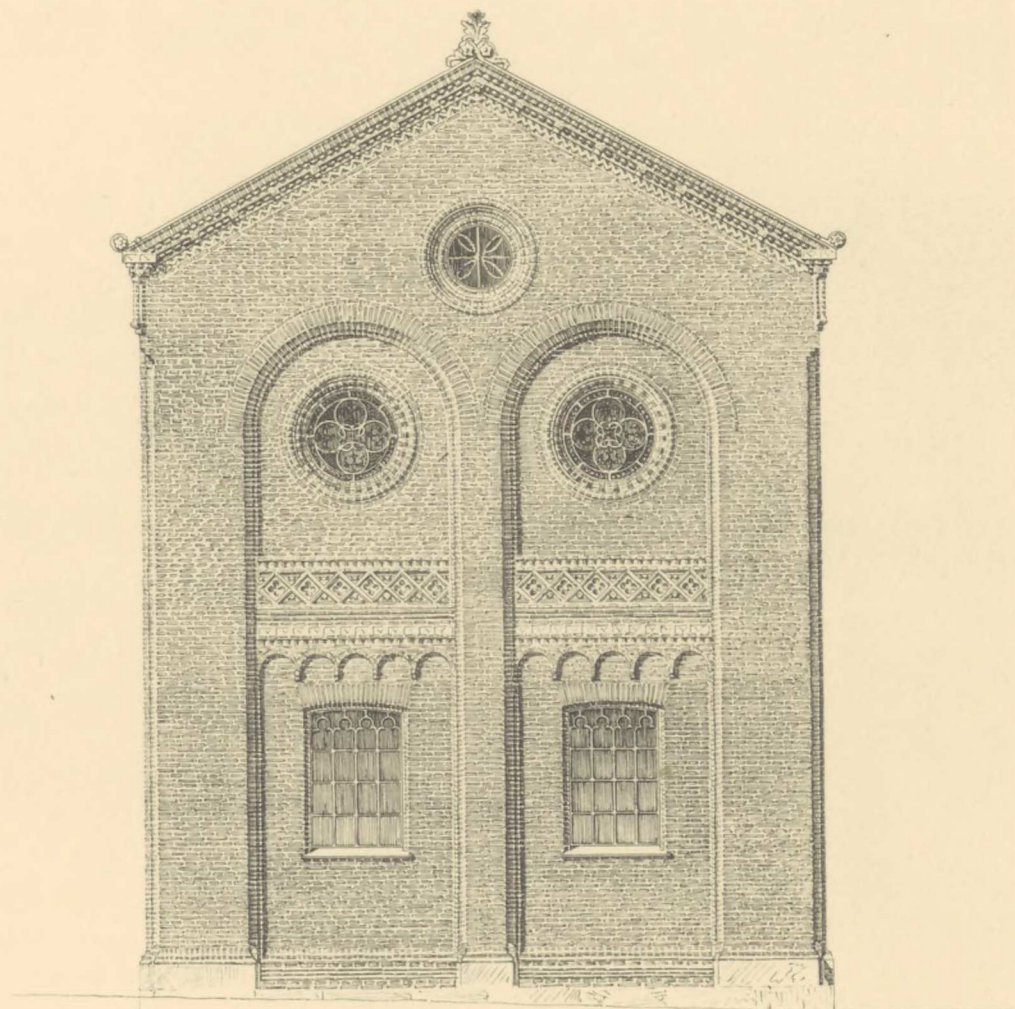
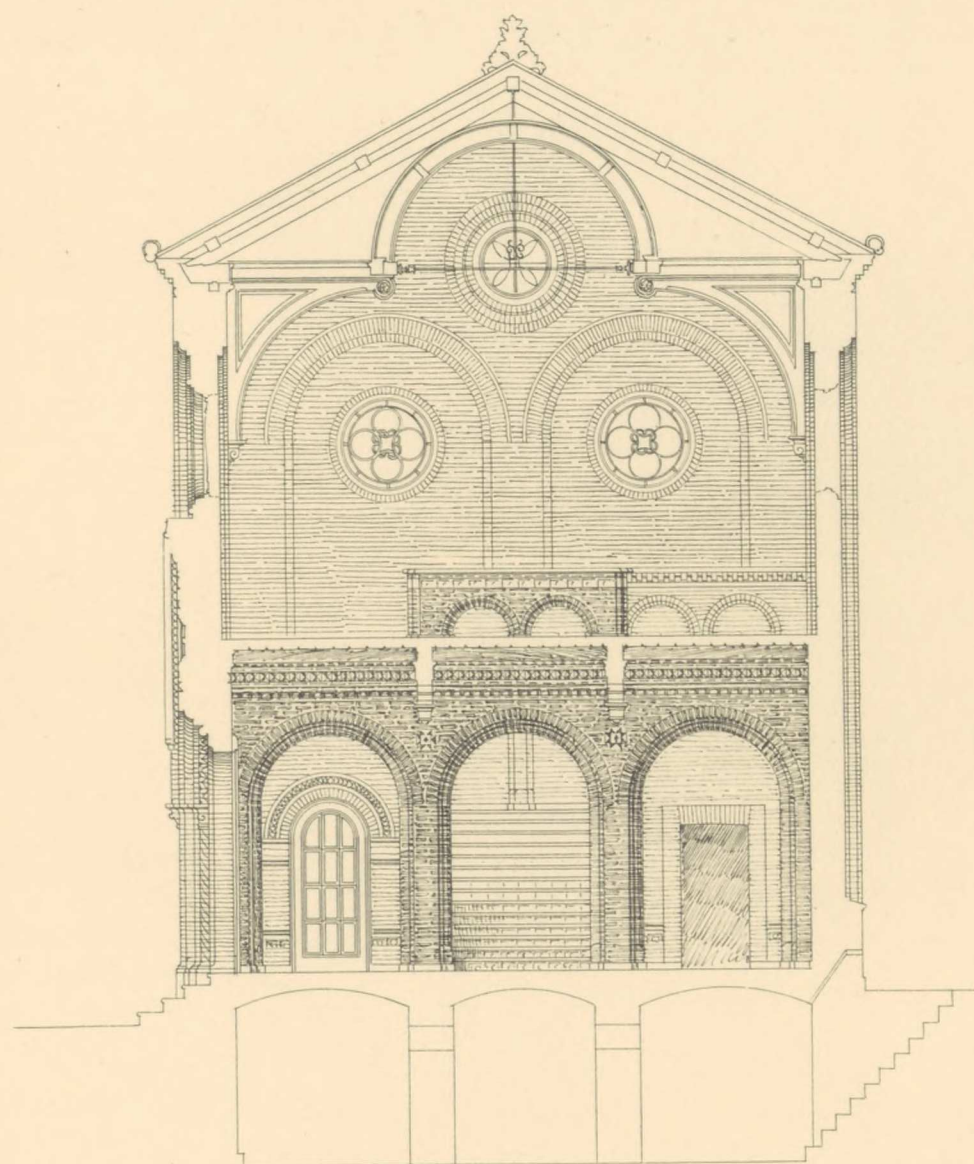

MOD KRYSTALGADE.

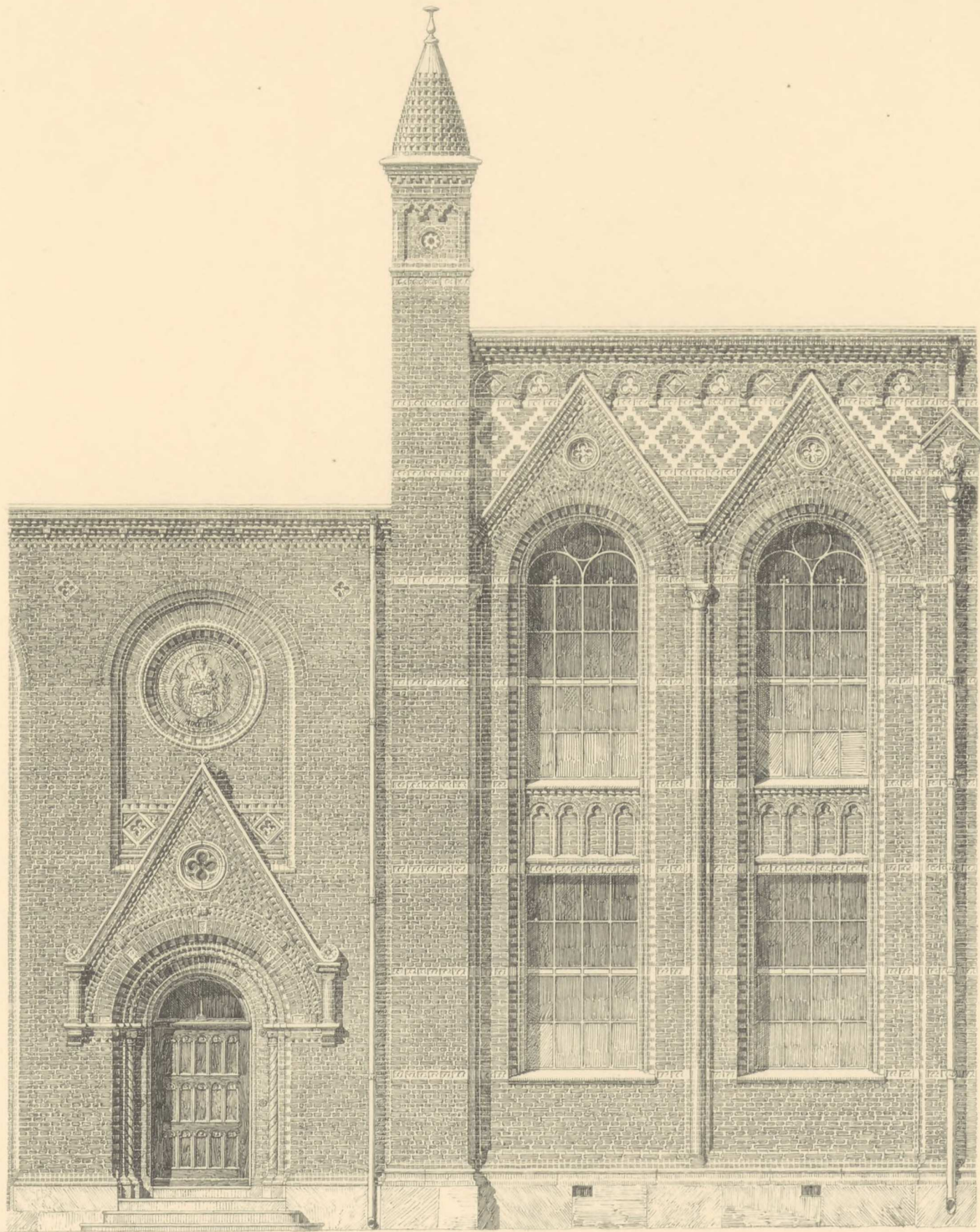

MOD FRUE PLADS.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045 1046 1047 1048 1049 1050 1051 1052 1053 1054 1055 1056 1057 1058 1059 1060 1061 1062 1063 1064 1065 1066 1067 1068 1069 1070 1071 1072 1073 1074 1075 1076 1077 1078 1079 1080 1081 1082 1083 1084 1085 1086 1087 1088 1089 1090 1091 1092 1093 1094 1095 1096 1097 1098 1099 1100 1101 1102 1103 1104 1105 1106 1107 1108 1109 1110 1111 1112 1113 1114 1115 1116 1117 1118 1119 1120 1121 1122 1123 1124 1125 1126 1127 1128 1129 1130 1131 1132 1133 1134 1135 1136 1137 1138 1139 1140 1141 1142 1143 1144 1145 1146 1147 1148 1149 1150 1151 1152 1153 1154 1155 1156 1157 1158 1159 1160 1161 1162 1163 1164 1165 1166 1167 1168 1169 1170 1171 1172 1173 1174 1175 1176 1177 1178 1179 1180 1181 1182 1183 1184 1185 1186 1187 1188 1189 1190 1191 1192 1193 1194 1195 1196 1197 1198 1199 1200 1201 1202 1203 1204 1205 1206 1207 1208 1209 1210 1211 1212 1213 1214 1215 1216 1217 1218 1219 1220 1221 1222 1223 1224 1225 1226 1227 1228 1229 1230 1231 1232 1233 1234 1235 1236 1237 1238 1239 1240 1241 1242 1243 1244 1245 1246 1247 1248 1249 1250 1251 1252 1253 1254 1255 1256 1257 1258 1259 1260 1261 1262 1263 1264 1265 1266 1267 1268 1269 1270 1271 1272 1273 1274 1275 1276 1277 1278 1279 1280 1281 1282 1283 1284 1285 1286 1287 1288 1289 1290 1291 1292 1293 1294 1295 1296 1297 1298 1299 1300 1301 1302 1303 1304 1305 1306 1307 1308 1309 1310 1311 1312 1313 1314 1315 1316 1317 1318 1319 1320 1321 1322 1323 1324 1325 1326 1327 1328 1329 1330 1331 1332 1333 1334 1335 1336 1337 1338 1339 1340 1341 1342 1343 1344 1345 1346 1347 1348 1349 1350 1351 1352 1353 1354 1355 1356 1357 1358 1359 1360 1361 1362 1363 1364 1365 1366 1367 1368 1369 1370 1371 1372 1373 1374 1375 1376 1377 1378 1379 1380 1381 1382 1383 1384 1385 1386 1387 1388 1389 1390 1391 1392 1393 1394 1395 1396 1397 1398 1399 1400 1401 1402 1403 1404 1405 1406 1407 1408 1409 1410 1411 1412 1413 1414 1415 1416 1417 1418 1419 1420 1421 1422 1423 1424 1425 1426 1427 1428 1429 1430 1431 1432 1433 1434 1435 1436 1437 1438 1439 1440 1441 1442 1443 1444 1445 1446 1447 1448 1449 1450 1451 1452 1453 1454 1455 1456 1457 1458 1459 1460 1461 1462 1463 1464 1465 1466 1467 1468 1469 1470 1471 1472 1473 1474 1475 1476 1477 1478 1479 1480 1481 1482 1483 1484 1485 1486 1487 1488 1489 1490 1491 1492 1493 1494 1495 1496 1497 1498 1499 1500 1501 1502 1503 1504 1505 1506 1507 1508 1509 1510 1511 1512 1513 1514 1515 1516 1517 1518 1519 1520 1521 1522 1523 1524 1525 1526 1527 1528 1529 1530 1531 1532 1533 1534 1535 1536 1537 1538 1539 1540 1541 1542 1543 1544 1545 1546 1547 1548 1549 1550 1551 1552 1553 1554 1555 1556 1557 1558 1559 1560 1561 1562 1563 1564 1565 1566 1567 1568 1569 1570 1571 1572 1573 1574 1575 1576 1577 1578 1579 1580 1581 1582 1583 1584 1585 1586 1587 1588 1589 1590 1591 1592 1593 1594 1595 1596 1597 1598 1599 1600 1601 1602 1603 1604 1605 1606 1607 1608 1609 1610 1611 1612 1613 1614 1615 1616 1617 1618 1619 1620 1621 1622 1623 1624 1625 1626 1627 1628 1629 1630 1631 1632 1633 1634 1635 1636 1637 1638 1639 1640 1641 1642 1643 1644 1645 1646 1647 1648 1649 1650 1651 1652 1653 1654 1655 1656 1657 1658 1659 1660 1661 1662 1663 1664 1665 1666 1667 1668 1669 1670 1671 1672 1673 1674 1675 1676 1677 1678 1679 1680 1681 1682 1683 1684 1685 1686 1687 1688 1689 1690 1691 1692 1693 1694 1695 1696 1697 1698 1699 1700 1701 1702 1703 1704 1705 1706 1707 1708 1709 1710 1711 1712 1713 1714 1715 1716 1717 1718 1719 1720 1721 1722 1723 1724 1725 1726 1727 1728 1729 1730 1731 1732 1733 1734 1735 1736 1737 1738 1739 1740 1741 1742 1743 1744 1745 1746 1747 1748 1749 1750 1751 1752 1753 1754 1755 1756 1757 1758 1759 1760 1761 1762 1763 1764 1765 1766 1767 1768 1769 1770 1771 1772 1773 1774 1775 1776 1777 1778 1779 1780 1781 1782 1783 1784 1785 1786 1787 1788 1789 1790 1791 1792 1793 1794 1795 1796 1797 1798 1799 1800 1801 1802 1803 1804 1805 1806 1807 1808 1809 1810 1811 1812 1813 1814 1815 1816 1817 1818 1819 1820 1821 1822 1823 1824 1825 1826 1827 1828 1829 1830 1831 1832 1833 1834 1835 1836 1837 1838 1839 1840 1841 1842 1843 1844 1845 1846 1847 1848 1849 1850 1851 1852 1853 1854 1855 1856 1857 1858 1859 1860 1861 1862 1863 1864 1865 1866 1867 1868 1869 1870 1871 1872 1873 1874 1875 1876 1877 1878 1879 1880 1881 1882 1883 1884 1885 1886 1887 1888 1889 1890 1891 1892 1893 1894 1895 1896 1897 1898 1899 1900 1901 1902 1903 1904 1905 1906 1907 1908 1909 1910 1911 1912 1913 1914 1915 1916 1917 1918 1919 1920 1921 1922 1923 1924 1925 1926 1927 1928 1929 1930 1931 1932 1933 1934 1935 1936 1937 1938 1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945 1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 260

UNIVERSITETS-BIBLIOTHEKET.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

NATIONALBANKEN

I KJØBENHAVN

OPFØRT 1867—70

BLAD VII. PLANER

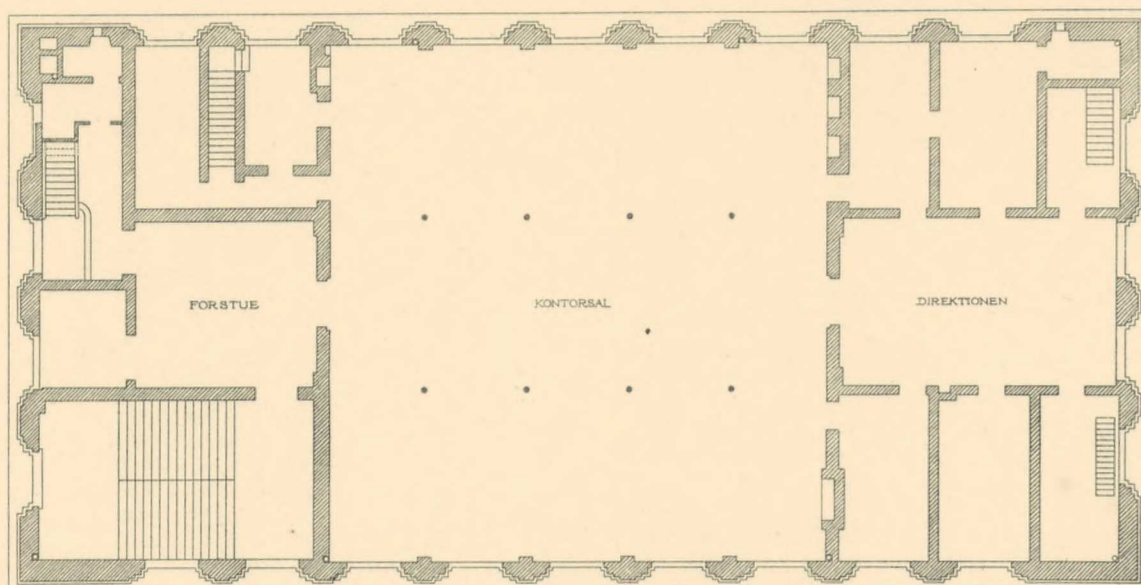
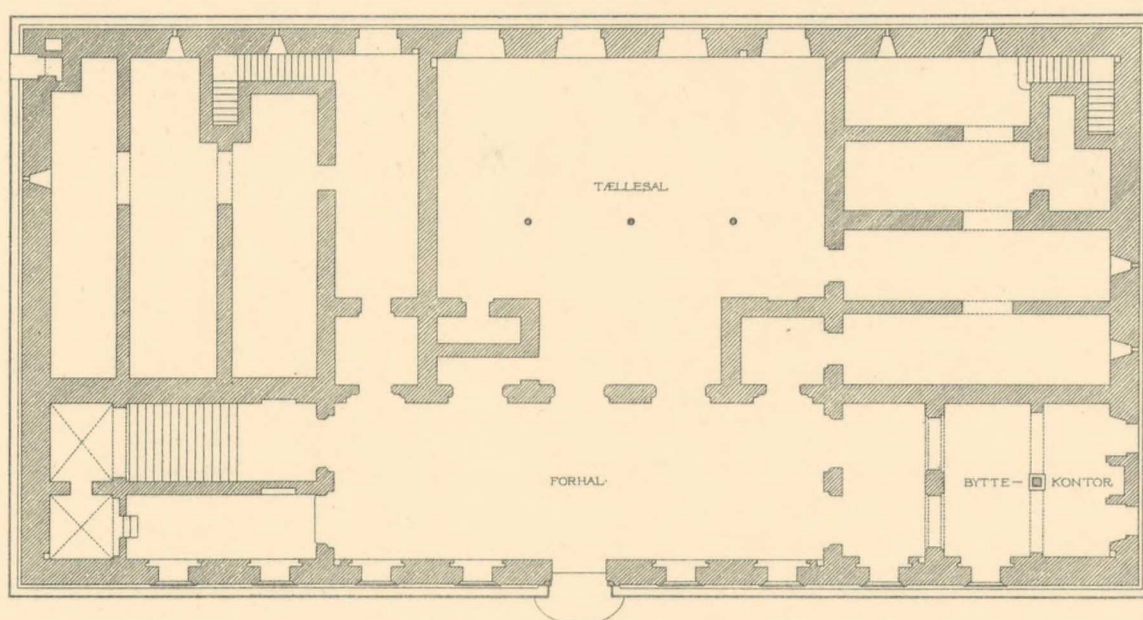
BLAD VIII. SNIT

BLAD IX. FAÇADE MOD HOLMENS KANAL

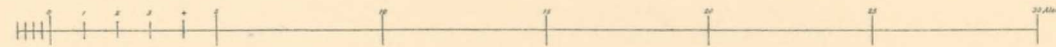
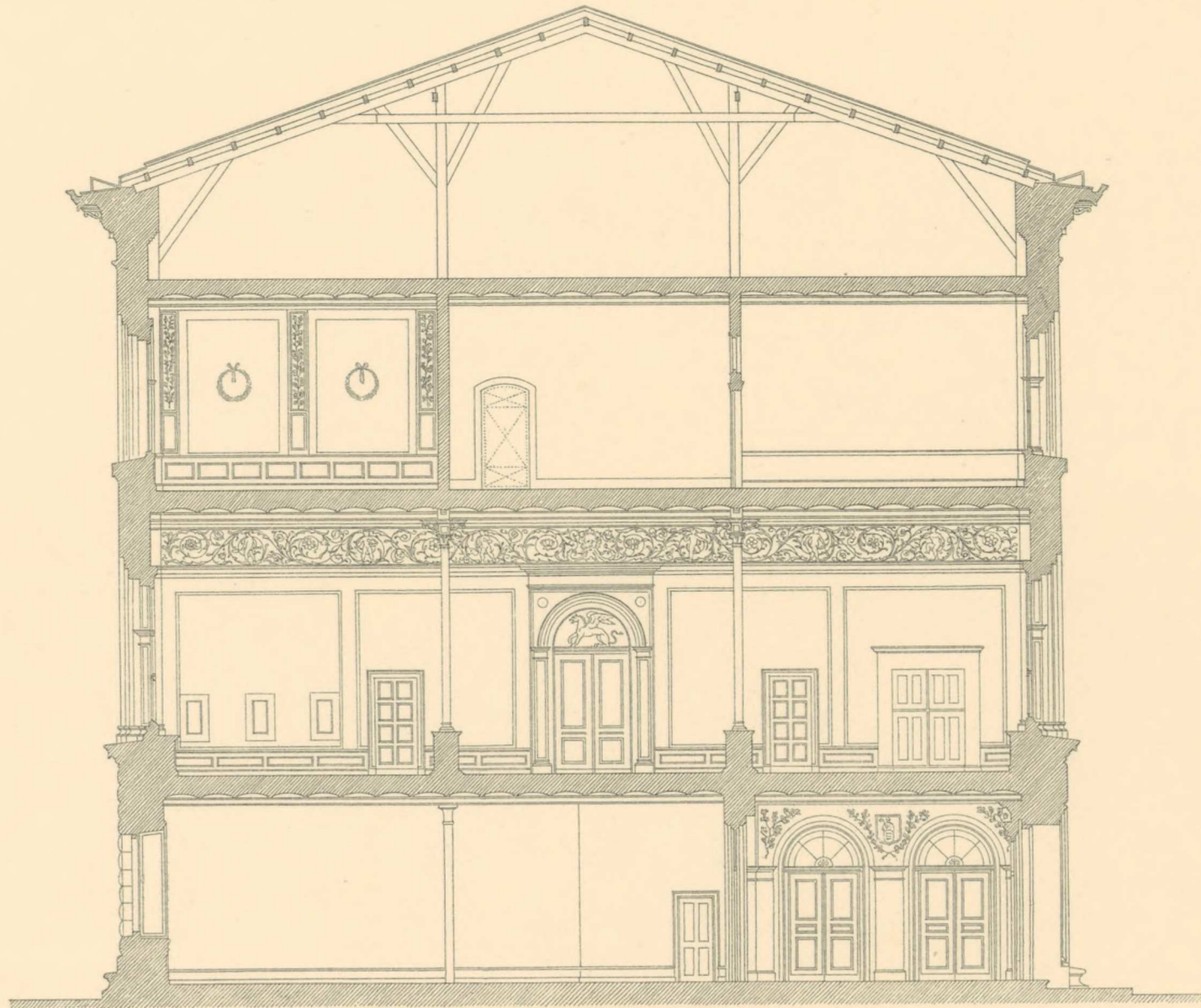
BLAD X. DEL AF FAÇADEN

BLAD XI. FORSKELLIGE ENKELTHEDER

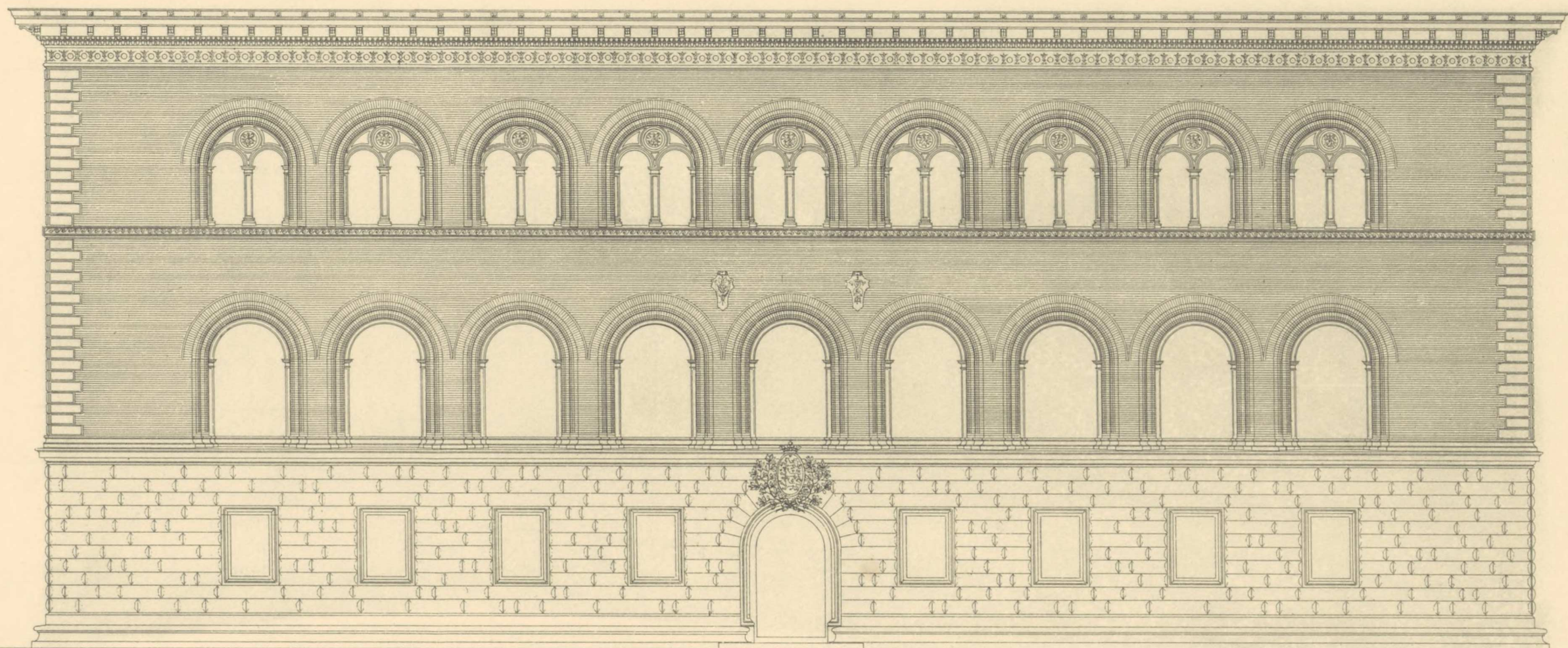
NATIONALBANKEN.

2DE ETAGE1^{STE} ETAGE

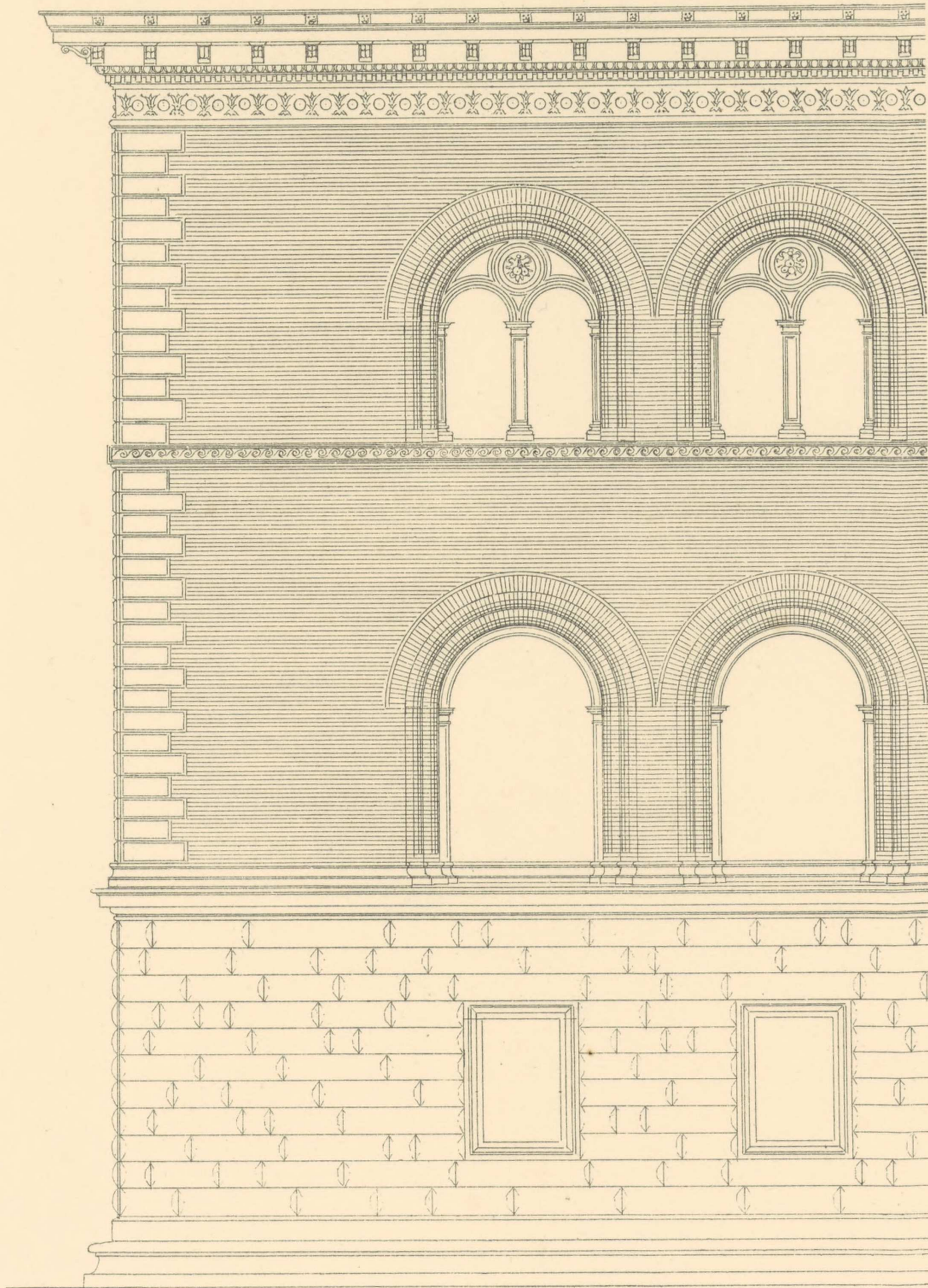
NATIONALBANKEN.

NATIONALBANKEN.

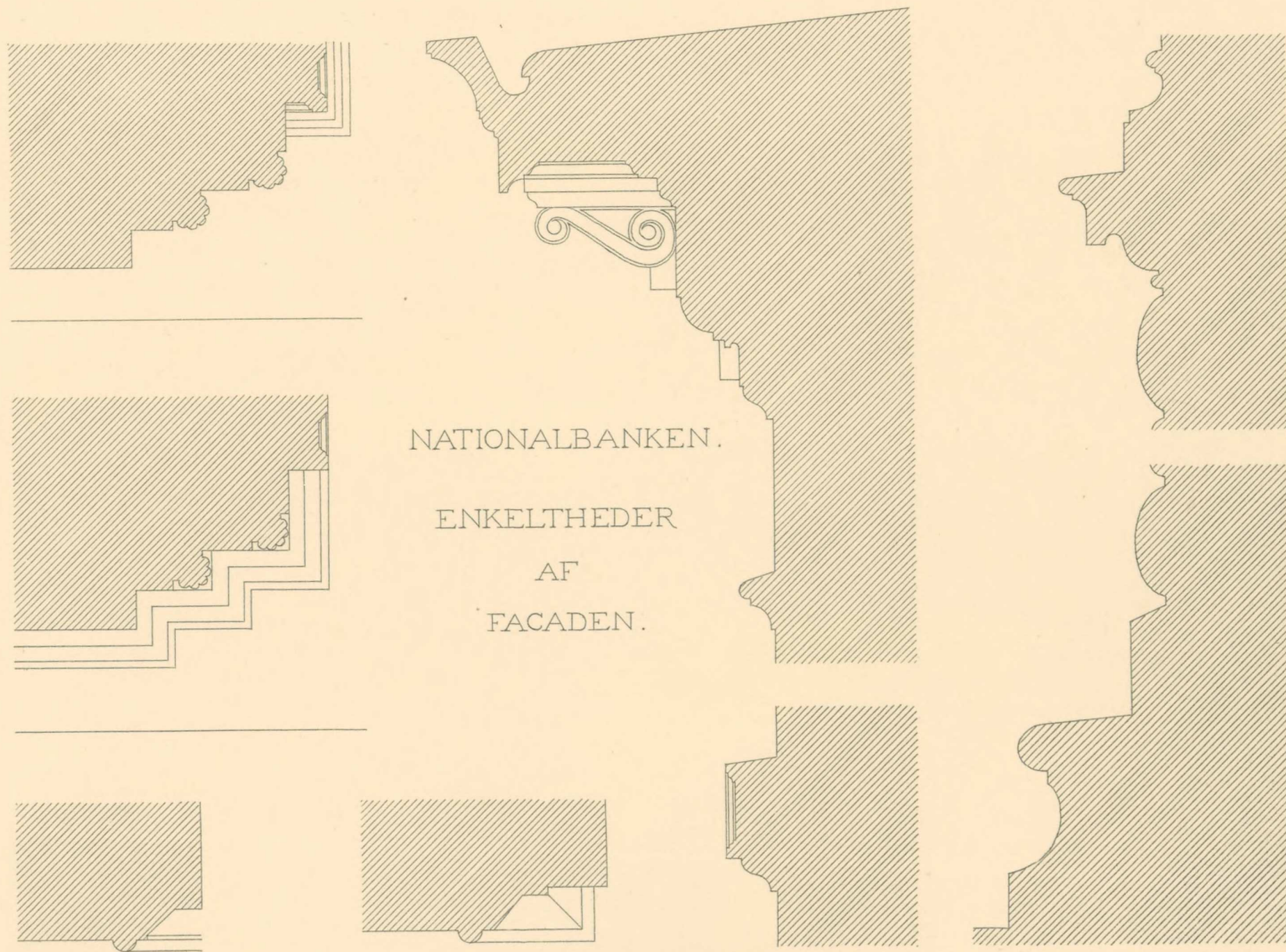

NATIONALBANKEN.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 Allen

NATIONALBANKEN.

NATIONALBANKEN.

ENKELTHEDER

AF

FACADEN.

„BIKUBEN“
I KJØBENHAVN MED FAÇADE MOD
SILKEGADE OG PILESTRÆDE

OPFØRT 1883—84

BLAD XII. PLAN OG FAÇADE MOD PILESTRÆDE

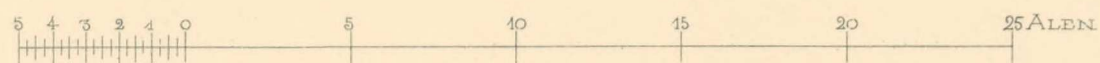
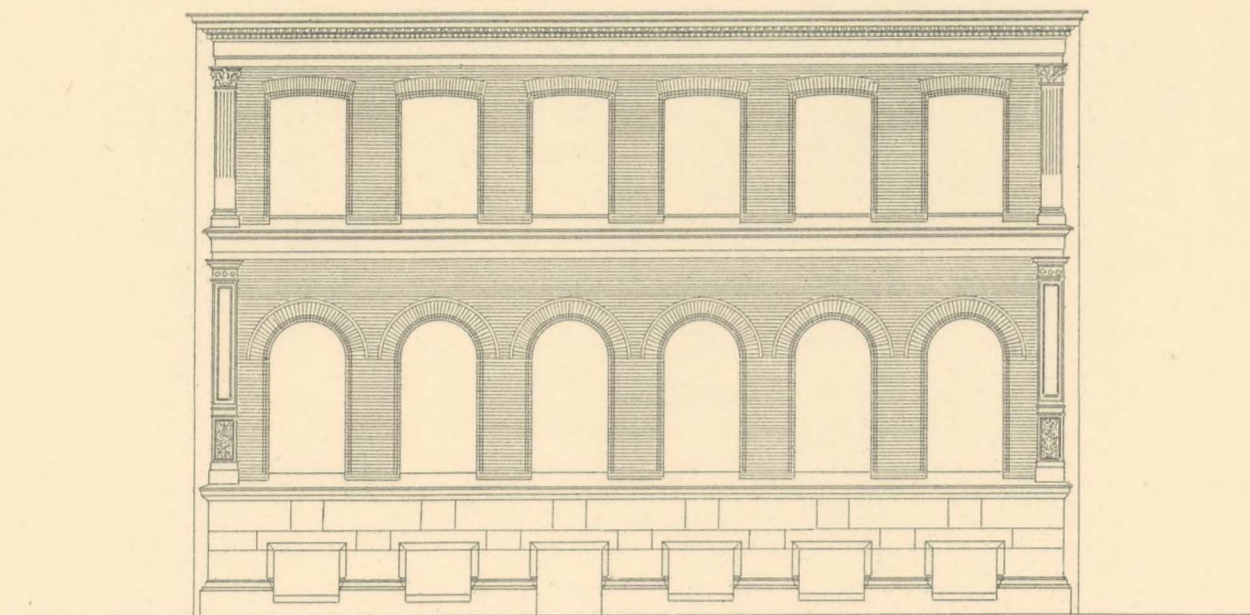
BLAD XIII. SNIT OG GAARDSIDE

BLAD XIV. GAARDENS LANGSIDE

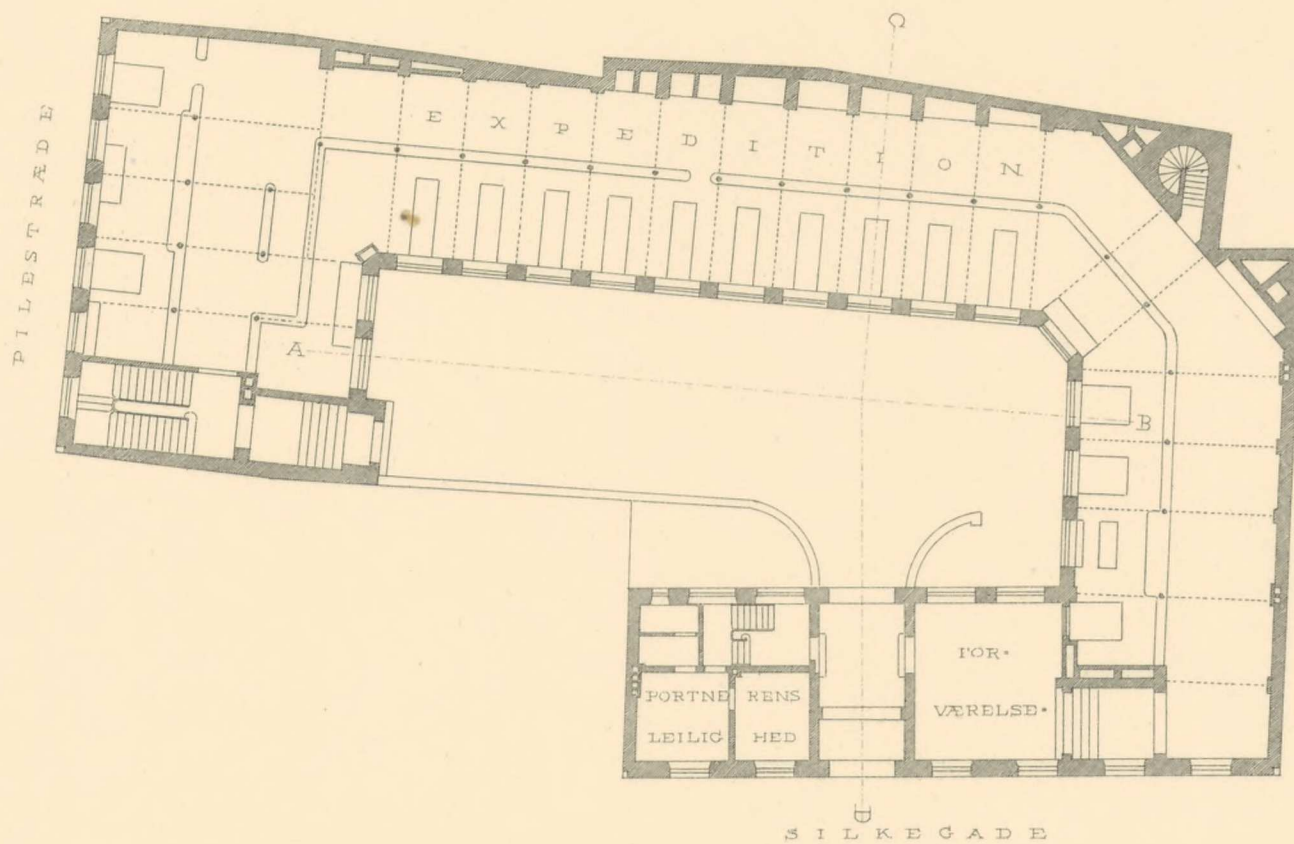
BLAD XV. DEL AF GAARDSIDEN

BIKUBEN.

MOD PILESTRÆDE

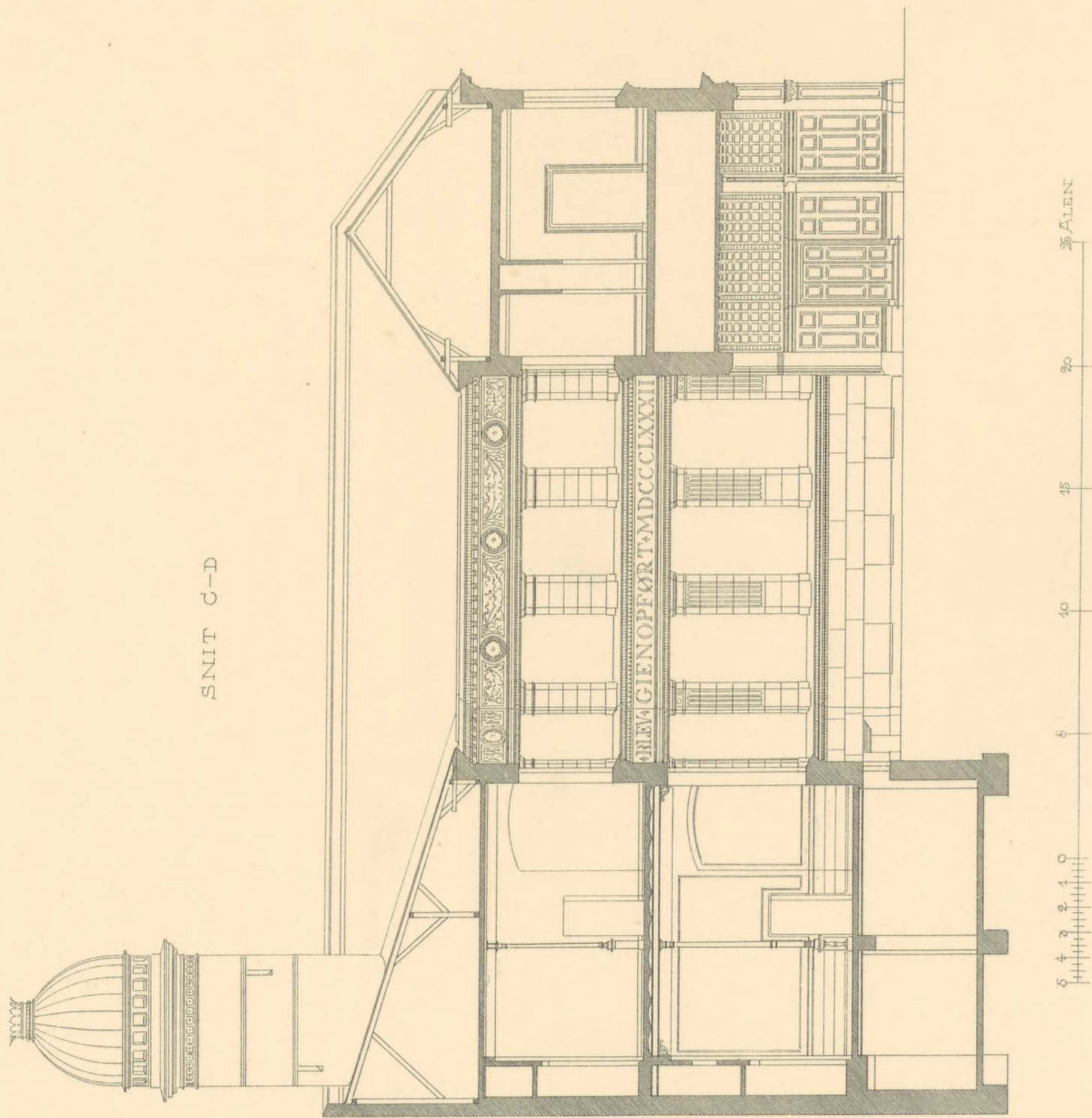

PLAN AF STUEETAGEN

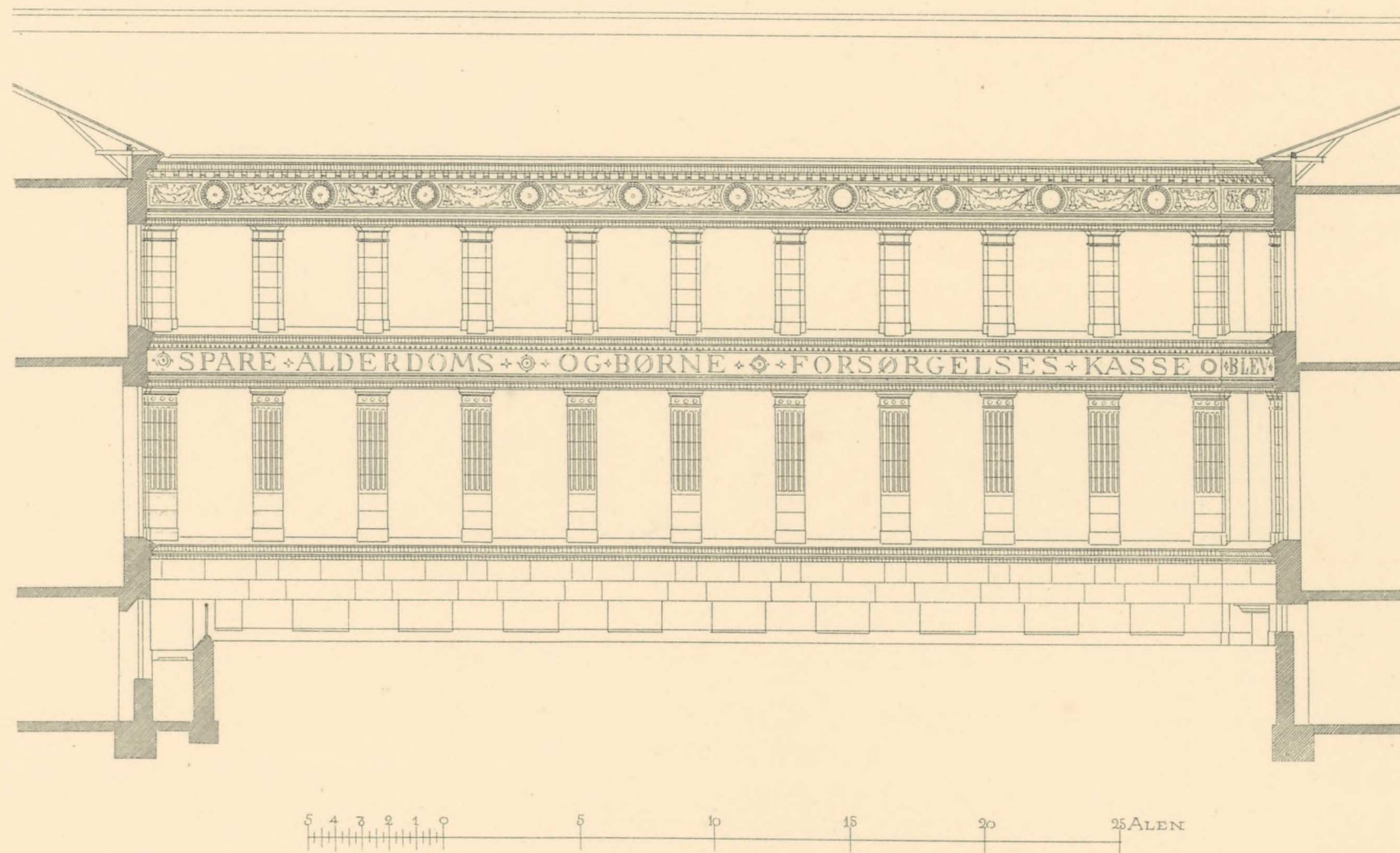
BIKUBEN.

SNIT C-D

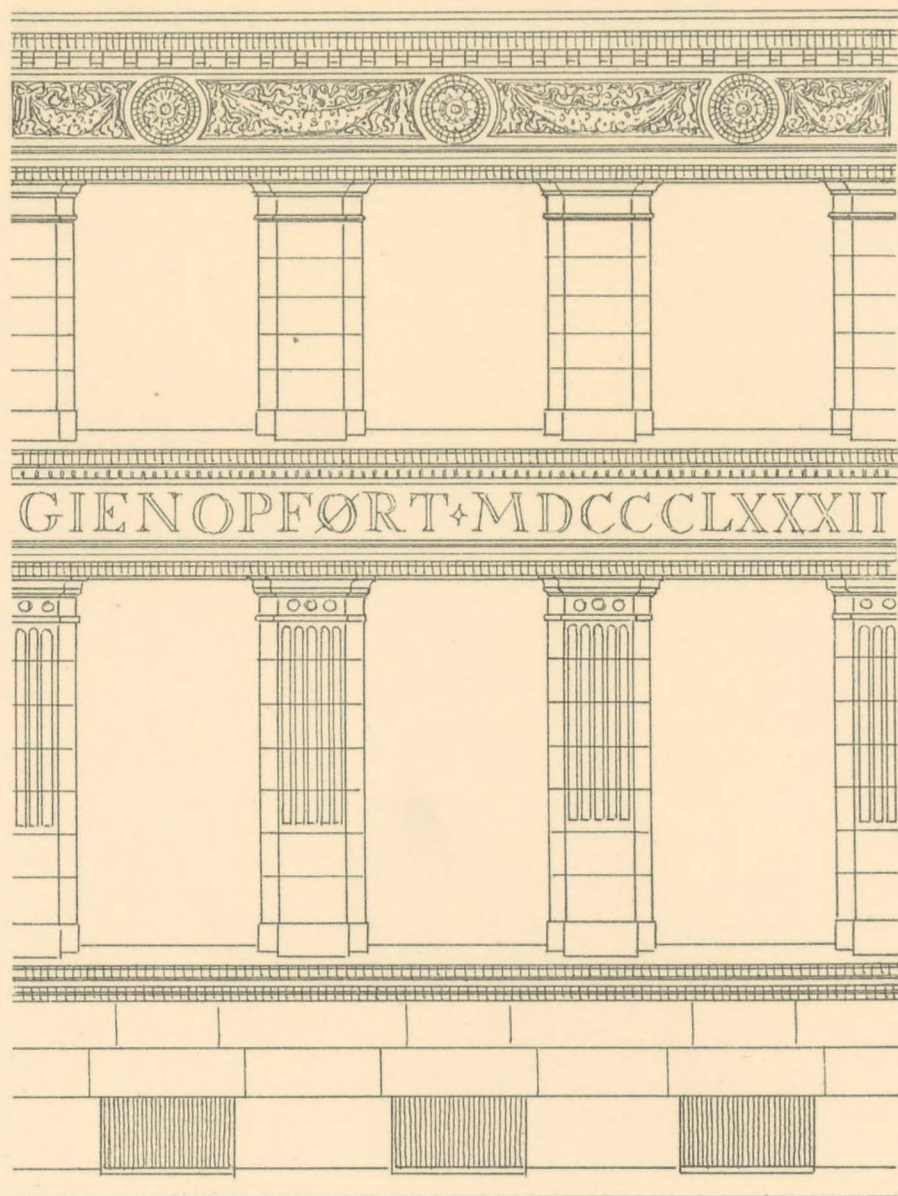

BIKUBEN.

SNIT A-B

BIKUBEN.

5 4 3 2 1 0 5 10 ALÉN

BOTANISK LABORATORIUM

I BOTANISK HAVE I

KJØBENHAVN

OPFØRT 1890

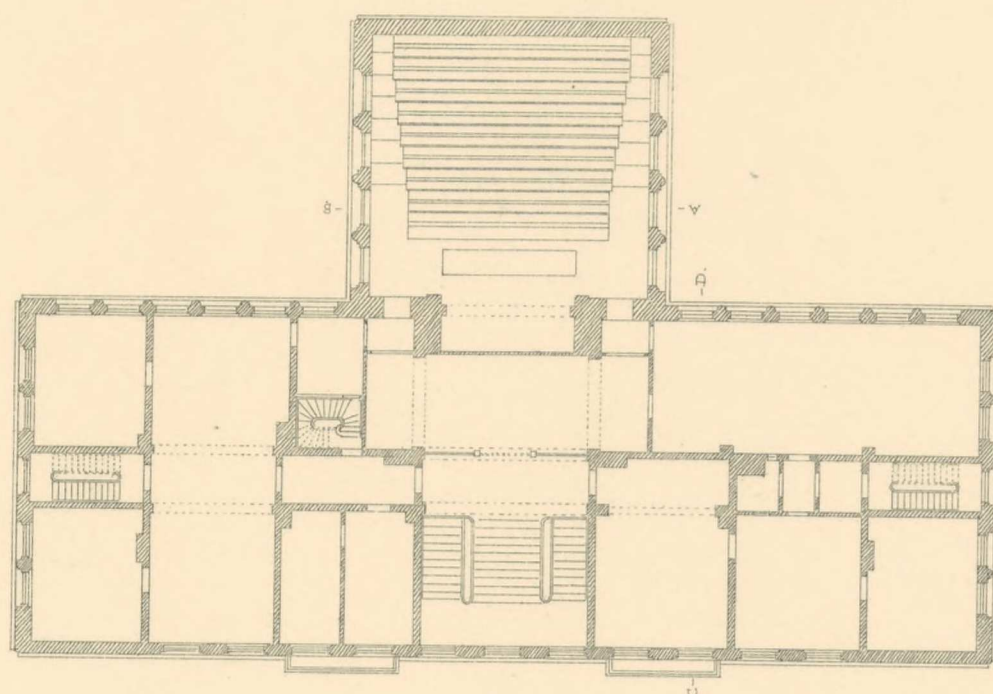
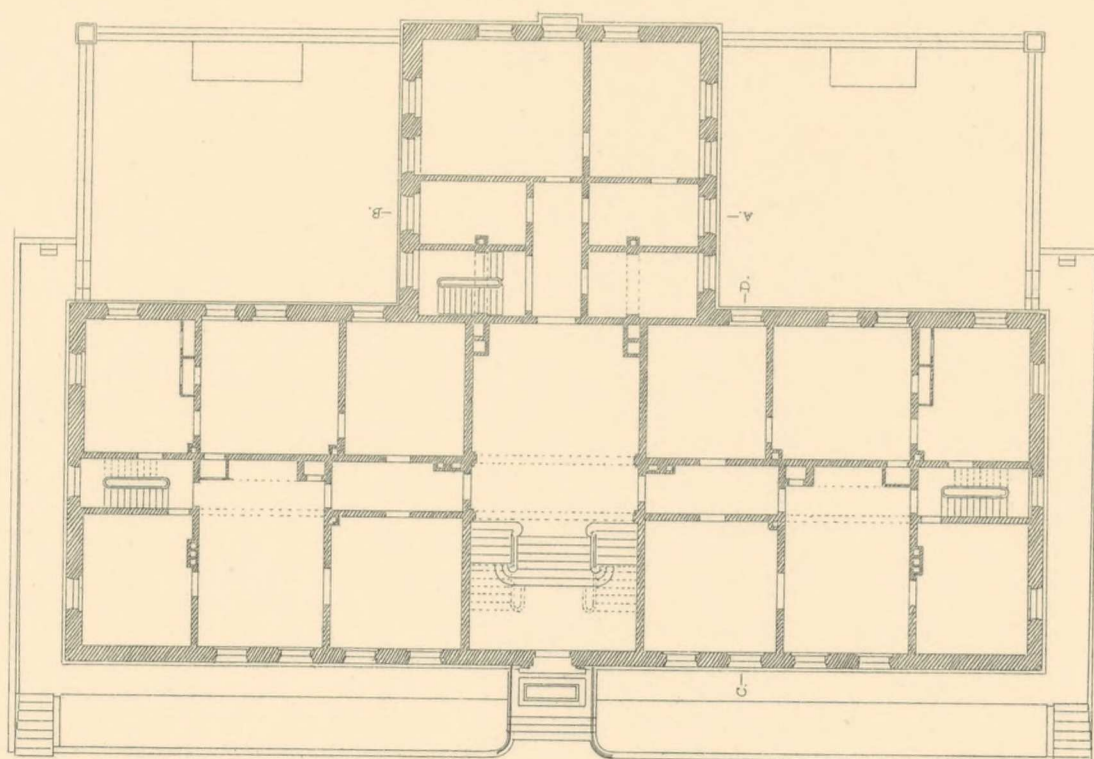
BLAD XVI. PLANER

BLAD XVII. SNIT

BLAD XVIII. FAÇADE MOD GOTHERSGADE

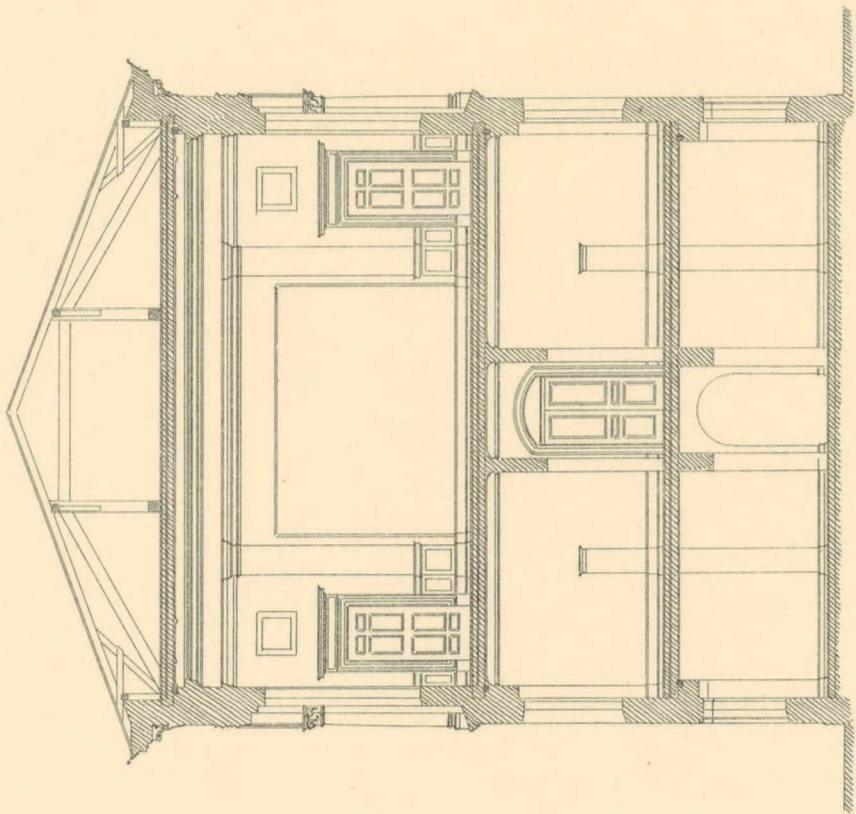
BLAD XIX. DEL AF FAÇADEN

BOTANISK LABORATORIUM.

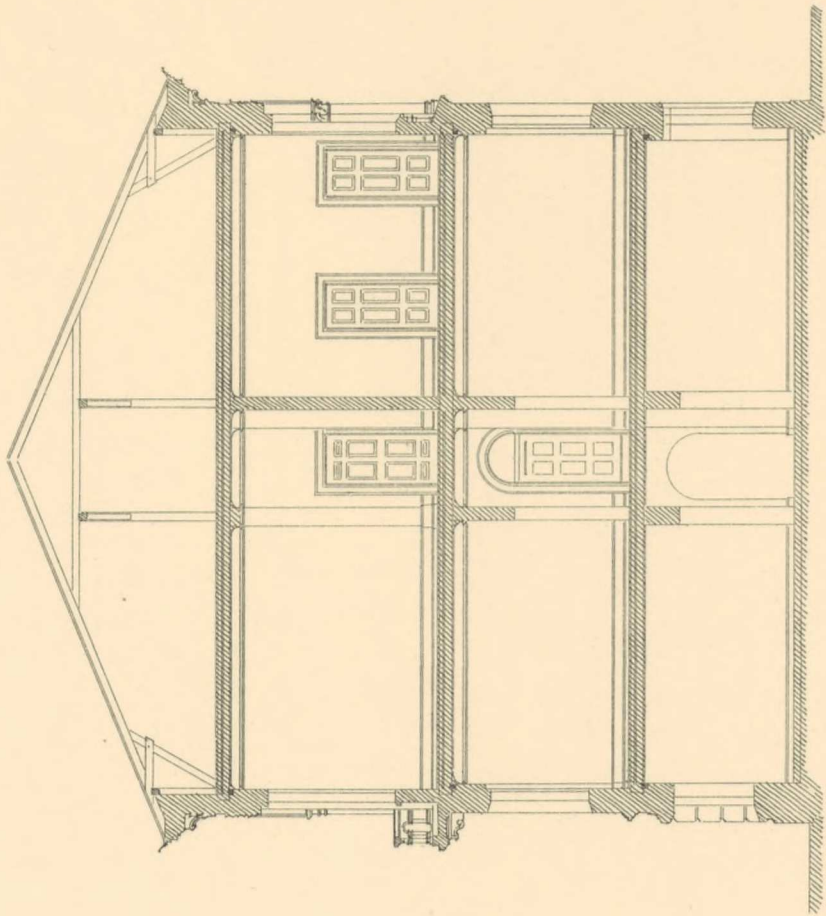
PLAN. AF. 1ste SAL.

PLAN. AF. STUEN.

BOTANISK LABORATORIUM.

SNIT. A-B.

SNIT. C-D.

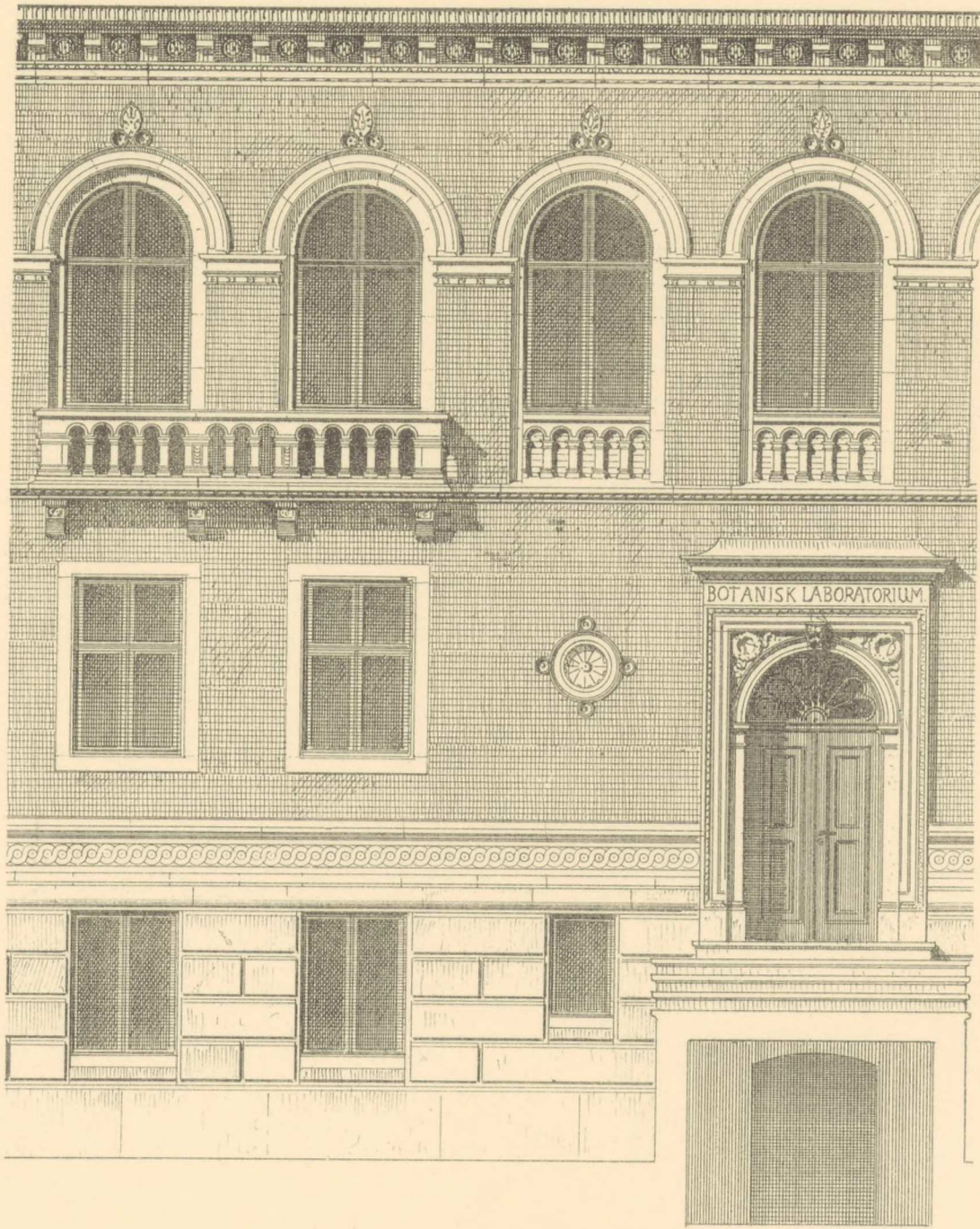

BOTANISK LABORATORIUM.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

BOTANISK LABORATORIUM.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 Alen

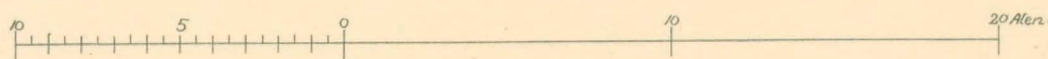
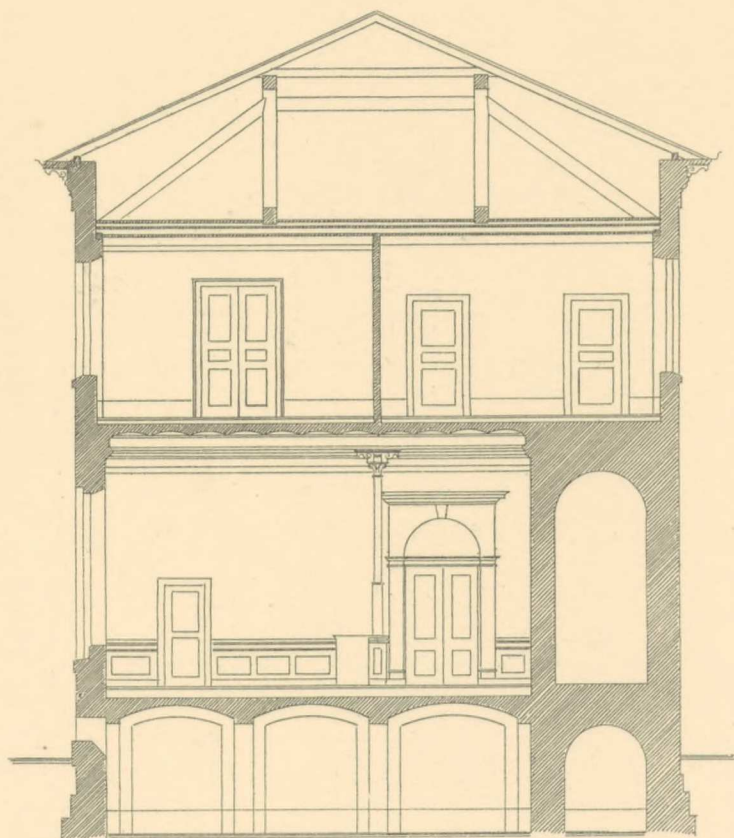
DISKONTOBANKEN

I AALBORG

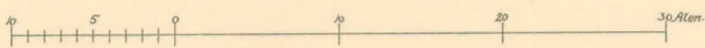
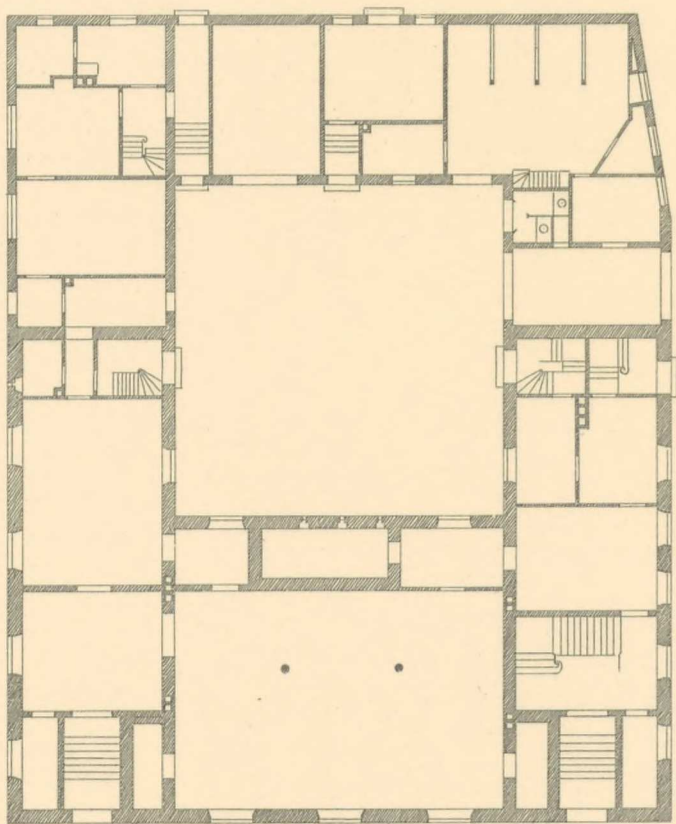
OPFØRT 1874—1875

BLAD XX. PLAN AF STUEN OG SNIT
BLAD XXI. FAÇADE MOD GAMMELTORV
BLAD XXII. DEL AF FAÇADEN

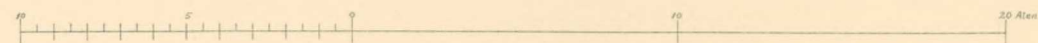
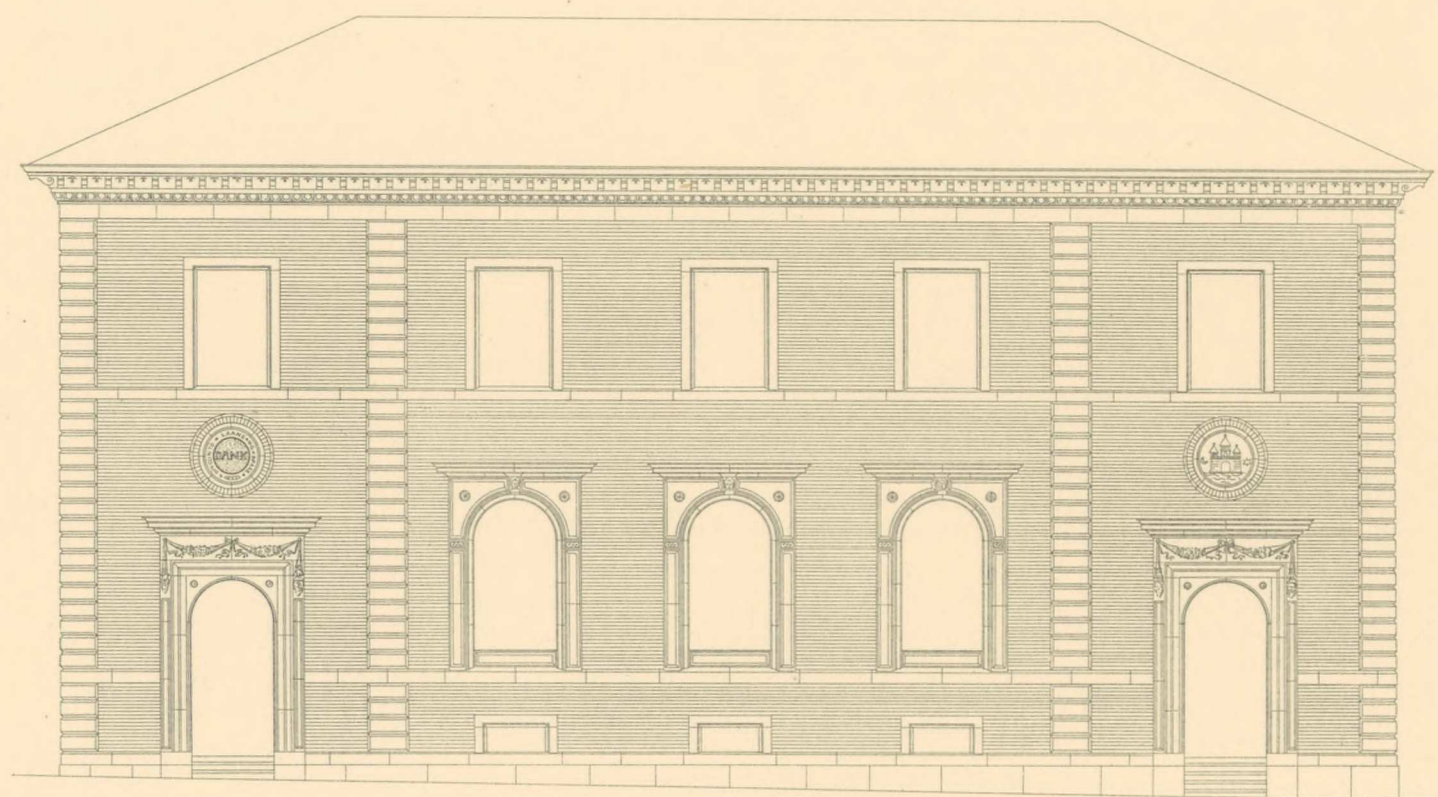
AALBORG-DISKONTOBANK.

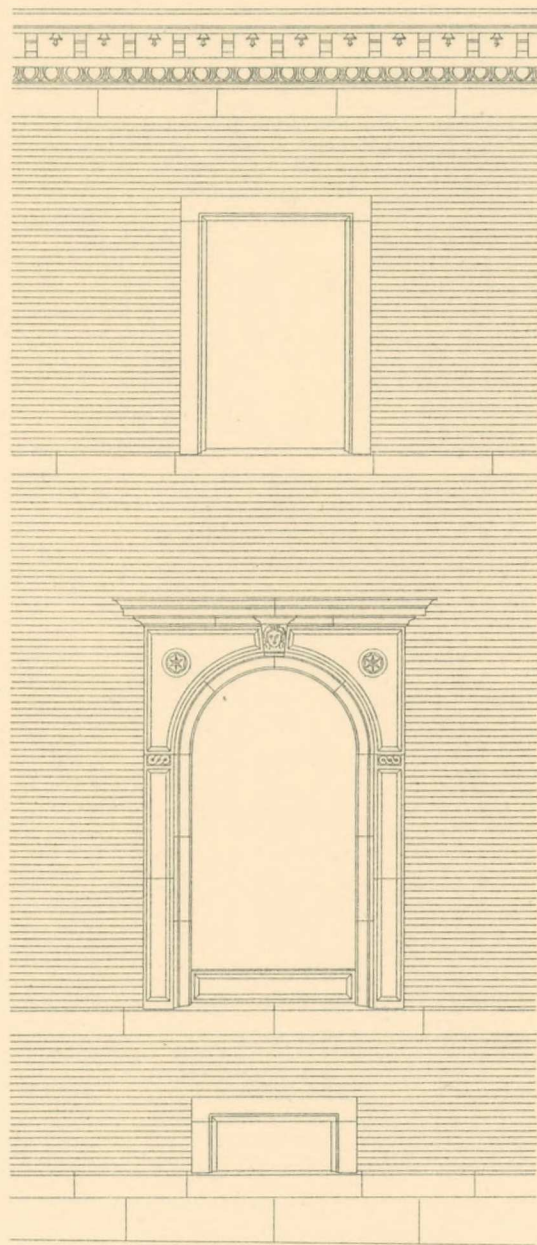
PLAN AF STUEN.

AALBORG-DISKONTOBANK.

AALBORG-DISKONTOBANK.

STUDENTER FORENINGEN

I KJØBENHAVN

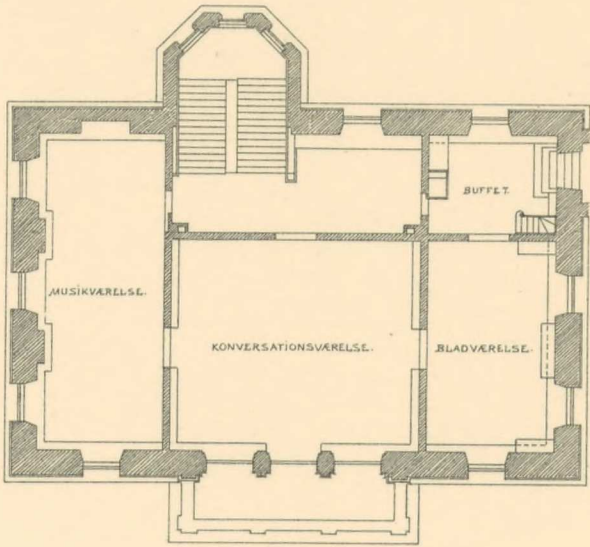
OPFØRT 1862—1863

BLAD XXIII. PLANER

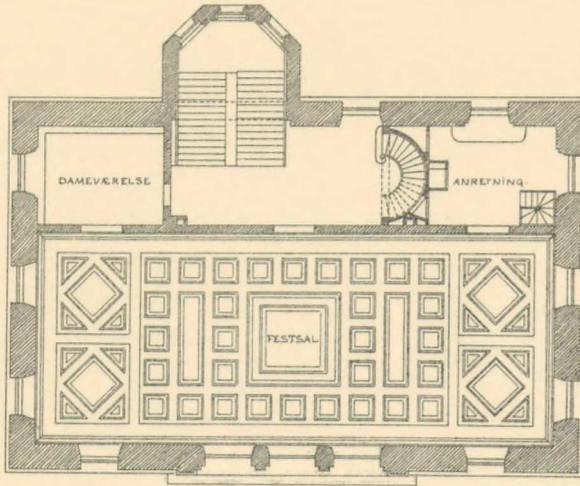
BLAD XXIV. SNIT

BLAD XXV. FAÇADE MOD HOLBERGSGADE

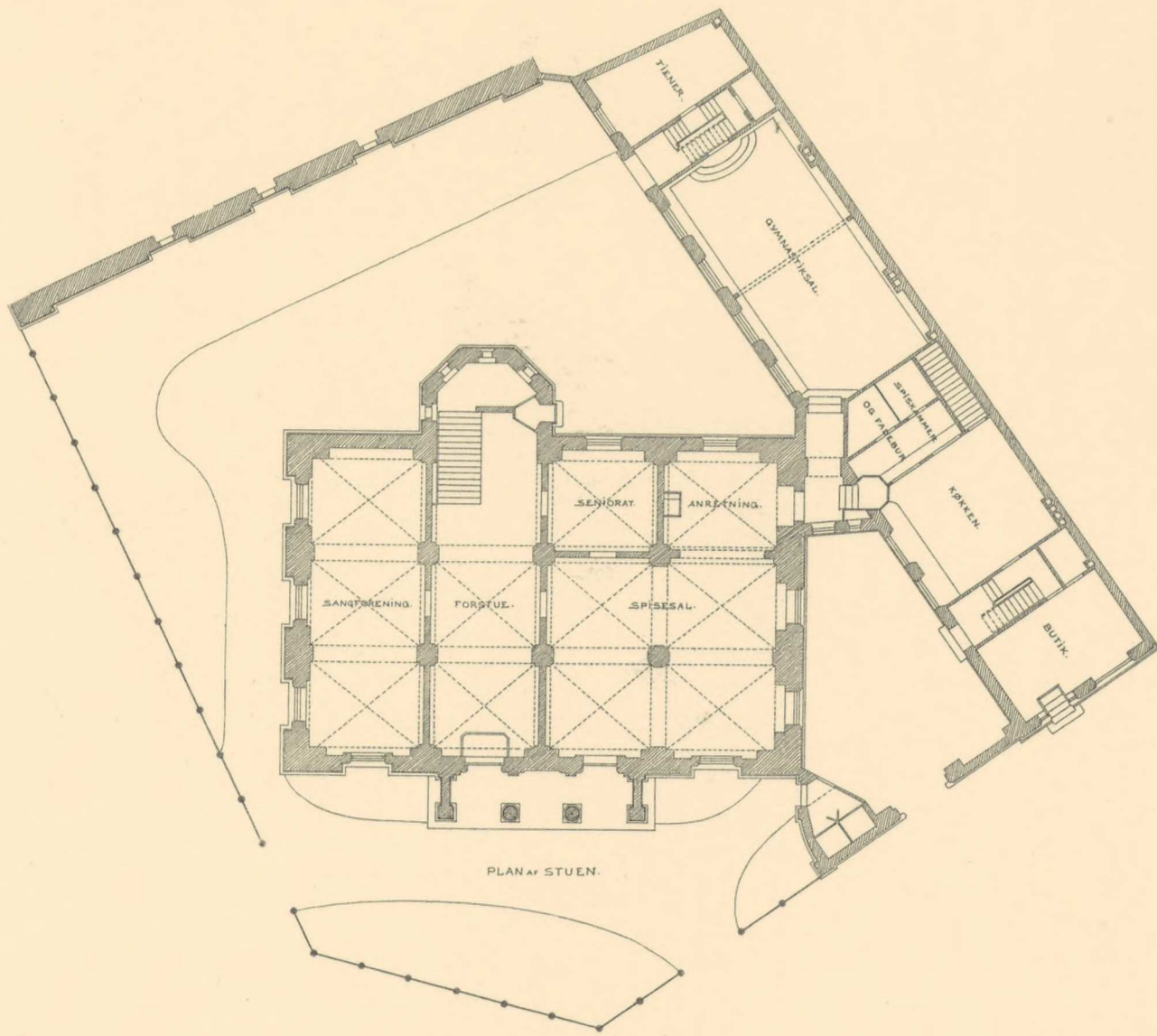
STUDENTERFORENINGEN.

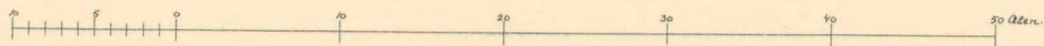
PLAN af 1ste SAL.

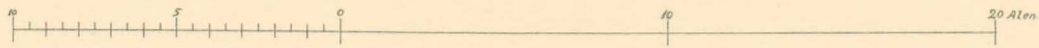
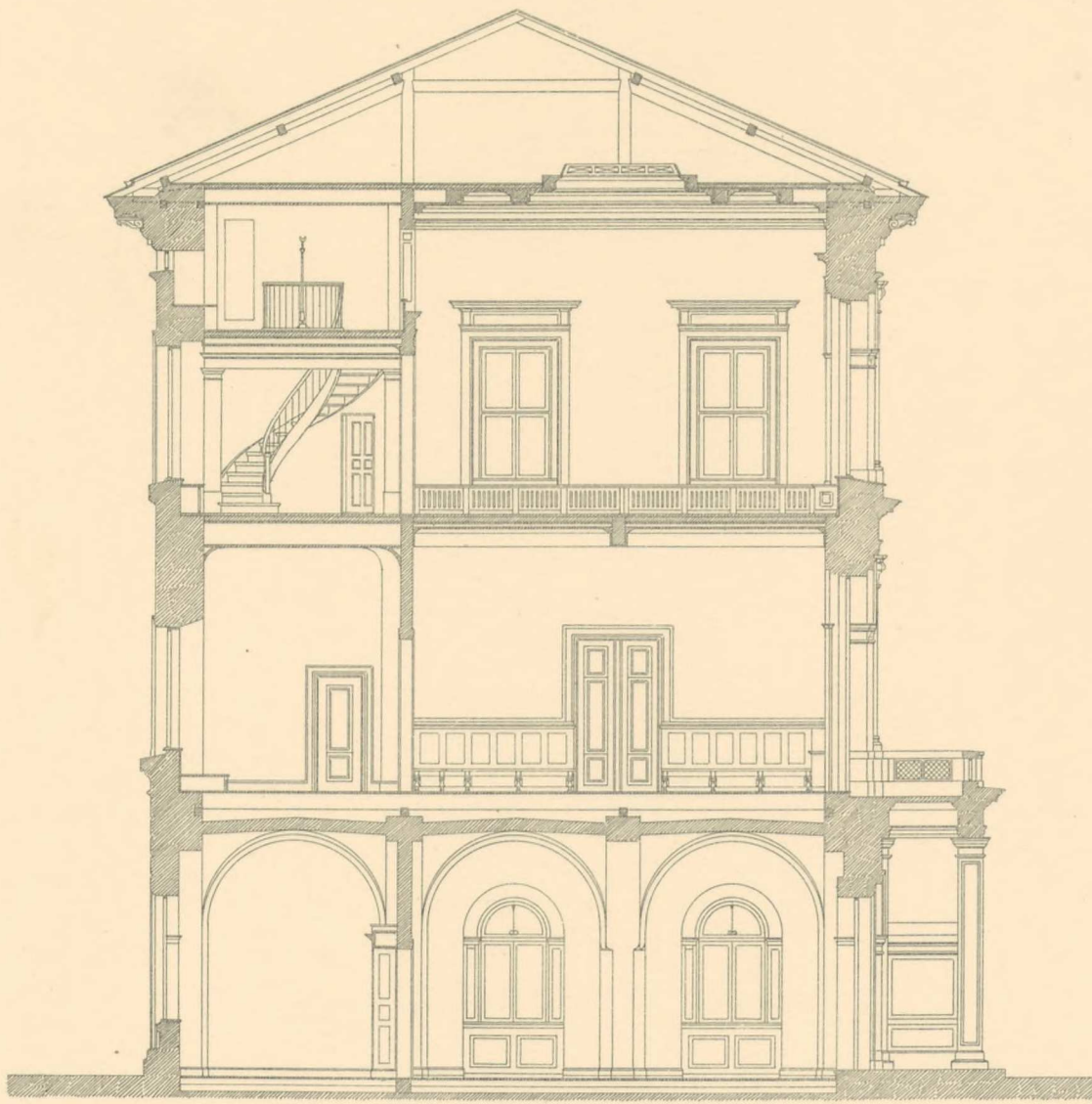
PLAN af 2de SAL.

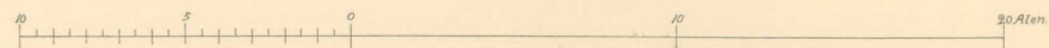
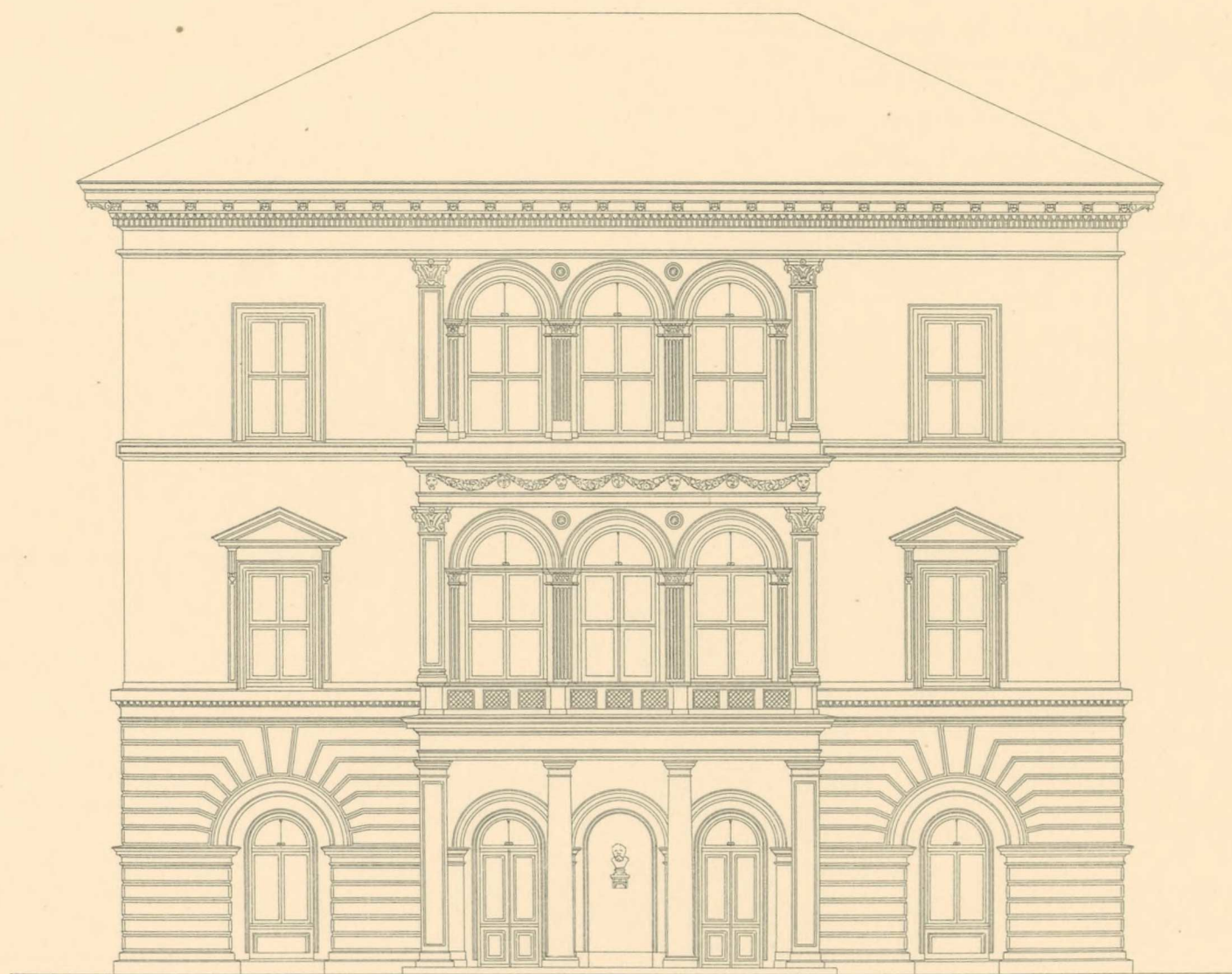
PLAN af STUEN.

STUDENTERFORENINGEN.

STUDENTERFORENINGEN.

GRØNS PAKHUS

I KJØBENHAVN

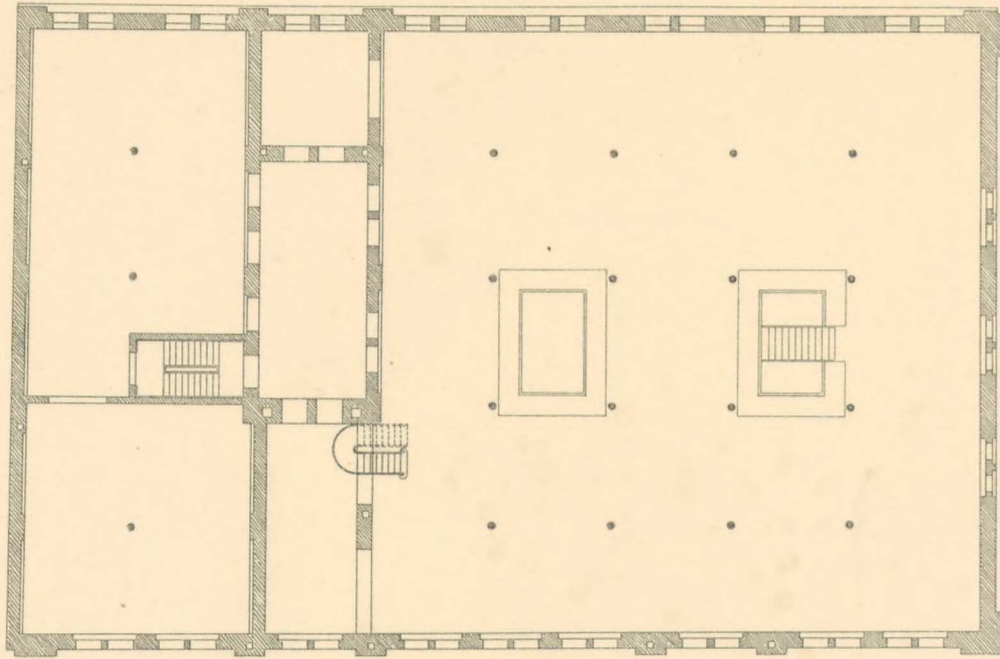
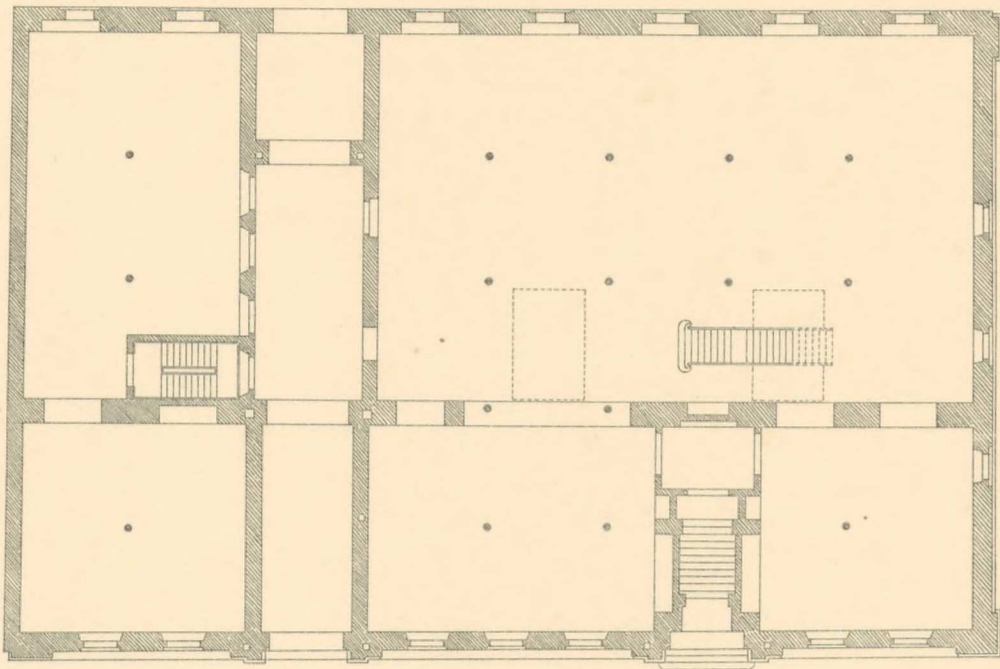
OPFØRT 1862—1863

BLAD XXVI. PLANER

BLAD XXVII. SNIT

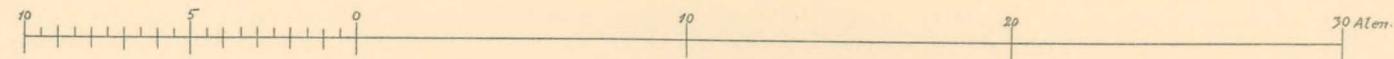
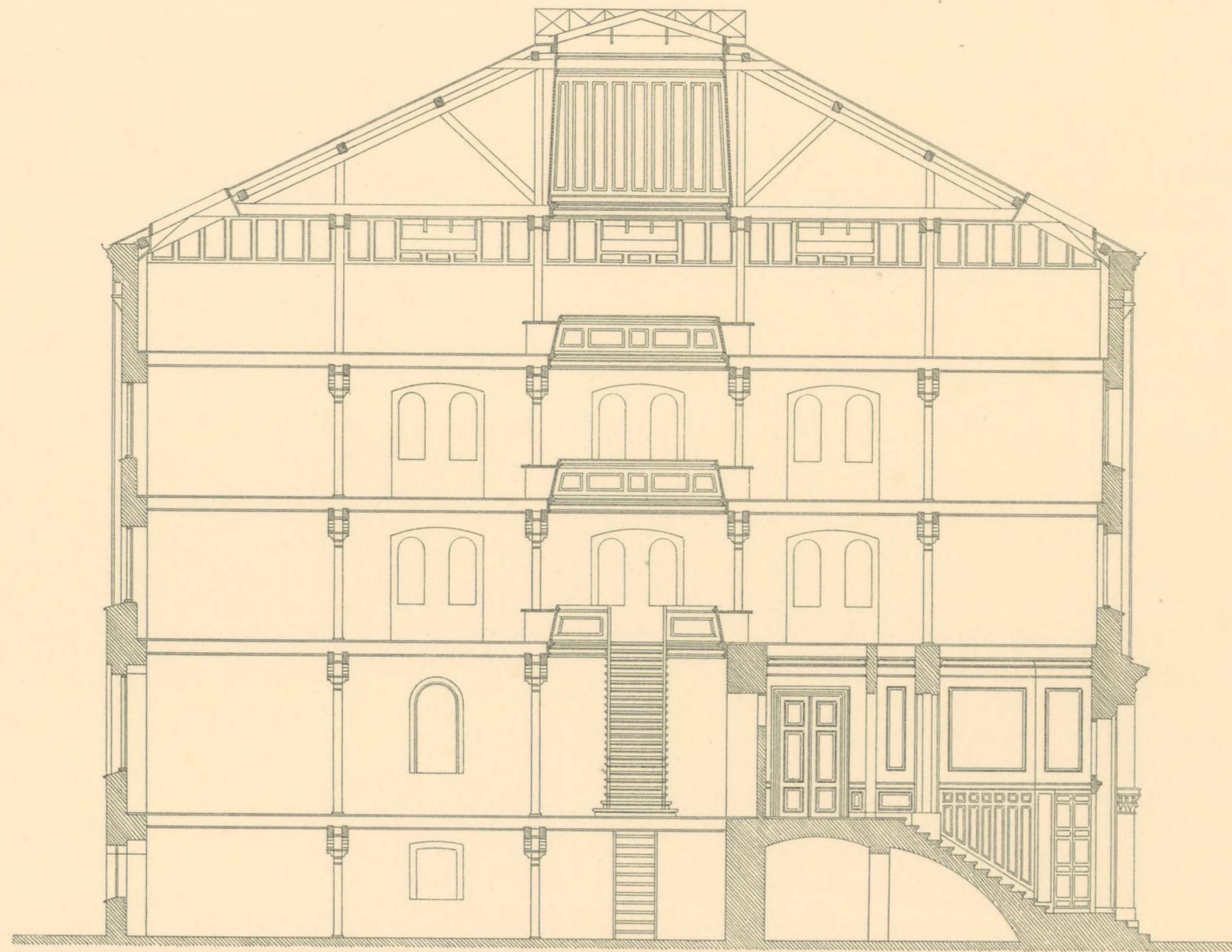
BLAD XXVIII. FAÇADE MOD HOLMENS KANAL

GRØNS PAKHUS.

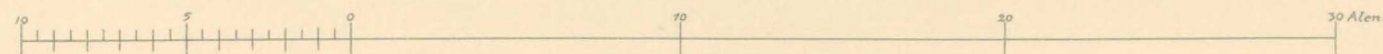
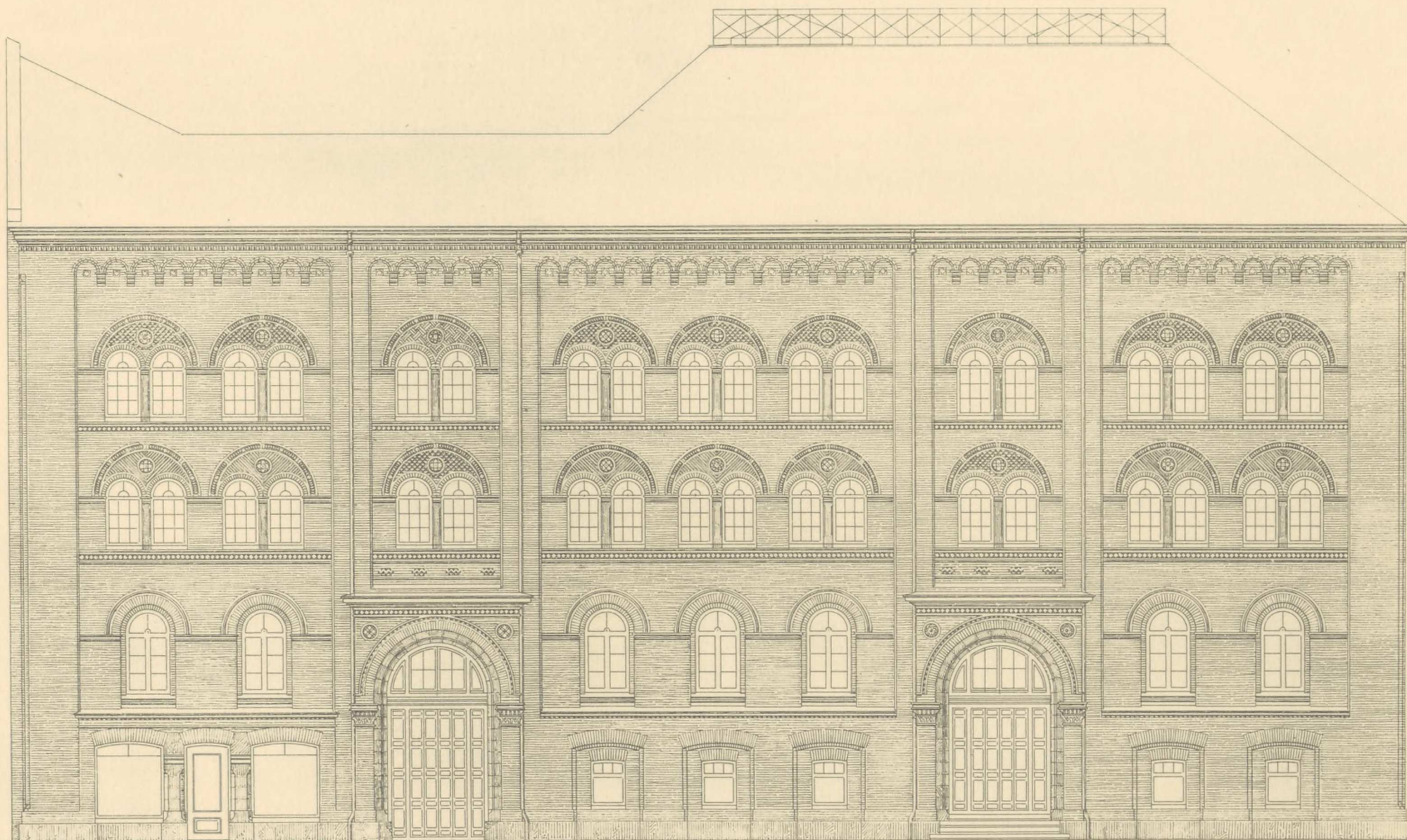
PLAN af 2DE LOFT.PLAN af 1STE LOFT.

10 0 10 20 30 Alen.

GRØNS PAKHUS.

GRØNS PAKHUS.

DUEBRØDRE HOSPITAL

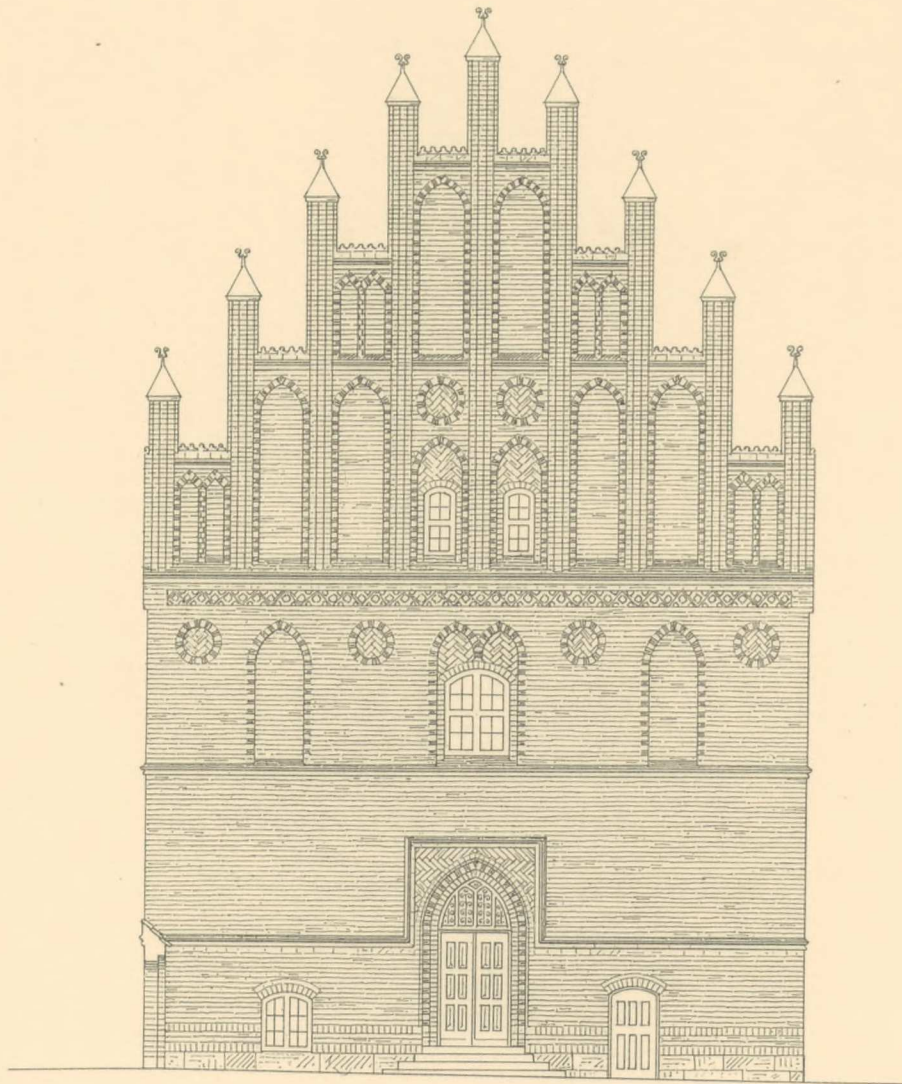
I ROSKILDE

OPFØRT 1879—1880

BLAD XXIX. GAVL OG PLAN

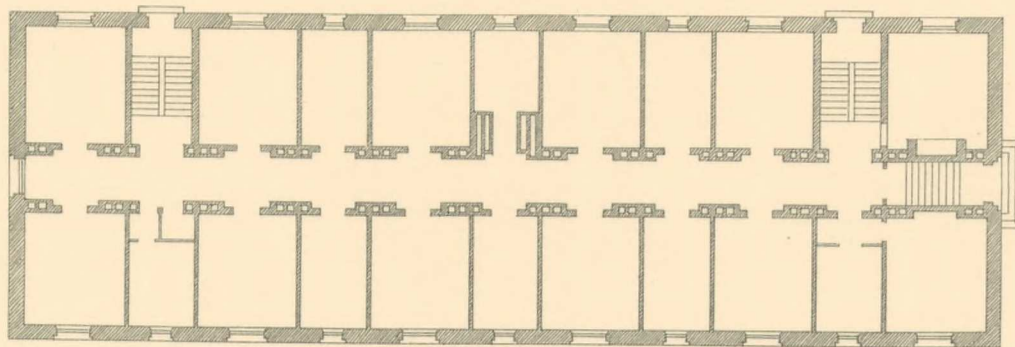
BLAD XXX. FAÇADE MOD FUNDENSBRO

DUEBRØDRE HOSPITAL.

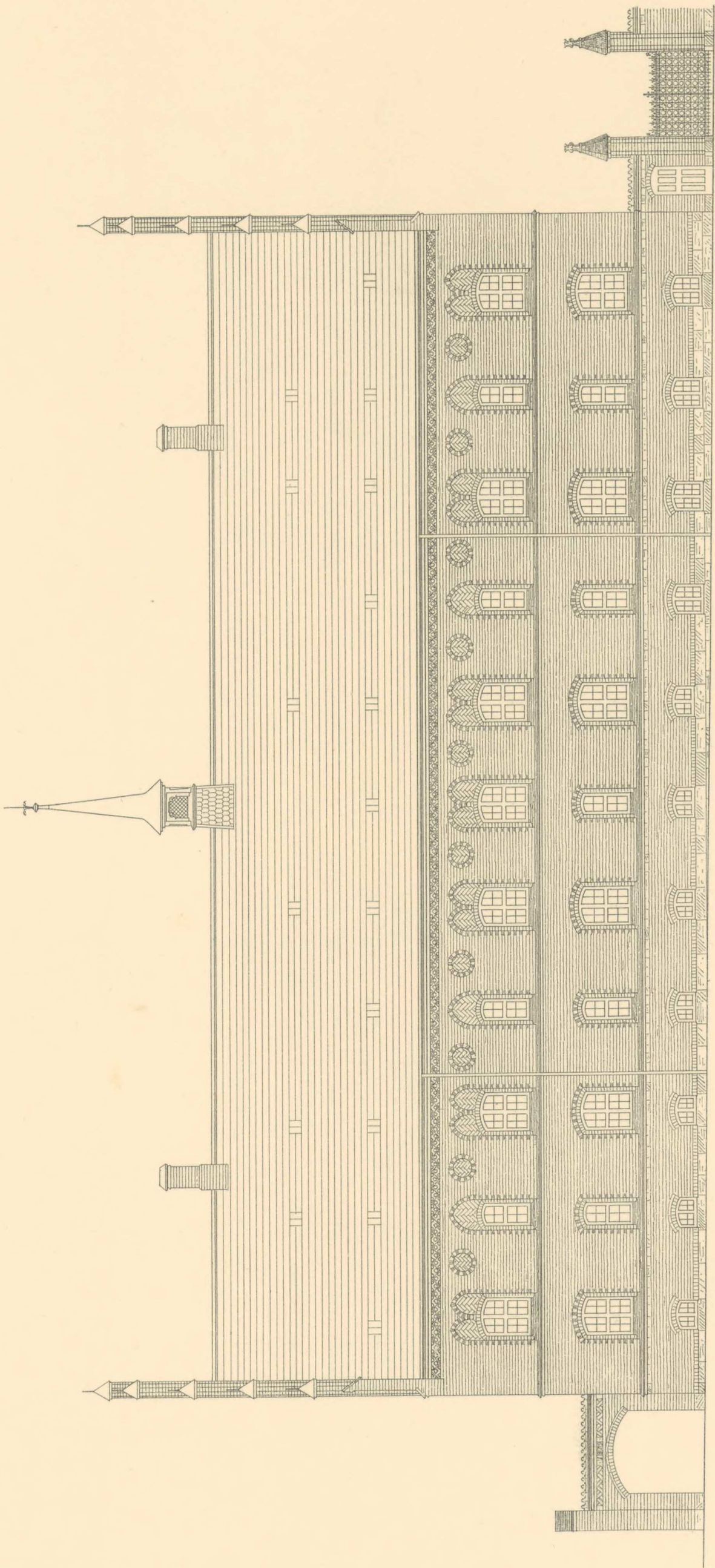
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 Alen

PLAN AF STUEN.

10 5 0 10 20 30 Al

DUEBRØDRE HOSPITAL.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 Alen

KJØBENHAVNS BANEGAARD

OPFØRT 1863—1864

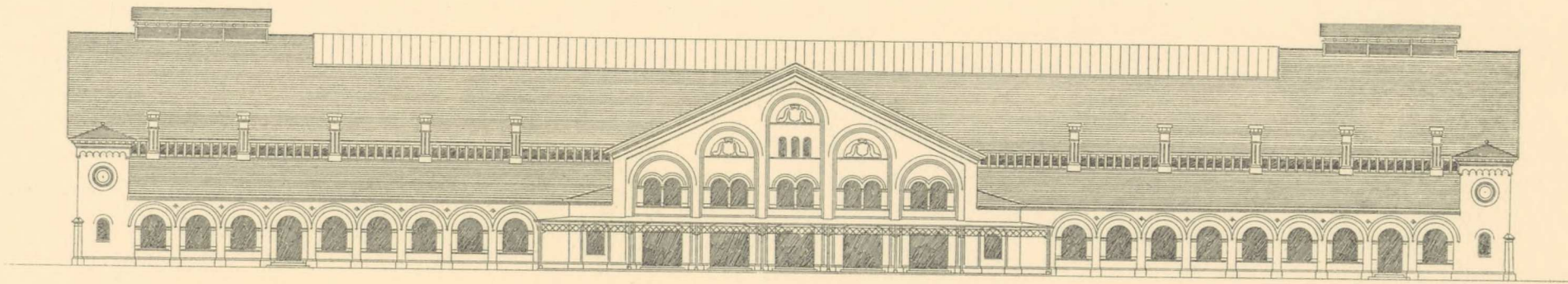
*BLAD XXXI. PLAN OG FAÇADE MOD
VESTER FARIMAGSGADE*

BLAD XXXII. SNIT

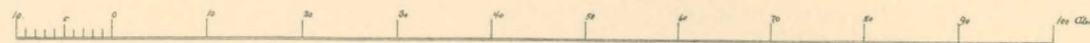
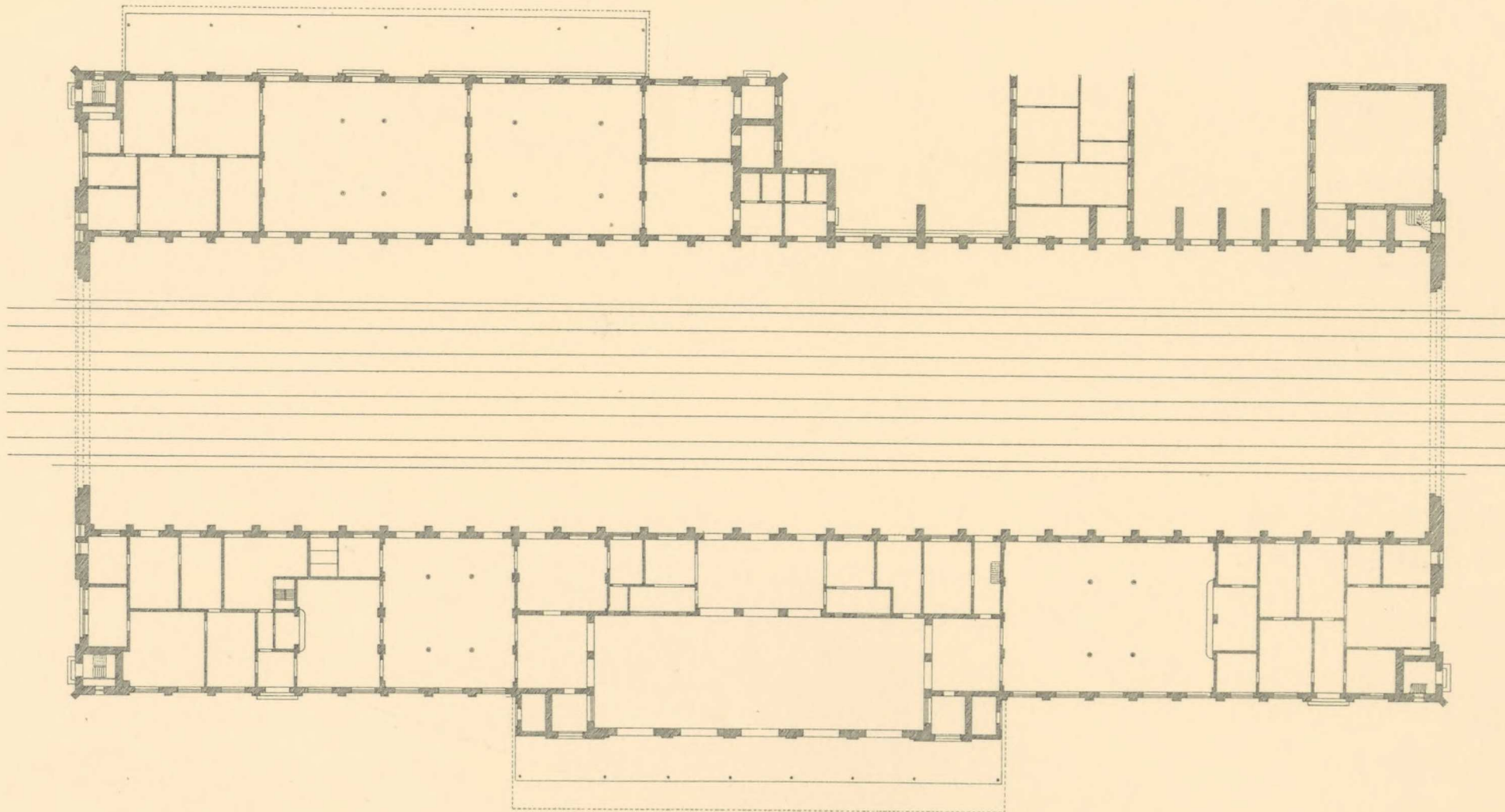
BLAD XXXIII. GAVL

BLAD XXXIV. DEL AF FAÇADEN

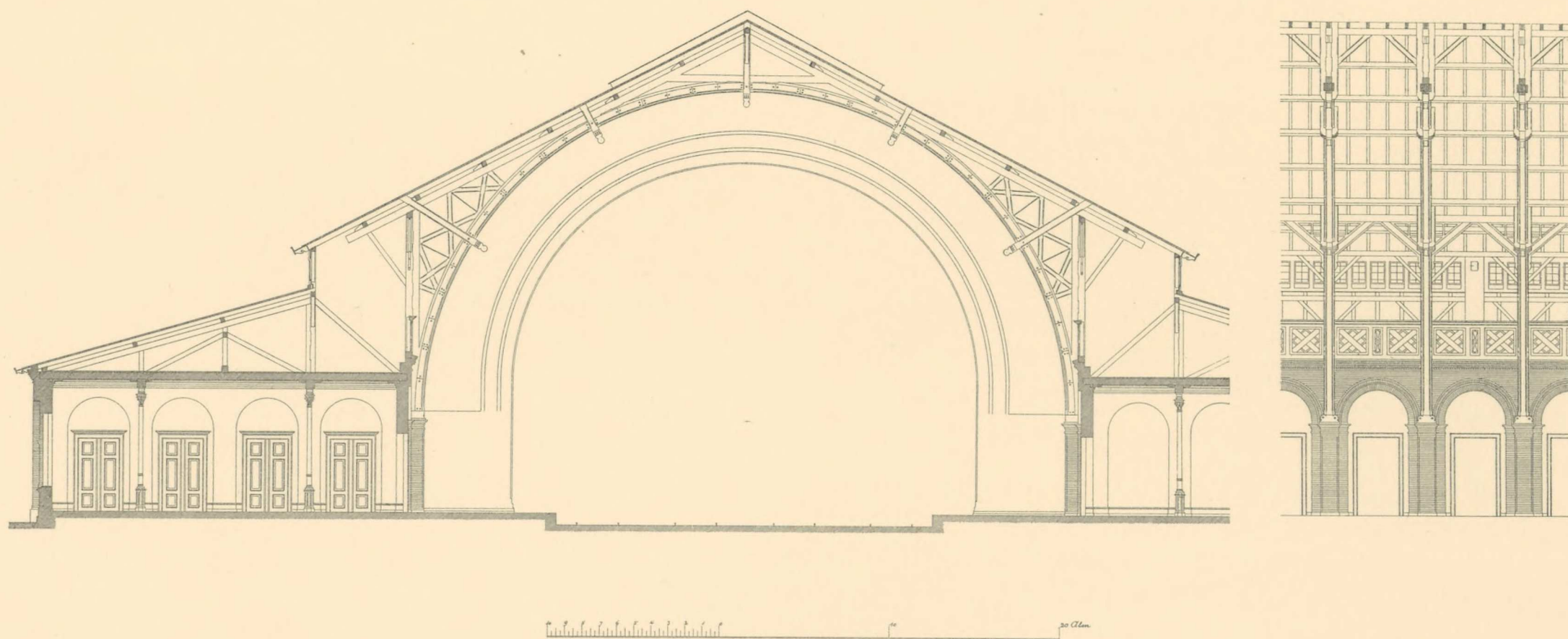
KJØBENHAVNS BANEGAARD.

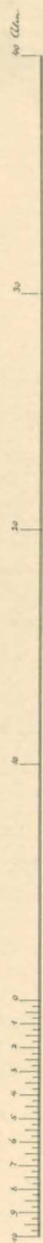
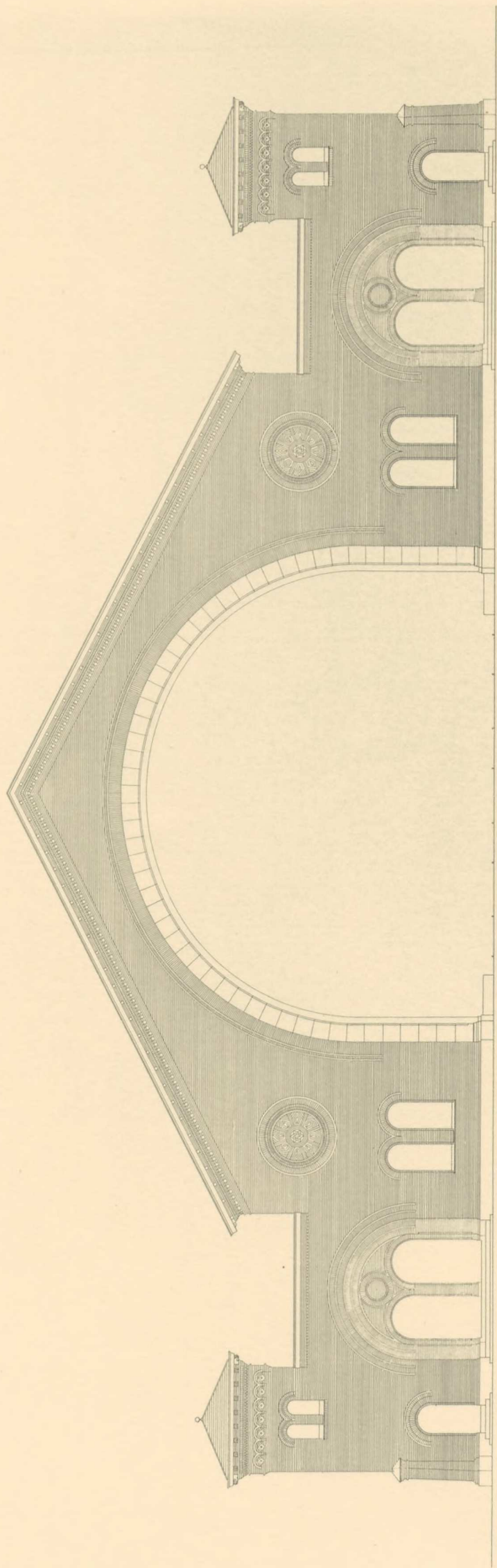

FORSIDE · (AFGANG) ·

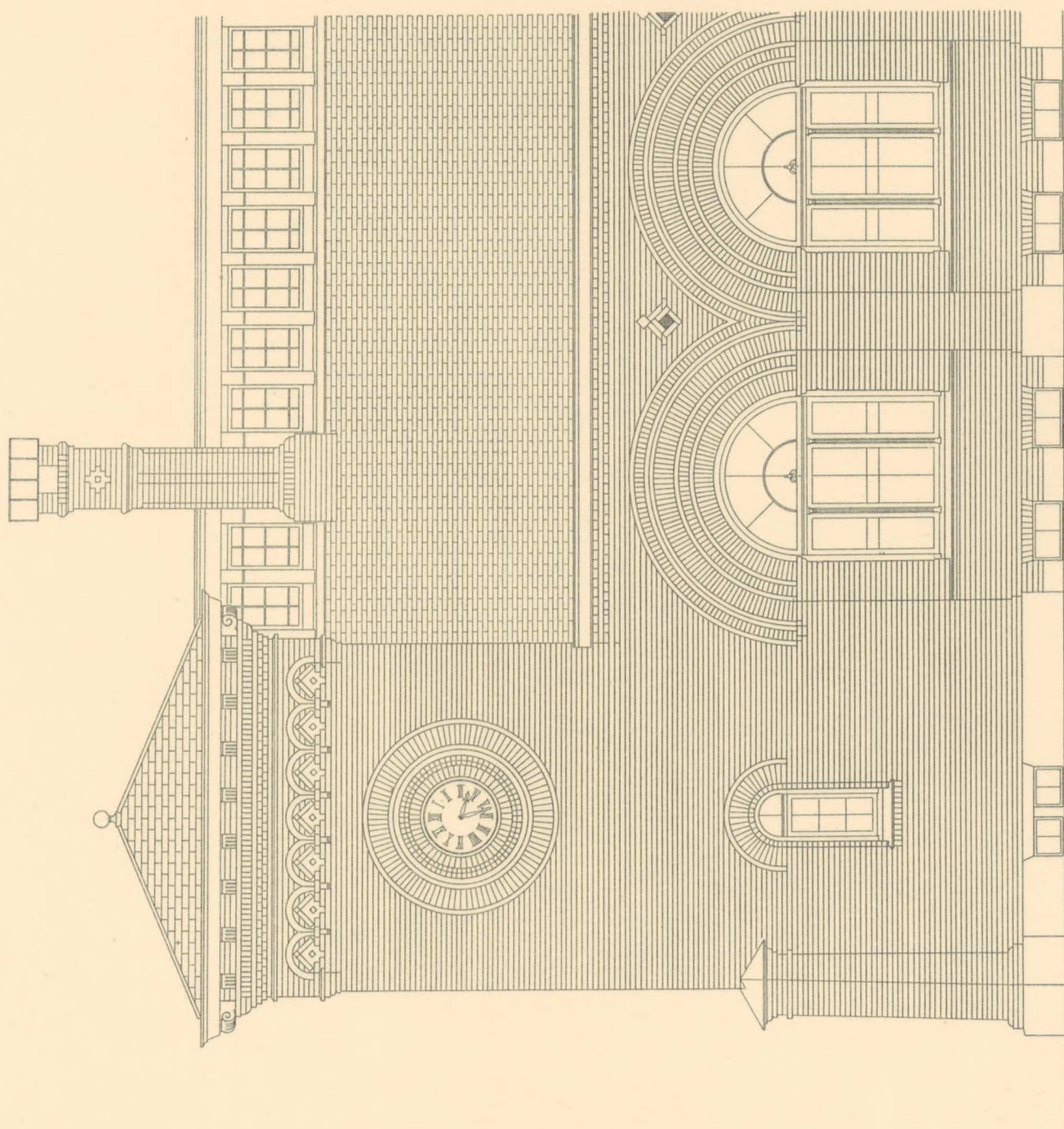

KJØBENHAVNS BANEGAARD.

KJØBENHAVNS BANEGAARD.

10 Allen.

HERREGAARDEN GYLDENHOLM

PAA SJÆLLAND

OPFØRT 1864

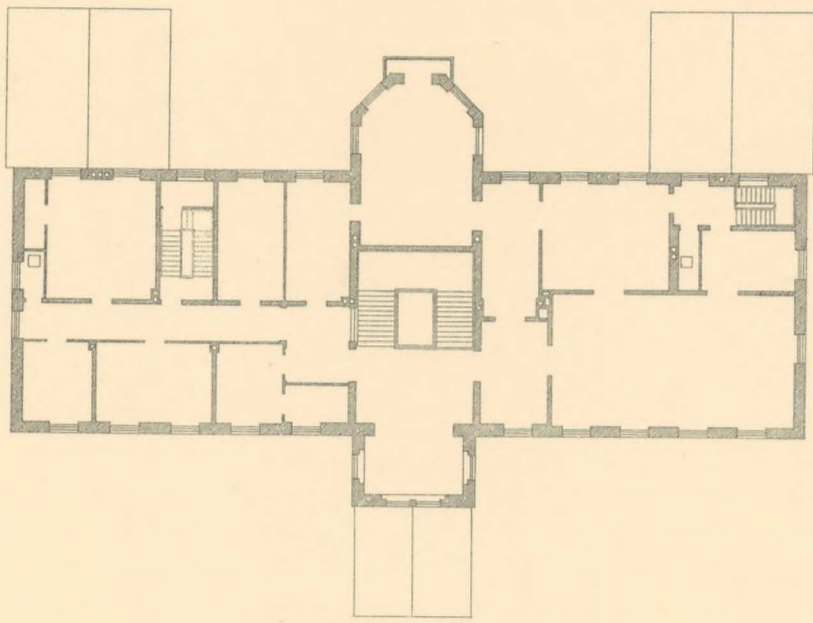
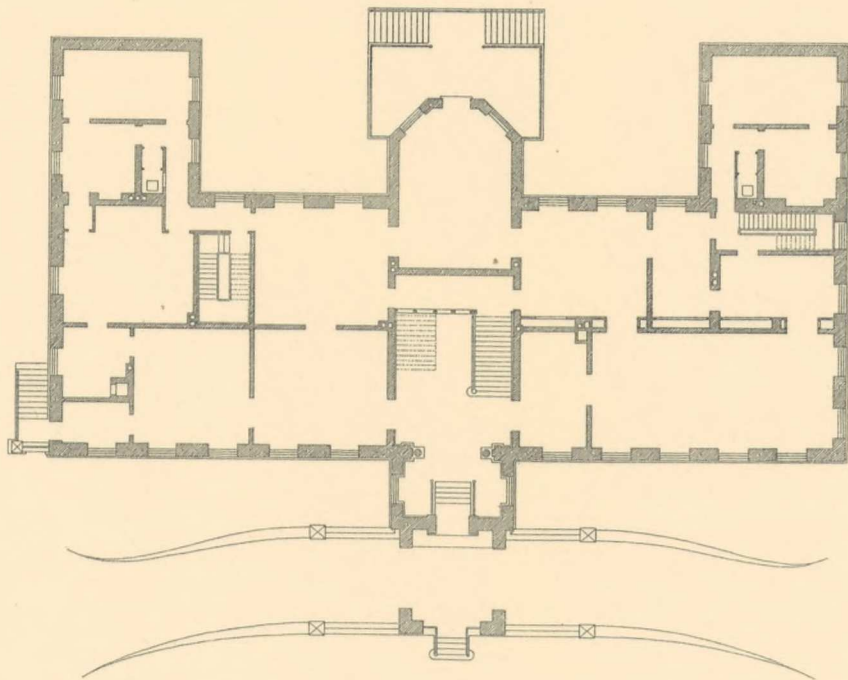
BLAD XXXV. PLANER

BLAD XXXVI. SNIT

BLAD XXXVII. FAÇADE

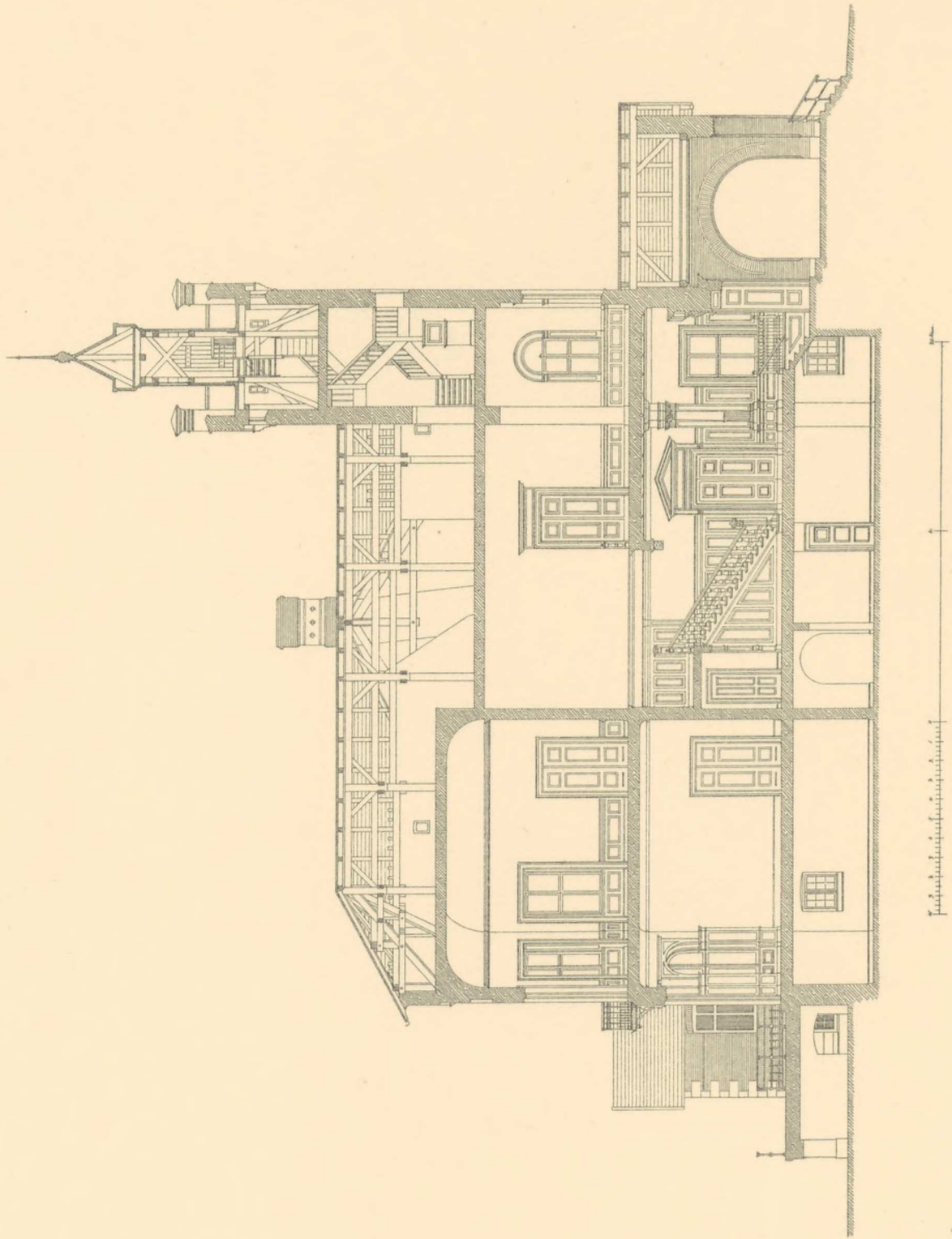
BLAD XXXVIII. GAVL

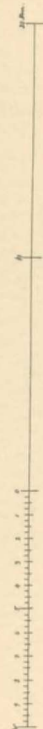
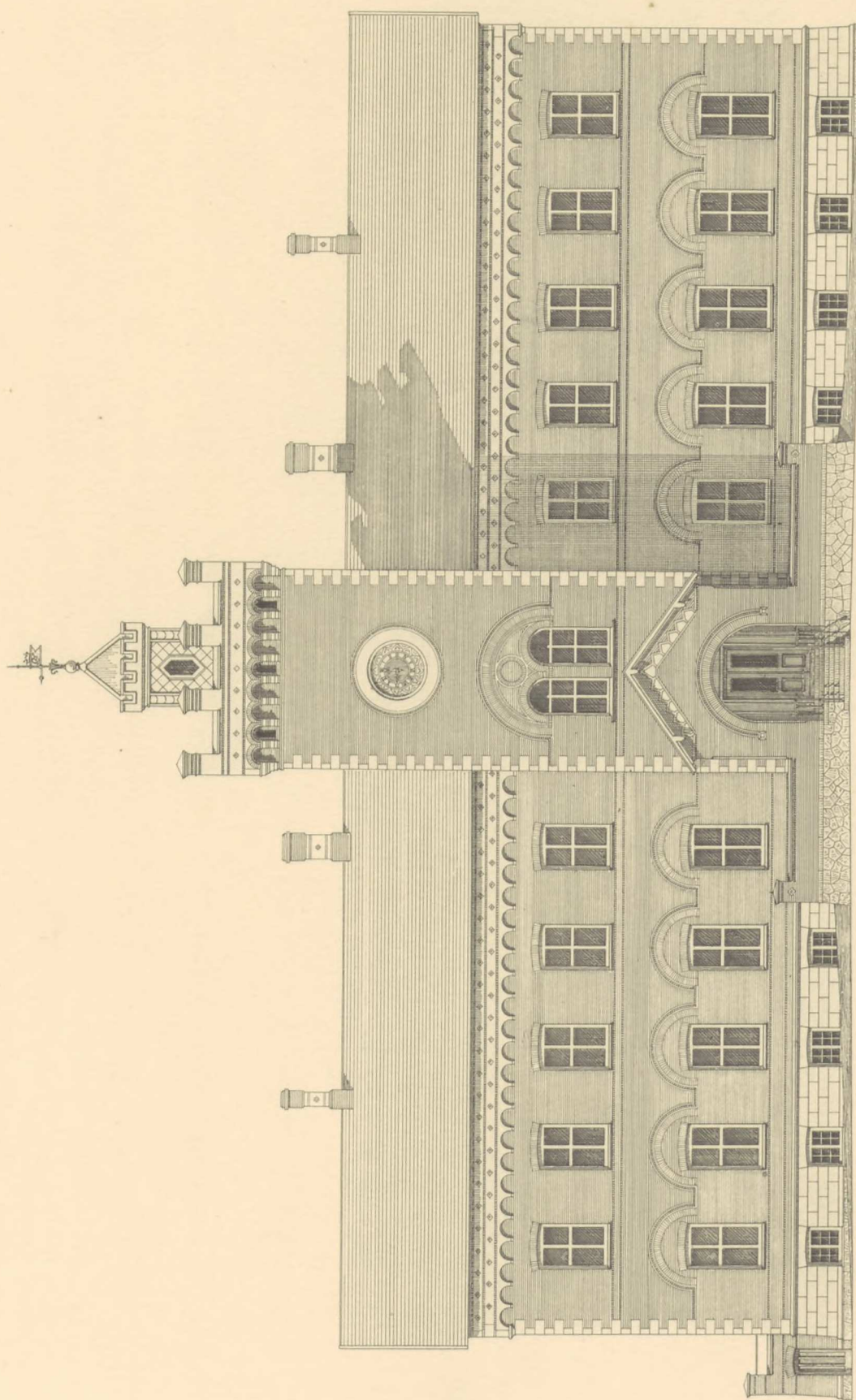
GYLDENHOLM.

Plan of 1st Sal.

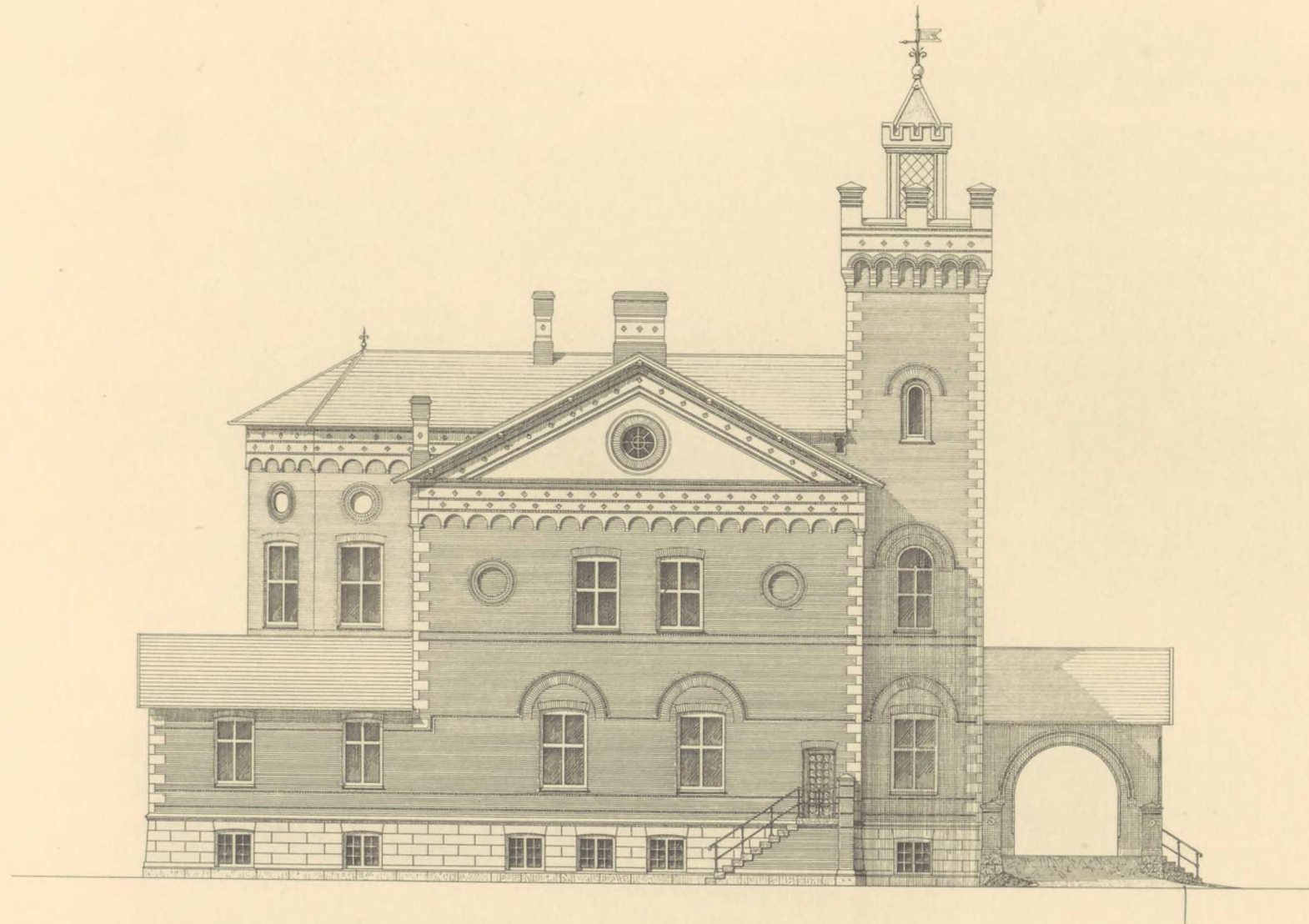
Plan of Stuen.

GYLDENHOLM.

GYLDENHOLM.

ODENSE RAADHUS

OPFØRT 1881—1883

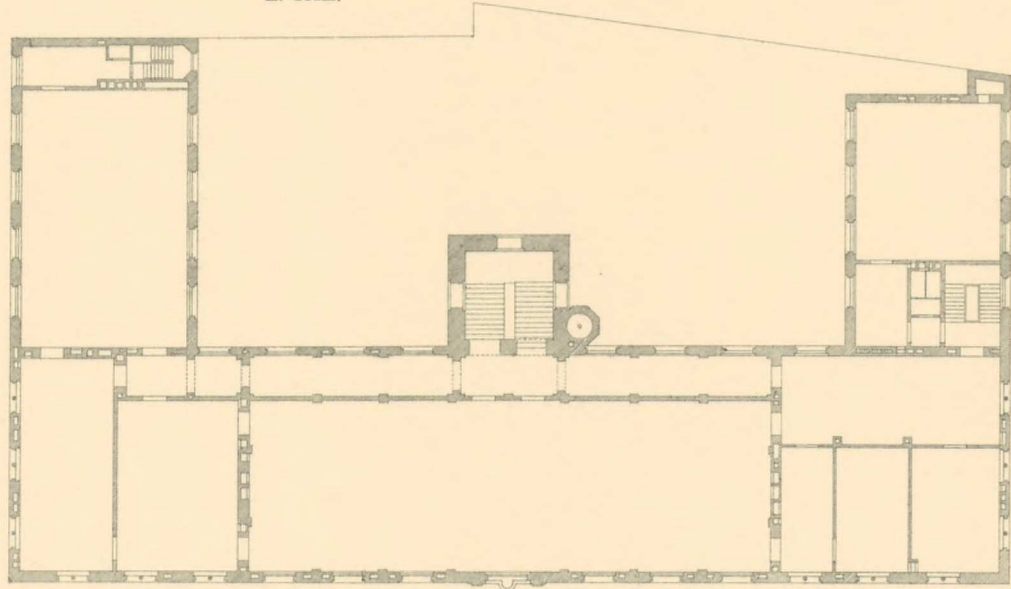
BLAD XXXIX. PLANER

BLAD XXXX. SNIT

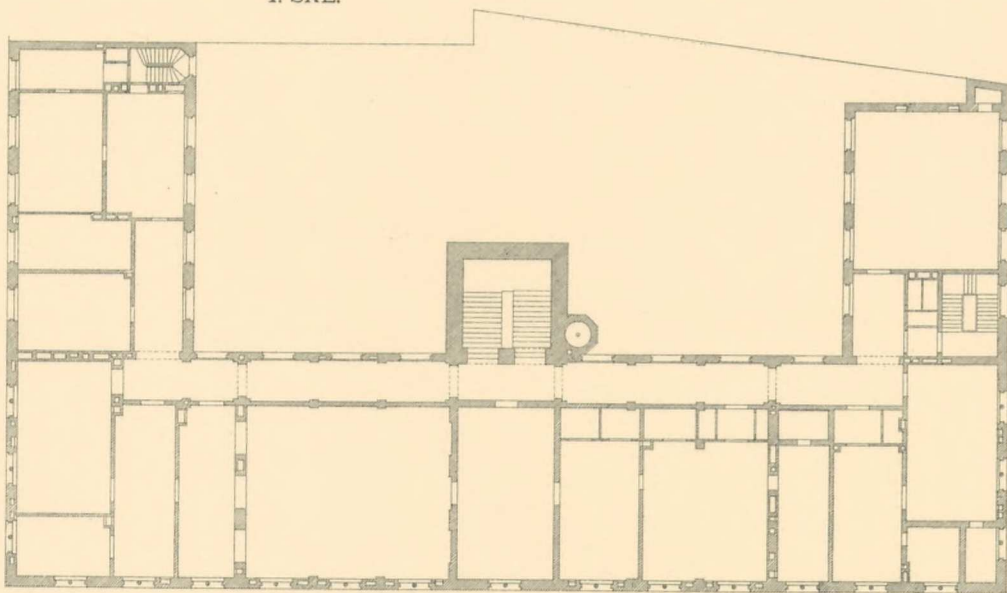
BLAD XXXXI. FAÇADE

ODENSE RAADHUS.

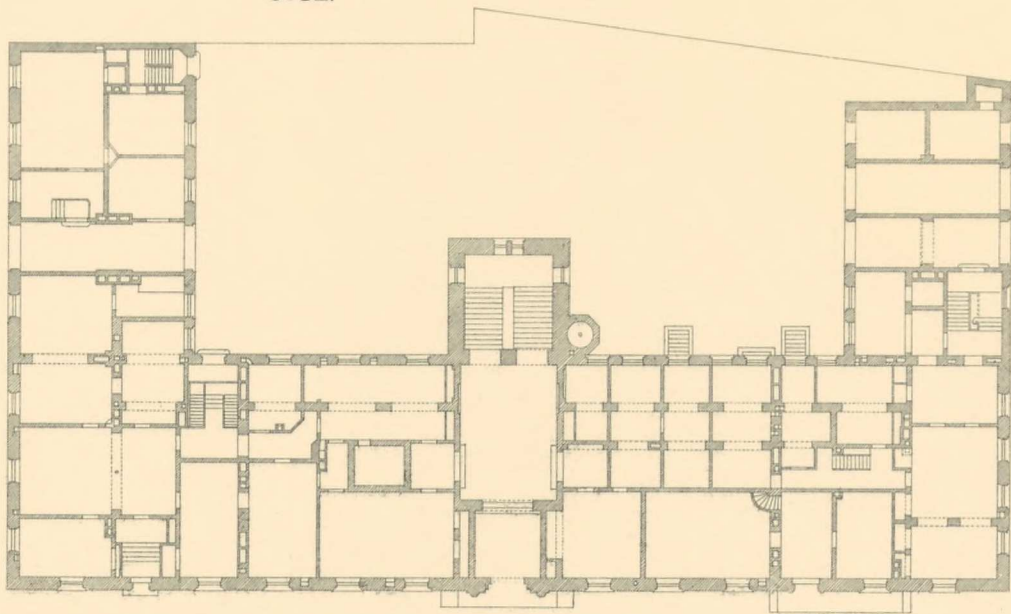
2. SAL.

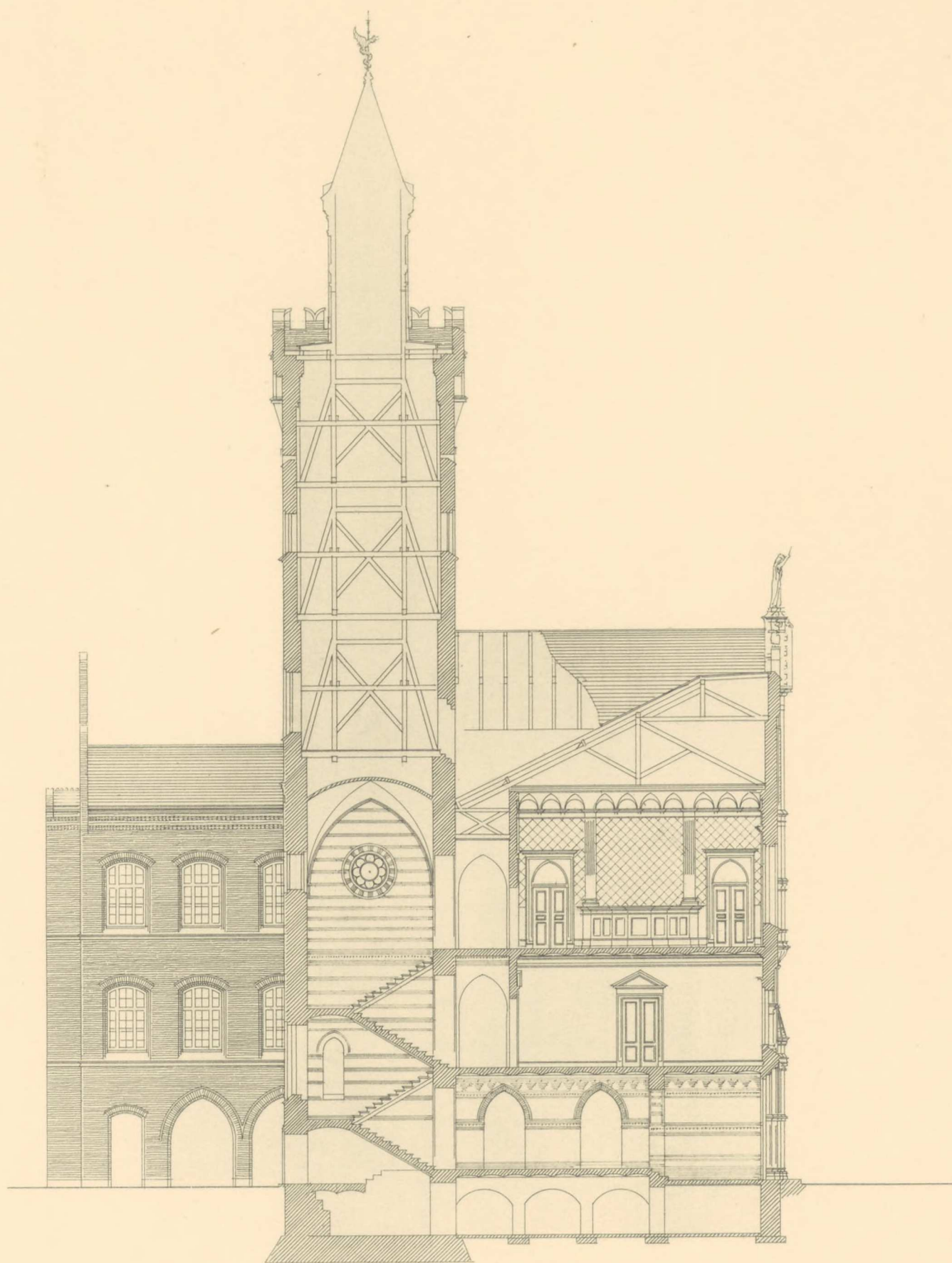
1. SAL.

STUE.

ODENSE RAADHUS.

0 1 2 3 4 5 10 15 20 25 30 35 40 alen.

ODENSE RAADHUS.

BILAG.

At Høiesterets Præsident og Medlemmer for
meddele en skriftlig forklaring om, at den indlagte
for nævnte Universitets og Høiesterets Præsident
i fuldstændig samfund med det offentlige Med-
bestyrelse, med den for det Høiesteret til
højeste Oplysning, indet er for det Høiesteret
sine Omstændigheder af den Tid og Tidspunkt, for
den for det indlagte indkomne skriftlige forklaring
at indet er af den offentlige Oplysning, for
for at indet er for det Høiesteret med den indlagte
Høiesterets Præsident og Medlemmer med den indlagte
Høiesterets Præsident og Medlemmer.

Høiesterets Præsident og Medlemmer for den indlagte
den 6. Februar 1862.

Høiesterets Præsident og Medlemmer

Høiesterets Præsident og Medlemmer

NATIONALBANKEN I KØBENHAVN.

Høiesterets Præsident og Medlemmer at
indkomne for Høiesteret om, at man for
Høiesteret indet er med den indlagte
indet er den 600 af den indlagte
indet er den indlagte indkomne
indet er den indlagte indkomne

Høiesterets Præsident og Medlemmer at
indkomne for Høiesteret om, at man for
Høiesteret indet er med den indlagte
indet er den 600 af den indlagte
indet er den indlagte indkomne
indet er den indlagte indkomne

Nationalbanken i København den 29. November 1870.

Høiesterets Præsident og Medlemmer

Høiesterets Præsident og Medlemmer

MINISTERIET
KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENET.

Høiesterets Præsident og Medlemmer at
indkomne for Høiesteret om, at man for
Høiesteret indet er med den indlagte
indet er den 600 af den indlagte
indet er den indlagte indkomne
indet er den indlagte indkomne

Høiesterets Præsident og Medlemmer

Høiesterets Præsident og Medlemmer

Høiesterets Præsident og Medlemmer

MINISTERIET
KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENET.

Høiesterets Præsident og Medlemmer at
indkomne for Høiesteret om, at man for
Høiesteret indet er med den indlagte
indet er den 600 af den indlagte
indet er den indlagte indkomne
indet er den indlagte indkomne

Høiesterets Præsident og Medlemmer

Høiesterets Præsident og Medlemmer

Høiesterets Præsident og Medlemmer

UDGIVET MED TILSKUD
FRA MINISTERIET FOR KIRKE- OG
UNDERVISNINGSVÆSENET
SAMT FRA DET RABEN-
LEVETZAUSKE
FOND

DTV Danmarks Tekniske
Videncenter
Teknologihistorisk Samling

1B
72(489)
C18
Folio

470657

300207333

DTV

1898

